BARANYA MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ 2030

Készült a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján.

Pécs, 2020. december 9.

TARTALOMJEGYZÉK

Vezetői összefoglaló 4

1 A megye jövőképe 8

2 A megye célrendszerének bemutatása 11

2.1 A megye fejlesztésének átfogó céljai 12

2.2 A megye fejlesztésének stratégiai céljai 16

2.3 A fejlesztési célrendszer meghatározása a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre (területi célok) 28

2.4 Horizontális célok 31

3 A célrendszer koherencia vizsgálata 34

3.1 Belső koherencia vizsgálat 34

3.1.1 A jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó cél kapcsolatának bemutatása 34

3.2 Külső koherencia vizsgálat 42

3.2.1 Országos stratégiai dokumentumok 43

3.2.2 Lokális stratégiai dokumentumok 56

4 A terület felhasználás alapelveit lefektető koncepció 69

4.1 Stratégiai térstruktúra bemutatása 71

5 A fejlesztés eszköz- és intézményrendszere 80

5.1 A prioritások azonosítása 80

5.2 A felülvizsgálati, módosítási folyamat, a társadalmasítás és legitimáció leírása 84

5.3 Felelősség és intézményrendszer – A koncepció üzenetei 88

Vezetői összefoglaló

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény (továbbiakban: Tftv.) 2011. decemberi módosításával és annak 2012. január 1-ei hatályba lépésével a jogalkotó a **területfejlesztési feladatokat** területi szinten a regionális fejlesztési tanácsok megszüntetésével a **megyei önkormányzatok hatáskörébe utalta**.

A Tftv., a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény, a 2014-2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának tervezésével és intézményrendszerének kialakításával összefüggő aktuális feladatokról szóló 1600/2012. (XII. 17.) Korm. határozat, valamint a 2014-2020 közötti források területi koordinációjának kereteiről szóló 1115/2013. (III. 8.) számú Korm. határozat előírásainak megfelelően, a Tftv. 11.§ (1) a) pontja által adott felhatalmazásuknál fogva a megyék területfejlesztési koncepciót és programot készítettek a 2014-2020 közötti uniós hétéves pénzügyi periódus helyi szinten felhasználható forrásainak a felhasználására, illetve **a 2021-2027 közötti időszak területi (megyei) fejlesztéspolitikai dokumentumainak elkészítéséért, a fejlesztések területi koordinációjáért**. A területi tervek aktualizálása a 2021-2027 közötti uniós tervezési időszak fejlesztési dokumentumainak tervezését és (elsősorban a területi operatív program esetében) végrehajtását is támogatja.

A területfejlesztési terveknek összhangban kell lennie a Partnerségi Megállapodás (PM) és az operatív programok tartalmával is. Az operatív programok közül a területi alapú fejlesztéseket magában foglaló Versenyképes Magyarország Operatív Programhoz (VMOP) a területfejlesztési tervek közvetlenül, a területfejlesztési koncepción és programon alapuló az operatív program végrehajtását megalapozó integrált területi programon (ITP) keresztül, míg az ágazati operatív programokhoz közvetetten kapcsolódnak.

2019 első félévében megkezdődött a 2021-2027 közötti uniós programozási időszak tervezésének előkészítése az ITM által koordinált szektorális fejlesztési tervek elkészítésével. 2019 második félévétől megkezdődött a 2021-2027-es európai uniós forrásokból finanszírozott fejlesztési ciklus tervezése. Az uniós tervezési elvárásokat rögzítő uniós jogszabályok még nem véglegesek, a hazai szabályozás módosítása pedig folyamatban van, vagyis a területi tervezési folyamat a központi uniós tervezéssel azonos időben, párhuzamosan zajlik majd.

A Baranya megyei fejlesztési koncepció **három átfogó cél** köré építi fel a cél és prioritásrendszerét, melyek az alábbiak:

- Magas hozzáadott értéket teremtő foglalkoztatást biztosító gazdaság kialakítása;
- Fenntartható, egészséges és megújuló társadalom;
- Környezet- és energiatudatos megye.

Az átfogó célok elérését a stratégiai célrendszer részeként meghatározott 7 stratégiai cél és Baranya megye sajátos térszerkezetéhez illeszkedő 3 területi célkitűzés szolgálja. A stratégiai célok egyfajta fókuszáltságot adnak az átfogó célok eléréséhez vezető út kijelölésében, körvonalazva egyben a megye értékválasztásának tengelyeit.

A fejlesztési koncepció **hét stratégiai célja**:

- Helyi gazdaságok fejlesztése, körforgásos gazdaság kialakítása;
- Tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése;
- A jelenlegi és jövőbeni piaci igényekhez illeszkedő emberi erőforrások fejlesztése;
- Társadalmi felzárkózás elősegítése;
- Stratégiai erőforrások fenntartható használata;
- Elérhetőség és mobilitás javítása;
- Nemzetközi növekedési centrummá válás.

A stratégiai célok mellett beazonosításra kerültek a megyében sajátos problémákkal küzdő, ill. az adott területre jellemző fejlődésbeli előnyökkel, lehetőségekkel jellemezhető térségek, megyén belüli területi egységek, melyek sajátos fejlesztési igényei ún. területi célok formájában kerültek meghatározásra.

A megyére kialakított **három területi cél**:

- Hátrányos helyzetű, fejletlen gazdaságú térségek komplex fejlesztése Baranya megye nyugati, északnyugati és délnyugati felén
- Gazdasági szerkezetváltó, növekedési centrumtérség Baranya megye központi és keleti részén
- Dél-baranyai határtérség (az Ormánságtól Mohácsig, illetve a Villányi-hegységtől délre található területek) fejlesztése

A koncepcióban megfogalmazottak abban az esetben bírnak relevanciával, ha azok illeszkednek az országos tervdokumentumok sorába, egy irányba mutatnak az azokban megfogalmazott elvekkel, célokkal. Ebben a tekintetben is kiemelt figyelmet kapott az **Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozatával** elfogadott, a **Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK)** vizsgálata. E mellett a koncepció készítése folyamán sor került a koncepcióban meghatározott célrendszernek az Országos Területrendezési Terv (OTrT) előírásaival, valamint a fontosabb ágazati koncepciókkal való összhangja megteremtésére és ennek érdekében az ún. külső koherencia vizsgálatára is. A vizsgálat alapján elmondható, hogy az átfogó célok tekintetében a Baranya Megyei Területfejlesztési Koncepcióban megfogalmazott három átfogó cél kapcsolódik a négy OFTK átfogó célhoz. E mellett az országos és megyei stratégiai célok összevetéséből jól látszik, hogy a versenyképes gazdaság fejlesztése, a vidék életképességének megőrzése, a lakónépesség megtartása, a köznevelés, a felsőoktatás és a kultúra társadalmi és gazdasági

kohéziót erősítő szerepének hangsúlyozása jelentik a leginkább közös célkitűzéseket. Az OTrT-ben foglaltakkal való összhang legmélyebben a koncepció „Helyi gazdaságok fejlesztése, körkörös gazdaság kialakítása”, a „Nemzetközi növekedési centrummá válás”, valamint a „Stratégiai erőforrások fenntartható használata” célkitűzéseinek esetében mutatható ki.

A fejlesztési koncepció célrendszerében foglalt átfogó-, stratégiai és területi célok elérése érdekében meghatározásra kerültek azok a prioritások, melyek keretében az adott beavatkozásoknak, intézkedéseknek a koncepció végrehajtása során használható fejlesztési eszközökként való alkalmazása megtörténik. Az így azonosított **prioritások** az alábbiak:

I. prioritás: A helyi termelésen alapuló gazdaság megerősítése a lokális gazdasági környezet integrált fejlesztésével

II. prioritás: Külső erőforrásokra is támaszkodó, a termelési kapacitások növelésére alapozott versenyképes gazdaság megteremtése a megyében

III. prioritás: A piaci igényekhez rugalmasan illeszkedő képzési struktúra kialakítása és fejlesztése

IV. prioritás: Az élhetőbb települések, élhetőbb közösségek kialakulását szolgáló komplex fejlesztések, egészségtudatosság és egészségügyi prevenció az egészséges munkaképes társadalom biztosítása érdekében

V. prioritás: A természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló és klímatudatos környezetgazdálkodás feltételeinek megteremtése

VI. prioritás: Az elérhetőség javítása, fenntartható közlekedési rendszerek létrehozásának előmozdítása

A fentiekben meghatározott célok és prioritások tekintetében szükséges definiálni a megyei önkormányzat, mint tervezésért felelős szerv lehetséges szerepét a koncepció megvalósítási és végrehajtási fázisaiban. A megyei területfejlesztési koncepciók kidolgozására vonatkozó 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján különbséget kell tenni abból a szempontból, hogy a Baranya Megyei Területfejlesztési Koncepció mely részére épülhet a megyei önkormányzat saját hatáskörében tervezhető, kivitelezhető program vagy projekt, illetve, hogy a koncepció mely részei esnek kívül ezen a kompetencián. Utóbbiakat más, illetékes szereplők számára értelmezhető üzeneteknek szükséges tekinteni.

A **megyéknek meghatározó szerepük van a területfejlesztési források felhasználásának tervezésében** a területi operatív programok tervezésében való részvétel által. A megyei önkormányzatok e tekintetben meghatározott feladatait a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló, többször módosított 1996. évi XXI. törvény definiálja. A törvény értelmében a megyei önkormányzat dönt a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról, továbbá monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján közreműködik a területi operatív programok irányításában, megvalósításuk végrehajtásában. Mindez a 2021-2027 közötti programozási időszak operatív program struktúrája

vonatkozásában különösen a Versenyképes Magyarország Operatív Programmal (VMOP) összefüggő feladatokat jelenti.

A jogszabály értelmében a megyei önkormányzat jelentős koordinatív szerepet is kapott a programozásban, ami széles körű együttműködést vár el a területi tervezésben érintett megyei szervezetek, önkormányzatok tekintetében. Ennek okán a **megyei területfejlesztési koncepció elfogadására** a **megyei jogú városok önkormányzatának egyetértésével**, továbbá a **stratégiai tervezéséért felelős miniszter (pénzügyminiszter) állásfoglalásának beszerzését követően** kerülhet sor.

Ez az együttműködés, mely területi szinten átfogja a megyei jogú város, az egyes városok és várostérségek, valamint a vidék egészét, és mind a tervezést, mind a későbbi végrehajtását végig kíséri, egyben garanciát is jelent a megyei fejlesztések összehangolt, hatékony, a szinergiákat biztosítani képes, s ezen keresztül eredményes végrehajtására.

1 A megye jövőképe

„Baranya megye 2030-ra élhető, az erőforrásaival fenntarthatóan gazdálkodó térségi növekedési centrummá válik, értékteremtő foglalkoztatást biztosító gazdasági szerkezettel, javuló gazdasági mutatókkal, ahol növekszik a foglalkoztatás és megkezdődik a társadalmi felzárkózás."

Tekintettel arra, hogy a 2013-ban megfogalmazott jövőkép 2030-ra pozícionálja a célok elérését, illetve arra, hogy az elmúlt hét évben alapvetően nem változott a megye társadalmi-gazdasági helyzete, illetve a makrogazdasági környezet sem változott döntő mértékben, a megye jövőképe továbbra is a 2013-ban megfogalmazott célokat tükrözi, annak változtatása csak részleteiben indokolt. A jövőképben megfogalmazott **célállapot** alapját egy **a megye belső erőforrásaira építő, de kifelé is nyitott**, a megye és tágabb környezete számára is **térségszervező erővel bíró gazdaság kiépítése és megerősítése** jelenti.

Egy adott térség országon belül betöltött társadalmi-gazdasági szerepének vizsgálatára leginkább használatos módszer a különböző nemzetgazdasági ágazatok teljesítményéhez lakosságarányos hozzájárulásának a vizsgálata. Baranya a történelmi Magyarországon belül évszázadokon keresztül nem tartozott a legfejlettebb térségek közé, azonban a dualizmus korában mind a bányászat, a gépgyártás, illetve a könnyűipari ágazatok területén jelentős fejlődésen ment keresztül, amely összességében azt eredményezte, hogy a XX. század első évtizedeiben Baranya az ország fejlett térségei közé volt sorolható. Az 1950-es években megkezdődött szocialista iparosítás során a megye tovább erősítette pozícióit – alapvetően a bányászat és a könnyűipar bázisán, illetve az 1980-as években a korábbi Jugoszláviával kialakított kishatármenti kapcsolatok révén -, összességében azt eredményezve, hogy az 1990-es évekre mind a lakosság jövedelmi viszonyai, mind a GDP-hez való hozzájárulás tekintetében Baranya a megyék első harmadában foglalt helyet.

Az 1. ábrán jól látható, hogy 2018-2019-re a megye minden gazdasági ágazatban jóval az elvárható szint alatt teljesített, amely ma már nehezen okolható a bányászat két évtizeddel ezelőtti teljes összeomlásával, illetve a délszláv háború tőkebefektetéseket elriasztó körülményével. Az országos ipari-turisztikai adatokban a 2010-es évek óta mérhető és tapasztalható látványos fellendülés Baranyában nem, illetve csak igen korlátozottan jelent meg, amely azt eredményezi, hogy a megye leszakadása folyamatosan gyorsul, nemcsak abszolút pozíciókat veszítve ezzel, hanem relatív visszaesést is elszenvedve, amely különösen jól látható Hajdú-Bihar, Csongrád-Csanád, illetve Szabolcs-Szatmár-Bereg megye mutatóihoz viszonyítva. A pozícióvesztés néhány szemléletes példája:

- 2020. első félévben az egy lakosra jutó ipari termelés értéke Baranyában 765 ezer Ft volt, amely a legutolsó a megyék között;

- 2020- első félévben a foglalkoztatási ráta 53,1%-os értéke az országban a legalacsonyabb volt, melyet a második helyen a szomszéd Somogy megye követ 53,7%-kal
- 2020. első félévében az egy lakosra jutó beruházási érték 173 ezer Ft volt Baranyában, míg ugyanez az érték Borsod megyében 305 ezer Ft, illetve Hajdú-Bihar megyében is több int 200 ezer Ft volt.

1. Ábra: Baranya megye országos jelentősége főbb mutatók alapján

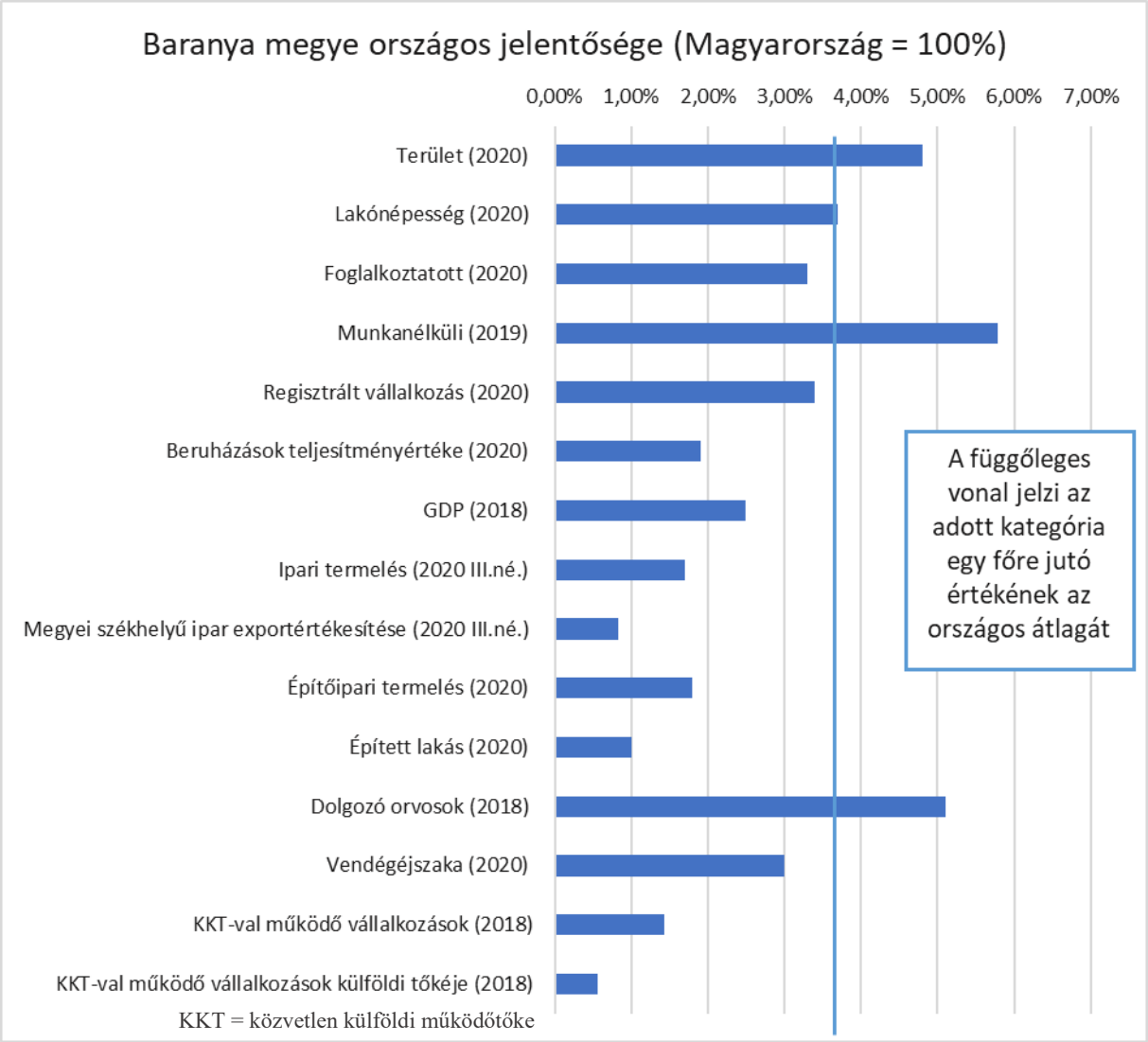

Forrás: Baranya megyei Befektetésösztönzési Stratégia és Akcióterv

A Kormányzat területfejlesztési-felzárkóztatási céljaihoz illeszkedve a Dél-Dunántúlon is kialakítás alatt van egy gazdaságfejlesztési régió – amely a Dél-dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna nevet kapta – annak érdekében, hogy a 2021-2027 közötti uniós források, illetve a kormányzati források a lehető leghatékonyabb módon, a régiót alkotó megyék fejlesztési programjainak harmonizálásával, a koherencia megteremtésével kerüljenek felhasználásra. Ebben a folyamatban különösen fontos, hogy olyan új beruházási-fejlesztési területek

kerüljenek azonosításra, melyek a belső erőforrásokra épülve, külső (kormányzati és uniós) erőforrások biztosításával képessé teszik a térséget a tendencia megfordítására, arra, hogy stabil növekedési pályára álljanak a zónát alkotó megyék gazdaságai.

A gazdasági fejlődésnek nagymértékben kell támaszkodnia Pécs Megyei Jogú Város országos viszonylatban is kiemelkedő, meglévő oktatási, kulturális és egészségügyi központi funkcióira, amely amellett, hogy a megye lakossága képzettségi szintjének javulásához is nagyban hozzájárul, jelentős vonzerővel bír az ország más területein élő tehetséges tanulók és oktatók, ill. kutatók Baranya megyébe, ill. a megyeszékhelyre történő letelepedése vonatkozásában. A 2020. utáni időszak térségi fejlesztései során kiemelten fontos a tudásbázis – alapvetően a Pécsi Tudományegyetem – innovációs, kutatás-fejlesztési és képzési potenciáljának térségi hasznosítása, integrációja a megye társadalmi-gazdasági folyamataiba. **Különösen fontos a Pécsi Tudományegyetem** (a továbbiakban PTE) **innovációs és képzési potenciáljának térségi kiterjesztése, a térségben működő vállalkozások involválása a PTE fejlesztésébe, illetve a PTE tevékenységét a gazdasági szereplők igényei-céljai szerint szervezni-tervezni.**

A 2014-2020 közötti időszak tapasztalataira alapozva kiemelten fontos cél, hogy a megyén belüli térségi koordináció és kooperáció hangsúlyos elemmé váljon, amely interregionális szinten kiegészül a **Közép-Dunamente**, illetve a **Balaton** irányába ipari-termelési, illetve turisztikai kooperációs elemekkel, valamint a horvát határmente és a **Nyugat-Balkán** irányába nemzetközi együttműködési struktúrákkal.

A jövőkép sikeres elérésének további szükséges feltétele **a megye természeti erőforrásaival**, ásványkincseivel és energiaforrásaival **való**, az ökológiai tűrőképesség határait és a lehetséges társadalmi hatásokat is figyelembe vevő hosszú távú **fenntartható gazdálkodás** feltételeinek megteremtése, és a tudatos környezetgazdálkodás szempontjainak érvényesítése.

A célállapot elérésében a fentiek mellett kiemelt szerepe van a **társadalmi felzárkózás** megteremtésének, amelynek elengedhetetlen peremfeltétele a megye lakossága **foglalkoztatási szint**jének **növelése**, jövedelmi helyzetének és ezzel együtt életkörülményeinek javítása. Baranya jövőképében kiemelten hangsúlyos elem a szegregálódó perifériák (Ormánság, Hegyhát) életkörülményeinek fejlesztése mind a közösségi szolgáltatások, mind a gazdasági termeléshez szükséges infrastruktúra feltételeinek a fejlesztésével.

Mindezen feltételek együttes megteremtésével, azaz a vállalkozások versenyképességének növelésével, a lakosság életkörülményeinek javításával és ennek keretében a kedvező lakókörnyezet fenntartásával, valamint az elmúlt időszakban kiépült közlekedési infrastruktúra hiányzó elemeinek fejlesztésével elérhetővé válhat, hogy a 2007 óta tapasztalható gyorsuló elvándorlási trend megálljon és a megye vonzóereje növekedjen.

Fentieknek megfelelően a 2013-ban megfogalmazott jövőkép alapvetően továbbra is releváns célokat tükröz, melynek finomhangolására elsősorban a beavatkozások szintjén van szükség, a stratégia víziójának változatlanul hagyása mellett.

2 A megye célrendszerének bemutatása

2. Ábra: A Baranya Megyei Területfejlesztési Koncepció célrendszere (2030-ig)

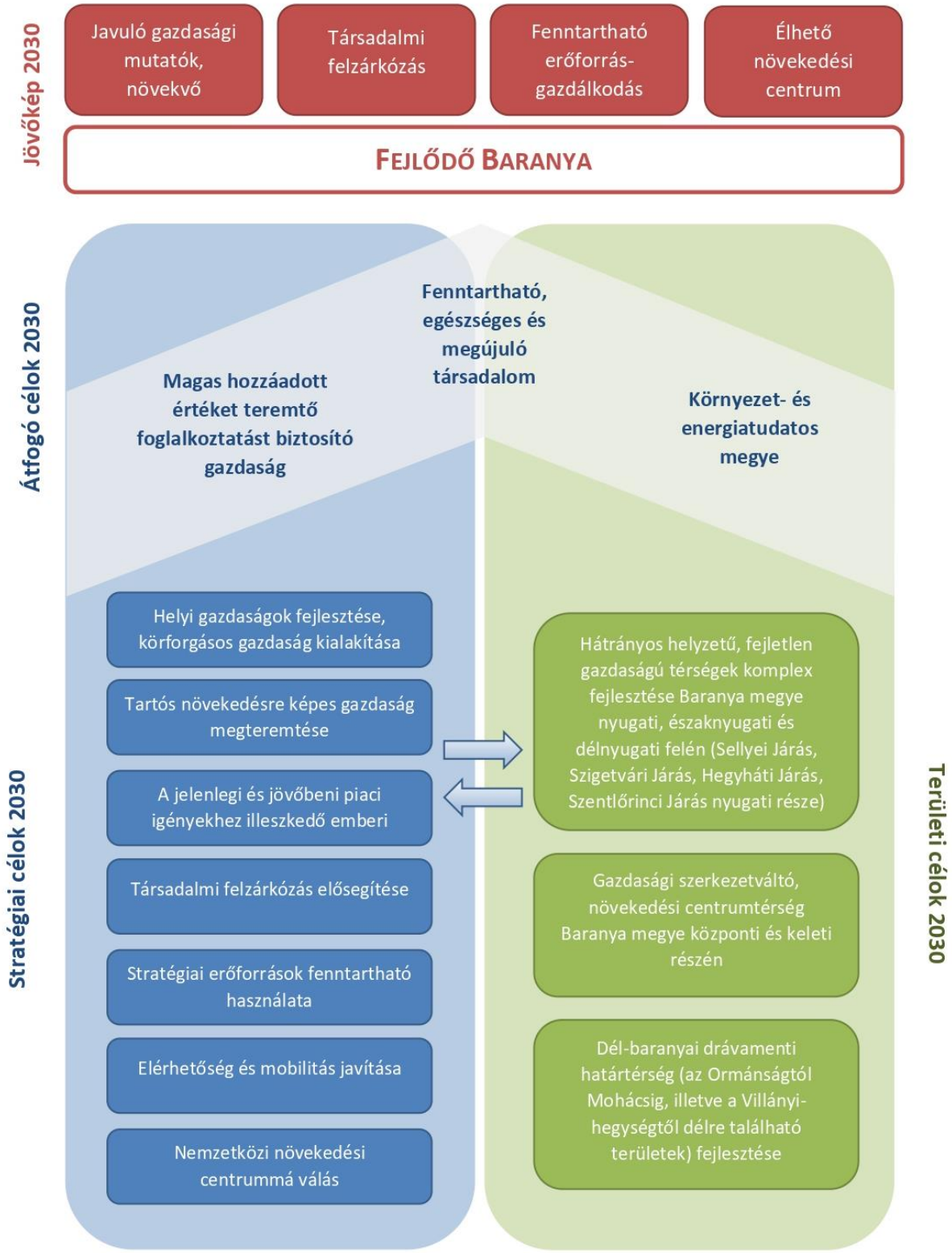

Forrás: saját szerkesztés

2.1 A megye fejlesztésének átfogó céljai

I. Átfogó cél: Magas hozzáadott értéket teremtő foglalkoztatást biztosító gazdaság kialakítása

Baranya megyében a rendszerváltástól kezdődően napjainkig negatív gazdasági folyamatok érvényesültek. A 2008. évben kezdődő pénzügyi-gazdasági világválság hatásai ugyan késleltetve jelentkeztek a megyében, de negatív hatásuk elhúzódott és különösen a megye fejlettebb, központi, Pécs és agglomerációját is magában foglaló területét érintette súlyosan, mely a gazdasági teljesítmény csökkenésével és az álláskeresők számának jelentős növekedésével járt együtt. Míg a rendszerváltás előtt a megye jelentős ipari tradíciókkal rendelkezett, elsősorban a bányászat és a feldolgozóipar területén, addig mostanra az ország legkevésbé iparosodott térségévé vált az egy lakosra jutó ipari kibocsátás értékét tekintve. A 2010-2020 közötti időszak nemzeti szinten jelentős fellendülést mutató ipari termelésnövekedése a megyében csak korlátozott eredményekkel járt, az ország fejlett térségeihez viszonyítva alapvetően nem változott a lemaradás mértéke, aránya.

A negatív folyamatok ellenére a megye kedvező adottságokkal rendelkezik, melyek kihasználásával fejlődő pályára állítható Baranya gazdasága. Pécs a kultúra városaként pozícionálja magát újra, olyan státus megszerzésére törekszik, melynek elérésében meglévő húzóágazatai mellett a kulturális és kreatív ipar, valamint a turizmus kitörési pontjai segítik. **Pécs** országos viszonylatban is **kiemelkedő oktatási** (valamint **kulturális és egészségügyi) központ** funkciókkal rendelkezik, mely az alapfoktól egészen a felsőfokú oktatásig terjed. Mindez kimutatható pozitív hatással van a megye lakosságának képzettségére és jelentős vonzerő az ország tehetséges fiataljai számára a továbbtanulás területén. A megye kedvező természeti és klimatikus adottságokkal rendelkezik, mely ideális feltételeket nyújt az élelmiszer termeléshez és a megújuló energiaforrások hasznosításához. A **vállalkozások versenyképességének növelésével**, a **kedvező lakókörnyezet fenntartásával** és az elmúlt időszakban kiépült **közlekedési infrastruktúra még hiányzó elemeinek fejlesztésével** elérhetővé válhat, hogy a 2007 óta tapasztalható gyorsuló elvándorlási trend megálljon és a megye vonzóereje növekedjen. Az ipari hagyományok felélesztésével a termelő szektorokban is növelhető a kibocsátás és a foglalkoztatottak száma, mely a **kutatási-fejlesztési és innovációs (K+F+I) szektor** növekedésére is pozitív hatással lehet. Az elmúlt időszak befektetései és fejlesztései, melyek az üzleti infrastruktúra területén jelentkeztek, alapot biztosíthatnak arra, hogy a megfelelő funkciók megtalálása esetén pozitív folyamatok induljanak el Baranya gazdasági helyzete tekintetében. Különösen fontos cél az egészségügyi innováció, az agrárinnováció, illetve az egészséges élelmiszertermelés területén a kutatás-fejlesztési tevékenységek és azok térségi reálgazdasági hasznosításának erősítése.

Baranya megye felzárkóztatása szempontjából kiemelten fontos, hogy a megyében már működő, nemzetközi értékláncokba bekapcsolódott ipari (elsősorban gépipari) területen működő kis- és középvállalkozások számára célzott programokkal biztosítsunk növekedési lehetőséget, tekintettel arra, hogy a foglalkoztatási volumen és a termelési érték növelésének

rövid- és középtávon legnagyobb biztonsággal tervezhető útja a már meglévő vállalkozások fejlesztése. Tekintettel arra, hogy ezen vállalkozások köre igen szűk, illetve arra, hogy a megye ipari termelése lényegesen elmarad az országos átlagtól, ezt a programot kiegészíteni szükséges egy **nemzeti szinten támogatott, hazai és uniós közösségi forrásokat is felhasználó zöldmezős, külső működőtőke bevonására irányuló iparfejlesztési programmal** is.

Az **értékteremtő gazdaság** fejlesztésével a foglalkoztatás növelésén keresztül elérhető, hogy a megyében az emberek jövedelmi helyzete javuljon, a tisztes munkajövedelemhez jutók száma növekedjen, s ezzel párhuzamosan a szociális juttatásokban részesülők aránya visszaszoruljon.

II. Átfogó cél: Fenntartható, egészséges és megújuló társadalom

A megye társadalmi-gazdasági jövőképének az alapja a társadalmi fenntarthatóság biztosítása alapvetően három értelmezési tengely mentén:

1. Fenntartható nagyságú és korösszetételű népesség, amely az összességében csökkenő lélekszámú magyarságon belül nem jelent arányaiban nagyobb megyei szintű népességszám csökkenést.
2. A megye lakosságának általános és mentális egészségi állapotának fejlesztése javítása, amely elengedhetetlen feltétele mind a minőségi életnek, mind a gazdasági felzárkózásnak.
3. Az egészséges szerkezetű befogadó társadalom kialakítása, megőrzése, amely valamennyi szegregálódó, illetve a szegregáció által veszélyeztetett társadalmi csoport számára megteremti a minőségi élet feltételeit, lehetőségeit.

Baranya megye népessége – illeszkedve az országos trendhez - az 1980-as évek elején érte el a legnagyobb lélekszámot 430 ezer fővel, amely azóta folyamatosan és a 2000-es évektől kezdve gyorsuló ütemben csökken. Míg az ország lakossága az elmúlt negyven évben arányaiban kb. 9%-kal csökkent (10,7 millió főről 9,77 millió főre), úgy a megye lakossága kb. 16-17%-kal csökkent a fenti időszakban. A megye lakosságának átlagéletkora, az öregedési index mértéke, a termékenységi index értéke, a különböző kohorszok összetétele gyakorlatilag minden esetben az országos átlagnál rosszabb, kedvezőtlenebb értékeket mutatnak.

Baranya megye jövőképének alapja a társadalmi-demográfiai fenntarthatóság, amely mind a népesség száma, mind annak életkori összetétele és fizikai-mentális egészsége alapján képessé kell, hogy tegye a megyét arra, hogy a vízióban megfogalmazott gazdasági-fejlettségi célokat elérje. Enélkül az alapfeltétel nélkül a megyei területfejlesztési koncepció, illetve az egyéb fejlesztési programok nem fogják céljaikat elérni, küldetésüket teljesíteni. A társadalmi-gazdasági fejlődési folyamatok interdependens rendszert alkotnak: az egészséges gazdasági fejlődés alapja az egészséges demográfiai-társadalmi helyzet; a társadalmi-demográfiai fejlődés alapja pedig az egészséges gazdasági fejlődés, gazdasági szerkezet.

A megye lakosságának egészségi állapota – legyen szó fizikai vagy mentális egészségről – alapvetően befolyásolja a gazdaság teljesítőképességét, hiszen a gazdasági versenyképesség elengedhetetlen feltétele, hogy megfelelő képességekkel – ideértve az egészségi állapotot is – rendelkező munkaerő álljon rendelkezésre. A rossz egészségi állapot nem csak nehezíti, de bizonyos esetekben ellehetetleníti a munkavállalást, ugyanakkor növeli a szociális, egészségügyi központi kiadásokat. Köztudott, hogy hazánk mutatói e tekintetben lényegesen elmaradnak az uniós átlagtól, de Baranya szempontjából még inkább probléma, hogy az országos mutatók gazdasági fejlettségbeli helyzet szerint földrajzilag jelentős eltérést mutatnak, azaz a kedvezőtlen egészségi állapotúak lényegesen magasabb arányban vannak jelen a megye hátrányos helyzetű térségeiben (pl. az Ormánságban vagy a Hegyhát területén), a kistelepüléseken vagy a városok szegregált területein élő hátrányos helyzetű (szegények, különösen roma) csoportok körében.

A **hosszú, egészséges (és teljes) élet** lehetőségének biztosítása, ezen keresztül a **foglalkoztathatóság javítása** és az aktív, munkával töltött évek növelése érdekében cél az **egészségügyi és szociális ellátórendszer fejlesztése**, hatékonyságának növelése és különösen a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása a megye teljes területén. Az egészség megőrzése, az egészséges életvitel feltételeinek biztosítása érdekében célként lehet megfogalmazni továbbá a lakosság **egészségmagatartásának fejlesztését** és az **egészségtudatosság növelését**. Az infrastruktúrába, a szolgáltatásokba, valamint a szemléletés életmód programokba történő összehangolt beruházások a foglalkoztatás bővülésén keresztül erősítik a megye gazdaság területén megfogalmazott célkitűzéseit, és ezzel jelentős mértékben járulnak hozzá az elmaradott térségek felzárkóztatásához is.

A társadalom megújulásának, de éppúgy a területi kiegyenlítésnek is feltétele, hogy a **társadalmi különbségek csökkenjenek**, a **szegénységben és kirekesztettségben élők száma mérséklődjön**, éppen ezért le kell küzdeni vagy át kell hidalni azokat az akadályokat, amelyek az élet különböző területeit alakító szolgáltatásokhoz való hozzáférésüket jelenleg gátolják. Az egészségügy mellett az oktatási, továbbá a tanulást és a társadalmi befogadást támogató kulturális intézményrendszer minőségi működése és az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása (neveléshez, oktatáshoz, képzéshez és információhoz) legalább olyan fontos a foglalkoztatás erősítése szempontjából. Mindemellett biztosítani kell, hogy a jelenleg a társadalom perifériáján élők kapcsolatai erősödjenek és kitáguljanak, ezáltal aktív részesei lehessenek a közösségi és társadalmi életnek, és rendelkezzenek az életüket befolyásoló döntés képességével. A megújulást elősegítendő a többségi társadalom vonatkozásában is célként kell, hogy megfogalmazódjon az állampolgári aktivitás, az egyéni és a **közösségi öngondoskodás előmozdítása**, a társadalmi felelősségvállalás, az aktív közösségi szerepvállalás és önkéntesség fejlesztése, a társadalmi tőke, illetve az **értéktudatos és szolidáris helyi közösségek** (önszerveződésének) megerősítése. Mindez lehetővé teszi az emberek együttműködését a különböző csoportokban (különböző érdekek mentén szerveződő érdekközösségek vagy formalizált civil szervezetek, nemzetiségi önkormányzatok) és a csoportok között egyaránt.

A célkitűzések megvalósulása nem csupán az átfogó cél megvalósulására lehet közvetlen hatással, hanem a fejlesztések révén hozzájárul a megyei kohézió erősítéséhez, a jelenlegi **területi hátrányok mérsékléséhez**, a ma még elmaradott térségekben élők **életminőségének érdemi javításához** is.

III. Átfogó cél: Környezet- és energiatudatos megye

A megye versenyképességének fokozása és a gazdasági potenciál hatékony kihasználásának alapfeltétele a rendelkezésre álló természeti erőforrások – mint belső erőforrások – ökológiai terhelhetőséget is figyelembe vevő **környezettudatos, a folyamatok hosszú távú fenntarthatóságát biztosító hasznosítása**. A fenntartható gazdálkodást és egyben a versenyképesség további javítását szolgálja a helyi nyersanyagok és energiaforrások felhasználására épülő termelő és szolgáltató rendszereknek a természeti adottságokat és a megye térszerkezetét figyelembe vevő, a környezettel harmonikusan együttműködő módon történő kiépítése, fejlesztése.

Az **energiatudatosság, a környezettudatos energiatermelés és felhasználás** alapvetően három területen kell, hogy megjelenjen a megye szereplői körében: az energiatermelő folyamatokban az energia hatékony és megújuló energiaforrások hasznosítására épülő technológiák alkalmazásán keresztül, a gazdasági és közszféra szereplőinél a termelő és szolgáltató folyamatokban, valamint a baranyai lakosság energiafelhasználása során.

Baranya megye a megújuló energiaforrások tekintetében jelentős potenciállal rendelkezik különösen a **biomassza típusú energiahordozók** terén, de mára már a megyében több létező jó gyakorlat is bizonyítja, hogy gazdag lehetőségek rejlenek a **geotermikus energia**, valamint a **napenergia** felhasználás területein is. A környezettudatosság mellett a megye versenyképességének növelése érdekében is fontos cél az energiaimport függőség csökkentését is szolgáló, a helyi szinten elérhető energiaforrások felhasználására alapozott energiatermelés- és ellátás elterjedésének ösztönzése.

A káros környezeti hatások csökkentése, valamint a lakosság életminőségének javítása, így pl. a munkába járás, valamint a szolgáltatások elérési feltételeinek optimalizálása érdekében cél a **gyors és hatékony elérhetőség biztosítása**, a mobilitás feltételeinek környezettudatos módon történő javítása.

Mind a megye lakosságának életminőség javítása szempontjából, mind a természeti értékek és erőforrások jövő generációk számára történő minőségi és mennyiségi megőrzése szempontjából kiemelt célként fogalmazható meg a **környezetvédelmi infrastrukturális ellátottság javítása, a környezet-, élelmiszer- és energiabiztonság megteremtése, a környezeti és klímaváltozással járó kockázatok csökkentése**. Ennek érdekében szükség van a szolgáltatott ivóvíz minőségének javítására, a biodiverzitás, valamint a tájak sokféleségének, a kedvező táji adottságok és a táji örökség megőrzésére, az egészséges élet környezeti feltételeinek és jobb minőségének biztosítására, továbbá a lakosság fenntartható

életmódjának, a fenntartható termelési és fogyasztási szokások széles körű elterjedésének elősegítésére.

Baranya megye hosszútávú fejlesztése szempontjából különösen fontos a környezet- és energiatudatos szemlélet fokozott érvényesítése, tekintettel arra, hogy a megye jelenlegi társadalmi-gazdasági helyzete, természeti állapota nagyon sok esetben és településen a XIX. század végén megkezdődött – alapvetően a szénre és később az uránércre alapozott – monokultúrás iparfejlesztés hosszútávú negatív következményeitől szenved. Mind a tájsebek, a környezeti károk; mind a korábbi bányásztelepülések társadalmi-gazdasági problémái; mind pedig a továbbra is korszerűtlen gazdasági szerkezet annak a következménye, hogy a XX. század gazdaságfejlesztési-iparosítási folyamataiban az akkori kor szemléletének és tervezésifejlesztési gyakorlatának megfelelően ez a két ágazat az indokoltnál sokkal nagyobb arányhoz jutott az ipari szektorban úgy, hogy a kor sajátosságainak megfelelően a környezeti hatások nem szerepeltek érdemi döntéshozatali szempontként. **Baranya megye hosszútávon is értelmezhető legnagyobb értékének a természeti környezet, a termőföldek, az erdők, a természetes vizek (köztük a termálvíz és gyógyvíz) tekintendők, melyek hasznosítása ennek megfelelően kell, hogy megjelenjen a hosszútávú tervekben.**

2.2 A megye fejlesztésének stratégiai céljai

Az átfogó célok elérését a célrendszer részeként meghatározott **7 stratégiai cél** és Baranya megye sajátos **térszerkezetéhez illeszkedő 3 területi célkitűzés** szolgálja. Ezek a célok-célkitűzések – csakúgy, mint az átfogó célok – alapvetően a 2013-ban megfogalmazott célok finomhangolásaként értelmezhetők, tekintettel arra, hogy a megye helyzete, illetve a stratégia fókusza alapvetően nem változott. A módosítások alapvetően a makro környezet változásainak a helyi szintre gyakorolt hatásaiból fakadnak, azzal a céllal, hogy a 2020-as évek társadalmi- és gazdasági kihívásainak a lehető leghatékonyabban tudjon megfelelni Baranya megye. Ebben a folyamatban itt is szükséges megjegyezni, hogy nagy valószínűséggel a 2021-2027 közötti időszak lesz az a periódus, amikor történelmi léptékkel mérve is a legnagyobb összegű közösségi fejlesztési forrás lesz elérhető a megye szereplői számára alapvetően az uniós területpolitikai eszközöknek köszönhetően. (Ezek a források a **Helyreállítási és Rezilinciaépítési Eszköz** (NextGenerationEU – COVID19 helyreállítási csomag) keretében fognak rendelkezésre állni, amely integrálja valamennyi korábbi uniós fejlesztési alap és eszköz forrását, illetve új eszközök keretében is biztosít támogatást Baranya megye számára, mint amilyen pl. a Méltányos Átállást Támogató Alap.)

A Baranya Megyei Területfejlesztési Koncepcióban megjelenő stratégiai célok egyrészt illeszkednek valamennyi NextGenerationEU célhoz, másrészt fókuszáltságot adnak az átfogó célok eléréséhez vezető út kijelölésében, körvonalazva egyben a megye értékválasztásának tengelyeit. A 2021-2027 közötti – poszt COVID – időszak uniós fejlesztéseinek középpontjában a reziliencia növelése áll, amely Baranya megyére fokozottan érvényes. **Baranya célja egy olyan reziliens társadalmi-gazdasági szerkezet kialakítása, amely rugalmasan ellen tud állni az elkövetkezendő évtizedekben várható globális szinten jelentkező kihívásoknak**, melyek közül a legfontosabbak:

- a klímaváltozásból származó megváltozó természeti környezet;
- a világgazdasági centrum-periféria viszonyok átalakulásából származó döntő mértékben **átalakuló nemzetközi gazdasági környezet**, amely a XX. század végi nemzetközi munkamegosztás szerepeit-irányait teljes mértékben felülírja;
- a robotizációból és a mesterséges intelligencia fokozódó térnyeréséből származó robbanásszerű **technológiai környezeti változás**;
- végül, de nem utolsó sorban a **megváltozó társadalmi környezet** okozta problémáknak-kihívásoknak, melyek közül a két legfontosabb a társadalom elöregedése, illetve a generációs marketinghez illeszkedve a munkaerőpiac teljes átalakulása.

1. Stratégiai cél: Helyi gazdaságok fejlesztése, körforgásos gazdaság kialakítása

Baranya megye központi és perifériku s térségei között jelentős fejlettségi és jövedelmi különbségek alakultak ki. Az aprófalvas településszerkezet következtében a települések jelentős részénél a lakófunkció dominál, egyes kisebb lélekszámú községekben az alapvető szolgáltatások is csak korlátozottan érhetőek el. A megye kedvezőtlen helyzetű, perifériku s térségeiben – a nyugati peremterületeken, de különösen az Ormánság és a Hegyhát területén - jelentős az elvándorlás, mely a fiatalabb és képzettebb rétegek esetében ölt nagyobb méreteket, hosszú távon a kistelepülések elöregedéséhez, elnéptelenedéséhez vezetve.

Ezért elengedhetetlen, hogy a helyi adottságokat kihasználva a **lokális gazdasági környezet integrált fejlesztésével** a kevésbé fejlett területeken is megélhetést biztosító munkajövedelemmel rendelkezzen az aktívkorú népesség. A megyében elsősorban az élelmiszer előállításnak, az energiatermelésnek, valamint a vendégfogadásnak vannak kedvező adottságai, ami kiegészülhet az építőipar és egyéb szolgáltatási ágak által indukált munkaerő szükséglettel. A helyi gazdasági környezet kialakításában hangsúlyos szerepet kell szánni az ökológiai és környezetvédelmi szempontoknak.

Cél a megye saját belső erőforrásain alapuló gazdaságfejlesztés, amely hozzájárul a megye hátrányos helyzetű társadalmi rétegeinek és térségeinek felzárkóztatásához. A helyben megtermelt javakat és a keletkező jövedelmeket minél nagyobb arányban helyben szükséges tartani, tehát cél, hogy az elsősorban mezőgazdasági, illetve kézműves termékeket helyben dolgozzák fel, és helyben is értékesítsék. A helyi gazdaságok fejlesztése fenti elvek mentén szükséges, hogy megtörténjen melyet a körkörös (körforgásos) gazdaság filozófiájának megfelelően célszerű megszervezni. Ebben a rendszerben egyszerre lehet érvényesíteni a gazdaság növekedési céljait, a környezet-, és természetvédelmi célokat, a megújuló energetikai célkitűzéseket, valamint a hulladékok energetikai hasznosításának célját. Baranya számára kiemelten fontos, hogy a lokális célok elérése során a körforgásos gazdaság modelljének megfelelően minden helyben elérhető alapanyag erőforrássá tudjon válni a helyi gazdaságok fejlődése-erősítése szempontjából és a keletkező hulladékok másodnyersanyaggá tudjanak válni az ipar-mezőgazdaság-szolgáltató szektor számára.

A helyi termelési és ellátási csatornák minél hatékonyabb működése érdekében szükséges a **helyi és kisebb térségi szintű elosztó, piacszervező funkciókkal** rendelkező településeken, különösen a hagyományosan térségszervező funkciókkal rendelkező településeken a helyi piacok, ill. egyéb elosztó és helyi logisztikai funkciókat ellátó intézmények, szervezetek kialakulásának, megerősödésének elősegítése.

A helyi gazdaságok fejlesztéséhez, megerősítéséhez elengedhetetlen a **patrióta szemlélet** kialakítása, amely elsősorban a mikro- és kisvállalkozói szektor számára teremt munkát és megélhetést. A helyi termelésen alapuló ellátás biztonságának fokozása érdekében törekedni kell a klímaváltozás várható káros következményeinek helyi, térségi szinten elérhető eszközökkel történő megelőzésére, mérséklésére. Ennek keretében fontos cél a komplex vízgyűjtő gazdálkodási szemléleten keresztül történő, az öntözéses gazdálkodás feltételeit is megteremtő vízrendezés megvalósítása.

A helyi közösségi, települési, település csoport szintjén történő önellátásra való törekvés kiemelt dimenziója az **energiaellátásban való függetlenség** minél nagyobb arányban történő elérése. Ennek érdekében cél a helyi szinten elérhető energiaforrások felhasználására alapozott **közösségi szintű energiatermelő- és ellátórendszerek** elterjedésének ösztönzése, kiegészülve a szükséges technikai, technológiai feltételek biztosítását szolgáló háttér - tervezés, kivitelezés, üzemeltetés, karbantartás - térségi szinten történő megerősítésével.

További célként fogalmazható meg a komplex, területileg szervezett, több elemből álló fejlesztések megvalósítása által a megye hátrányos helyzetű területei felzárkózásának elősegítése. A komplex programok a megfelelő képzéseken túl a **kompetenciák fejlesztését,** a nem formális és informális képzési lehetőségek bővítését is magukban foglalhatják, ami egy olyan szemléletváltást jelent, amely által a kistelepülésen élők jövőképet kaphatnak a helyben maradáshoz, a helyi boldoguláshoz.

Cél, hogy a megyében az életképes feldolgozóipar megerősödjön, valamint a vendégfogadáshoz szükséges minőségi szolgáltatások minél szélesebb körben elterjedjenek, a megye vonzerőinek kihasználása fokozódjon és híre széles körben ismertségre tegyen szert.

2. Stratégiai cél: Tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése

Baranya megyét eddig elkerülték a nagyobb külföldi működő tőkét hozó befektetések. Ugyan 2011-ben megduplázódott a megyében a külföldi befektetések értéke, de még mindig nagyon alacsony a megye részesedése a tőkebefektetésekből. A megye gazdaságában kevés nagyvállalat vesz részt, a mikro- és kisvállalkozások dominálnak. Az ipari termelés volumene alacsony, a szolgáltatási szektor ugyanakkor sokszínű. Baranya a Pécsi Tudományegyetemnek köszönhetően az ország egyik oktatási és kutatás-fejlesztési központja, bár az utóbbi területén a versenyelőnyét nem sikerült megtartania.

Baranya megye tartós gazdasági növekedése kizárólag nemzeti szinten is támogatott kiemelt befektetésösztönzési és a belső erőforrásokra (a helyben működő KKV szektorra) épülő

támogatási programok egyidejű és párhuzamos végrehajtásával stabilizálható, illetve állítható tartós növekedési pályára a megye. Kiemelten kell foglalkozni a megye legjelentősebb településével, a közigazgatási központ Pécs, illetve agglomerációja fejlesztésével. További cél, hogy a termelési kapacitások növelése által biztosítható legyen Pécs nagytérségi központtá válása. A Pécsi Tudományegyetemnek Baranya megye és a Dél-dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna meghatározó szereplőjévé – szervezőjévé és támogatójává – kell, hogy váljon mind oktatási-képzési, mind pedig kutatásfejlesztési- és innovációs tevékenységei révén.

A megyében található - a megyeszékhelyen kívül is - néhány olyan település, melyekben komoly gazdasági potenciál rejlik. Cél, hogy a termelő kapacitások javítása által ezen térségi szinten versenyképes városi térségek is hozzájáruljanak a megye gazdasági versenyképességének javításához.

A versenyképes gazdaság megteremtéséhez a fenntartható termelői szerkezet létrejöttét kell támogatni; azokat az iparágakat, melyek a megye számára **kitörési pontot** jelenthetnek – **egészségipar, környezetipar, kulturális és kreatív ipar, élelmiszeripar, gépgyártás, elektronika, informatika** - ezáltal a megyében előállított tőkejövedelem növekedhet.

A versenyképesség megteremtésének egy másik feltétele a **K+F+I potenciál erősítése**. A Pécsi Tudományegyetem jelentős kutatási kapacitással és eredményekkel rendelkezik, ezzel szemben a gazdasági szféra K+F kapacitása korlátozottan épült ki a megyében. A K+F+I tevékenység segítségével versenyelőnyre tehet szert a megye, ezért kiemelten fontos a kutató ágazatok támogatása, amely a fenntartható, hatékonyan működő gazdaság feltételeit képes megteremteni. Ennek megfelelően a K+F+I-t a gazdaság szolgálatába kell állítani. **A hatékony és gyors gazdasági felzárkózási folyamat érdekében a Pécsi Tudományegyetem vezetésével, a Baranya Megyei Önkormányzat, Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Pécs-Baranyai Kereskedelmi- és Iparkamara indokolt, hogy a korábbiaknál sokkal szorosabb és tartalmasabb együttműködési mechanizmusokat építsen ki a térség fejlesztése céljából**.

Tekintettel arra, hogy a megye gazdasági helyzete az elmúlt évtizedekben folyamatosan romlott, ezért a megye gazdaságáról kialakult külső kép kedvezőtlen. Nagyon fontos tehát a megye egyes térségeinek befektetői politikáját erősíteni, amelyhez megfelelő alapot adhat a közelmúltban eszközölt **gyorsforgalmú úthálózatot érintő** (M6, M60), és az **üzleti infrastruktúra javítását célzó** (pl. Bólyi ipari park bővítése, a pécsi ipari park fejlesztése) **beruházások** megvalósítása. Kiemelten fontos cél, hogy valamennyi járásban – elsősorban annak központi településein – a 2014-2020 közötti időszakban megvalósult ipari parki fejlesztések tovább folytatódjanak, nemzeti szinten is támogatott betelepülési, csarnoképítési és egyéb, a településeket vonzó befektetői célponttá tevő fejlesztésekkel. Baranya megye gazdasági felzárkóztatása a korábban említett kettős tengely mentén (külső befektetők vonzása és a már itt lévő KKV szektor támogatása) kizárólag úgy lehet sikeres, ha a megyeszékhely kiemelt fejlesztése mellett a másodlagos centrumok fejlesztésére is egyidejűleg kerül sor. A vidéki járásokból történő elvándorlás lassítása-megakadályozása

kizárólag akkor lehet sikeres, ha helyben, a közösségi közlekedéssel könnyen elérhető járásközpontokban biztosítunk foglalkoztatási lehetőséget a vidéki térségek kistelepülésein élők számára.

Mindezek mellett szükséges a megye – különösen nemzetközi – elérhetőségének további javítása, az M6-M60 autópályák és a 67. sz. főút országhatárig történő meghosszabbítása, az M9 autópálya OTrT szerinti legdélebbi (Köblény, Bikal, Alsómocsolád, Mágocs térsége), a megyét leginkább érintő nyomvonalának kiépítése, a vasúti infrastruktúra kelet-nyugati (Zágráb - Pécs - Baja - Bácsalmás - Csikéria - (Szerbia) - Röszke és Szeged - Nagylak - (Románia) - Arad) és észak-déli (Budapest [XI. kerület, Kelenföld] - Pécs, Pécs - Villány, valamint Villány - Magyarbóly - (Horvátország) - Eszék-Szarajevó) tengelyeinek fejlesztése, továbbá a légi- és vízi közlekedés előmozdítása. Hasonlóan a tervezett képzési struktúra átalakítása is nagyban hozzájárulhat a jövőbeli befektetők igényeinek kiszolgálásához.

Erősíteni kell a gazdasági szereplők közötti kapcsolatokat és segíteni kell a piacra jutási feltételeket, az exportpiacok felkutatása mellett erősíteni kell **a hazai és a helyi piacokon való megjelenést** is. Horvátország Európai Uniós csatlakozásával új lehetőségek nyílnak meg nem csak a gazdaság, de az élet más területein is, melyek kihasználásában segítséget kell nyújtani a megye kisvállalkozásainak.

Baranya megye számos turisztikai desztinációval és kiemelkedő attrakcióval rendelkezik, ezért a turizmus Baranyában további jelentős foglalkoztatási lehetőséggel bír. A turizmusból élők számára a jövőbeli megélhetés kulcsa a **turisztikai potenciál erősítése** elsősorban a természeti, a szellemi és épített örökségi értékek és a kapcsolódó népszerű szolgáltatások fejlesztésével, az értékek kibontakoztatásával, hozzáférhetővé és bemutathatóvá tételével, turisztikai útvonalak és programcsomagok összeállításával, valamint a marketing és az együttműködés növelésével. Baranya megye fejlesztése és jövőbeni fejlődése szempontjából különösen fontos, hogy a 429/2020. (IX. 14.) számú kormányrendelet **Pécs-Villány turisztikai térség** néven a 11 hazai turisztikai térség között nevesíti a megye turisztikai szempontból fontos településeit, kistérségeit. Ennek megfelelően Pécs, Villány, Harkány, Siklós, illetve az Orfűi-tó és a Kelet-Mecsek Tájvédelmi körzet települései, valamint a Duna-Dráva Nemzeti Park bizonyos részein hozzáférhetővé válnak a 2021-2027 közötti időszak turisztikai fejlesztési forrásai.

A kultúra és a kulturális ipar is fontos szerepet tölt be a megye életében. Cél, hogy a **kulturális és kreatív ipar kihasználtságának javítása** is hozzájáruljon a megye gazdasági megerősödéséhez.

3. Stratégiai cél: A jelenlegi és jövőbeni piaci igényekhez illeszkedő emberi erőforrás fejlesztés

Baranya megye demográfiai és munkaerő-piaci mutatói az aktív munkaerő-piaci és foglalkoztatáspolitikai eszközök alkalmazásának szükségességét támasztják alá. A csökkenő

népességszámmal párhuzamosan szűkülő fiatal korosztály kapcsán figyelembe kell venni, hogy jelentős és bővülő kereslet mutatkozik a fizikai, míg mérséklődő ütemű a szellemi foglalkozású munkakörök betöltésére. Elsősorban az **ipar, kereskedelem, gépjárműgyártás, oktatás, kultúra területén, valamint a humán-egészségügyi és szociális ellátásban működő foglalkoztatók igényeit** kell figyelembe venni az alkalmazott beavatkozások meghatározása során. Tekintettel az állást keresők dominánsan alap- és középfokú végzettségére, valamint a megye vidéki, leszakadó térségeire, ahol a mezőgazdasági, részben élelmiszeripari foglalkoztatás jelent kiutat, a 2012 óta zajló közmunka programok, illetve a szociális gazdaság szerepét célszerű erősíteni.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. tv alapján a köznevelés egyik kiemelt célja a társadalmi leszakadás csökkentése az oktatás-nevelés eszközeivel. Ez a tehetséggondozással együtt garantálni tudja a diákok későbbi eredményességét és az alap tudásszint elérését. Mivel Baranya közoktatási rendszerét a szegregáció, a roma tanulók, valamint speciális nevelési igényű gyerekek oktatásának a nehézségei jellemzik (különösen a kistelepüléseken és a hátrányos helyzetű kistérségekben), így az alapfokú oktatás helyi igényeket figyelembe vevő fejlesztése megkerülhetetlen. A középfokú szakképzésben a kitűzött gazdasági célok megvalósulását elősegítő, a **piaci szereplők által is keresett szakmák** oktatását kell erősíteni. Mivel a szakképzés megyei eredményei a beiskolázás nem megfelelő színvonalának is betudhatók, ezért kiemelt jelentőségük van a 2011 óta a közoktatás keretén belül működő Térségi Integrált Szakképző Központoknak. Duális képzéseik révén az oktatók és a tanulók gyakorlati képzését jobban szolgálják, egyúttal a piaci igényekhez is jobban illeszkednek. Így kezelhetővé válik az egyes szakmák esetében már kialakult munkaerőhiány, a pályakezdőket sújtó munkanélküliség, valamint a speciális szakértelemmel rendelkezők elvándorlásának mérséklése, a szakmunkás életpálya presztízsének helyreállítása. Az iskolarendszerből már kikerült, szakképesítéssel bíró munkaerő tekintetében elsősorban a **képzés, átképzés és vállalkozóvá válás támogatásával** lehetséges az elhelyezkedési esélyek fokozása. Ehhez a megye gazdaságának munkaerő igényeihez igazodó, **rugalmas, kompetenciaelvű, gyakorlatorientált és szolgáltatásközpontú felnőttképzési rendszerre** van szükség, melynek alapfeltétele a már megkezdett folyamatok konzekvens továbbvitele és eredményes megvalósítása. A kulturális intézmények és szervezetek az élethosszig tartó tanulás segítésén, valamint a minőségi oktatás támogatásán keresztül közvetlenül kapcsolódnak a foglalkoztatás bővítésének, a társadalmi leszakadás csökkentésének, a minőségi oktatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés megteremtésének céljaihoz. A kulturális intézmények a minőségi oktatást támogató szolgáltatási kínálat fejlesztése révén olyan képesség- és kompetenciafejlesztő programokat tudnak nyújtani, amelyeket a köznevelés önállóan nem képes a tanulók számára biztosítani.

Baranya meghatározó felsőoktatási intézményének számító Pécsi Tudományegyetem kutatás-fejlesztési kapacitásai szűkültek az elmúlt években, az oktatás és a gazdaság kapcsolatára nem gyakoroltak számottevő hatást. Ezért az egyetemi kurzusok és a hozzájuk kapcsolódó munkaerő-kereslet szempontjából a **duális képzéseket, nyelvoktatást** kell erősíteni. A vállalkozások számára általuk könnyen alkalmazható információs és kommunikációs

technológiai megoldásokat, korszerű piacszerzési és marketing ismereteket kell kínálni. Az egyetemi szakmai napok, bemutató mérések szintén előmozdítják a két szféra együttműködését, elősegítve a felsőfokú munkaerő megyei elhelyezkedési esélyeinek növelését és a térségből való elvándorlásának csökkentését. Mindezek mellett tovább kell erősíteni az egyetem **nemzetközi láthatóságát**, a már ma is jelentős számban jelenlévő külföldi oktatók, kutatók és hallgatók lehetőségeit, bővítve az egyes karok ez irányú befogadóképességét. Mindez a meglévő képzési kapacitások minél intenzívebb kihasználtságának biztosítása mellett kedvező hatást gyakorolhat a térség munkaerő piac lehetőségeire is.

4. Stratégiai cél: Társadalmi felzárkózás elősegítése

Ma Baranya megye és egyben az ország egyik legsúlyosabb problémája a szegénységben élők helyzetének fokozatos romlása. A folyamat következménye a szegregáció, az élet különböző területeiről – oktatás, kultúra, foglalkoztatás és egészségügy – történő kirekesztettség, valamint az életkörülmények romlása a hátrányos helyzetű térségekben, a települések perifériáin. A folyamatosan romló helyzetű, legelmaradottabb térségek, települések dinamizálása a fejlesztéspolitika fontos és felvállalt feladata volt az Európai Unió 2007-2013-as programozási ciklusában is, ám a beavatkozások eddig nem voltak elegendőek. Érdemi, jól érzékelhető javulás megyei szinten, csakúgy, mint országos viszonylatban e területen nem történt. A 2014-2020-as programozási időszakban tervezett fejlesztések minél hatékonyabb, és az eredményeket hosszabb távon fenntartani képes megvalósításához elengedhetetlen, hogy olyan metodikák kerüljenek alkalmazásra, melyek keretében biztosított mind a tág értelemben vett fizikai környezet rehabilitációja, mind a humán szféra felkészítése.

A társadalmi felzárkózás elősegítése érdekében kiemelt cél a **szegénységben és kirekesztődésben élők számának csökkentése**, újratermelődésének megakadályozása. Ennek keretében:

- a foglalkoztatási szint növelése, a **leszakadó társadalmi csoportok jövedelmi helyzetének stabilizálása,** társadalmi integrációjának segítése, a munkaerőpiacon hasznosítható **képzettség megszerzésének elősegítése**.

A fentiek mellett szükséges **célként megfogalmazni az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítását** az alapszükségletek és szolgáltatások területén, melynek keretében el kell érni:

- a hátrányos helyzetű gyermekek **oktatáshoz, neveléshez való hozzáférésének javítását**,
- **a közszolgáltatásokhoz** (különösen egészségügyi, szociális, gyerekjóléti) **való hozzáférés esélyeinek javítását**, valamint az egészségtudatos életmódra való áttérés elősegítését,
- a **lakhatási körülmények közötti területi különbségek csökkentését**, a szociális bérlakásban élők lakásminőségének felzárkóztatását,

- továbbá a **társadalmi tőke erősítését, a társadalmi együttélés segítését** a helyi közösségek bevonásával.

Baranya megyében gyakoriak a krónikus szív- és érrendszeri betegségek, a dohányzásra, alkoholfogyasztásra, helytelen táplálkozásra, részben nem megfelelő lakhatási körülményekre visszavezethető légúti és emésztőszerv rendszeri problémák, melyek a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok körében koncentráltabban jelentkeznek. Az egészségügyi szolgáltatások elérhetőségének javításával a legfőbb cél az egészségügyi ellátórendszer szolgáltatásaihoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása és **az integrált szemléletű prevenció elterjedése** kell, hogy legyen. Biztosítani kell a rendszeres megelőző szűréseken való részvétel, **egészségmegőrző, egészségtudatosságra nevelő programokba** való bekapcsolódás lehetőségét lakossági és munkahelyi tájékozottságot növelő programok segítségével. A legfogékonyabb gyermekkorú lakosság számára biztosítani kell az egészséges életmóddal kapcsolatos tudás megszerzésének lehetőségét, különösen a megye szegregálódó területein. A piacképes egészségügyi szolgáltatások megteremtésével növelhető válik az egészségben eltöltött életévek száma és egyben az aktív munkavállalók által munkavégzéssel töltött idő is.

A koncepció keretében megfogalmazott stratégiai célok hatékony elérése érdekében mind a beavatkozások tervezése, mind azok megvalósítása során törekedni kell arra, hogy a fenntarthatóság három dimenzióját – a környezeti, gazdasági és társadalmi fenntarthatóságot – együttesen szolgáló, rendszerszintű megközelítésben megvalósuló komplex beavatkozások kerüljenek alkalmazásra. Különösen a lakhatási körülmények javítását szem előtt tartó fejlesztések, beavatkozások esetén, valamint az infrastrukturális beruházásokkal járó oktatási, illetve egészségügyi fejlesztések során kiemelten figyelembe kell venni a környezeti fenntarthatóság szempontjait, elsősorban az emberi egészségre nem káros környezetbarát és energia hatékony építési technológiák és építőanyagok, valamint energiatakarékos berendezések alkalmazásával. Az ún. „hard” beavatkozási elemeket minden esetben szükséges kiegészíteni szemléletformáló „szoft” akciókkal, programokkal.

A társadalmi felzárkózási folyamat csak a szegénységben és hátrányos helyzetben élőkkel (kiemelten romák), az érintett közösségekkel folytatott párbeszéddel és az ő aktív részvételükkel tölthető meg valódi tartalommal. A társadalmi tőke, mint az emberi kapcsolatokban rejlő erőforrás, a kapcsolatok mennyiségének, minőségének és struktúrájának függvényében segítheti az egyén boldogulását, de egyúttal elősegítheti a kollektív cselekvést is, és ez által egy egészséges és prosperáló társadalom kialakítását, fenntartását.

5. Stratégiai cél: Stratégiai erőforrások fenntartható használata

Baranya megye gazdaságának jövőbeli fejlődése és a lakosság magasabb életminőségének biztosítása megköveteli a környezeti állapot javítását, a környezeti fenntarthatóságra törekvő új szemléletű, racionális környezet-, illetve erőforrás gazdálkodást.

A stratégiai természeti erőforrások hosszú távú fenntartható használata csakis a **természeti- és emberi környezet stratégiai szemléletű védelmén és takarékos hasznosításán** valósítható

meg kiemelve ennek keretében az élővilág, a talajok és a termőföld, valamint a felszíni- és felszín alatti vízbázisok védelmét. A korábbi helytelen környezetgazdálkodásból eredő káros hatások mellett a klímaváltozás globális hatásainak felerősödése következtében a megye lakossága és vagyoni értékei mellett ez utóbbi környezeti alrendszerek vannak kitéve a legnagyobb veszélynek.

A **klímaváltozás fokozódó kockázatainak kivédése**, így a szélsőséges vízgazdálkodási viszonyok egyre gyakoribb és egyre nagyobb területet érintő kialakulásának kezelése céljából előtérbe kell helyezni a természetes vízrajzi viszonyokhoz közeli vízgazdálkodásra épülő terület- és tájhasználatokat, művelési módokat. Ennek érdekében ösztönözni kell a **vízvisszatartásra és vízpótlásra épülő tájgazdálkodási technológiák alkalmazását**, ki kell alakítani a több lábon álló agrárium megteremtésének feltételeit, ösztönözni kell a környezeti kihívásoknak megfelelő termékszerkezet alkalmazását.

A klímaváltozás káros hatásainak mérséklésére a települési- és az épített környezet fejlesztése során is meg kell ragadni minden reálisan alkalmazható eszközt. Ennek érdekében cél a **klímabarát építészeti-műszaki és településtervezési megoldások** elterjesztése, mint pl. passzív napenergia és termálvíz hasznosítás, árnyékolástechnika, párásítás, vagy a várostervezés eszközrendszerében a belterületi légmozgások klímatudatos tervezése, szélcsatornák kialakítása, zöldterületek növelése, a zöld infrastruktúra, a zöldfelületi rendszerek fejlesztése. Mindezek mellett kiemelt fontosságú a lakosság felkészítése a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásra, valamint a klímatudatosság általános erősítése.

A megye természeti erőforrásainak védelme, a kedvező környezeti állapot elérése, valamint a lakosság környezet egészségügyi feltételeinek javítása érdekében cél a **környezetvédelmi kommunális infrastrukturális ellátottság minél teljesebb körű biztosítása.** Baranya megye számos településén a szolgáltatott ivóvíz minősége nem felel meg az európai uniós és az ezzel összhangban levő hazai előírásoknak, ezért az e tekintetben problémás települések esetében kiemelt célként kell megfogalmazni az ivóvíz minőség javítását.

Mind a megye vízkészleteinek védelme érdekében, mind a településeken élő lakosság életminőségének és az oda települt vállalkozások, intézmények működési feltételeinek javítása érdekében azon települések esetében, ahol a korszerű szennyvízkezelés rendszere még nem, vagy csak részben került kiépítésre, így különösen a megye aprófalvas térségeiben, kiemelt cél a településeken képződött **nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz, ill. szennyvíz gazdaságosan kiépíthető és fenntartható módon** történő elvezetésének és kezelésének biztosítása, a szennyvízkezelés hiányosságainak oldása.

A hulladékgazdálkodás már kiépült térségi rendszereire épülve a **hulladékokból nyerhető másodnyersanyagok kigyűjtése és feldolgozása,** amellett, hogy hozzájárul a természeti-, táji értékek és erőforrások megőrzéséhez és a környezeti elemek minőségének javításához, nagymértékben segítheti a megye stratégiai erőforrásaival hosszú távon való fenntartható gazdálkodást. Cél a hulladékkezelési rendszerek szükség szerinti részbeni újratervezésével, logisztikai rendszerük optimalizálásával a jelenlegi hulladéklerakási gyakorlat megváltoztatása a szelektív hulladékgyűjtés és az újrahasznosítás lehetőségeinek maximális

figyelembe vételével. Ebben a folyamatban kiemelten fontos a **körkörös gazdaság** filozófiájának megfelelően eljárva olyan fejlesztési programok megvalósítása, melyek valamennyi helyben elérhető nyersanyagot és az azok feldolgozásához kapcsolódó hulladékot, valamint a kommunális hulladékokat további feldolgozási-hasznosítási folyamatokba integrálják.

A stratégiai erőforrások fenntartható hasznosítása kiemelkedő szerepe kell, hogy legyen a megye energiaforrásainak a táj terhelhetőségét és az ökológiai korlátokat, valamint a környezetvédelmi szempontokat figyelembe vevő, minél teljesebb körű felhasználásának, egy **fenntartható energiamix** kialakításának. Ennek keretében cél a helyben gazdaságosan hasznosítható mértékben jelen levő energiaforrások felhasználására alapozott energiatermelés- és ellátás létesítményeinek és rendszereinek környezetkímélő kiépítése, valamint a települések levegőminőségének javítását is szolgáló korszerű fűtési rendszerek elterjedésének ösztönzése.

A megújuló energiaforrások mellett nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tényt sem, hogy Baranya megyében a **rendelkezésre álló ásványi nyersanyag és fosszilis energiahordozó készletek** hosszú időre elegendő stratégiai lehetőséget jelentenek, ezért a megye stratégiai erőforrásként tekint mind a rendelkezésre álló ásványi nyersanyag készleteire, mind a megújuló energiaforrásokra. Ezzel a gondolattal egyezik a Kormány hazai bányászat jövőbeni fejlesztésével kapcsolatos egyes feladatokról szóló 1870/2013. (XI. 22.) számú határozata, mely szerint a hazai ásványvagyont hasznosítani szükséges a nemzeti vagyon gyarapítása és hazánk energiafüggőségének csökkentése érdekében.

Fontos, hogy a bányászati tevékenységek során olyan technológiákat és művelési módokat használjanak, mint például a folyamatos, a bányaműveléssel lépést tartó tájrendezés, amely minimalizálja a beavatkozás hatásait, segíti a területek újrahasznosítását. Emellett a közösségi nyersanyag-politikával összhangban kiemelt figyelmet kell fordítani a reciklált (újrahasznosított) nyersanyagok fokozott igénybevételére.

6. Stratégiai cél: Elérhetőség és mobilitás javítása

A közlekedésfejlesztés vonatkozásában alapvető fontosságú, hogy sikerül-e megtalálni az egyensúlyt a gazdasági és társadalmi mobilitási igények kielégítése, valamint az egészséghez és az egészséges környezethez való jog érvényre jutása között. A célként megfogalmazott megyei kohézió erősítésének, a területi hátrányok mérséklésének, azaz a hátrányos helyzetű térségek gazdasági és társadalmi felzárkóztatásának egyik fontos eleme a közlekedési elérhetőség javítása, melynek megvalósítása során a környezeti szempontokat is figyelembe kell venni.

Figyelembe véve, hogy Baranya hosszú távú célja egy élhetőbb megye kialakítása, a stratégiai célrendszer fókuszába az ember, s rajta keresztül a társadalmi szinten előnyösebb áru- és személyszállítás kerül, ahol elsődleges cél **az elérhetőség és az élhető környezet együttes javítása**. A stratégiai célkitűzésnek feladata, hogy előmozdítsa a fenntartható közlekedési rendszerek létrejöttét a megyében: a munkahelyek és szolgáltatások jobb elérhetőségének

biztosításával, az áru- és személyszállítás hatékonyságának növelésével úgy, hogy mindeközben megteremti a lehetőségét a környezetszennyezés (károsanyag-, üvegházgáz-kibocsátás, zaj-, por- és látvány szennyeződés) és az energiafogyasztás csökkentésének (erőforrás-hatékony közlekedés), a közlekedésbiztonság fokozásának, továbbá a vonzóbb és jobb minőségű környezet kialakításának. Kézenfekvő megoldásként kínálkozik a közösségi és alternatív közlekedési módok fejlesztése, a közlekedési munkamegosztás és a közlekedési igények befolyásolása – amit a célhoz rendelt prioritás keretében tervezett intézkedések közötti súlyok megfelelő megállapításával szükséges a későbbiekben érvényre juttatni.

Az egyik, talán legfőbb probléma, hogy a lakosság általában, de különösen a hátrányos helyzetű térségekben élők csoportjának **alacsony fokú mobilitási hajlandósága** a megye gazdasági fejlődésének egyik gátló tényezője. Az elérhetőség javításával az egyes területi szintek (település, város és vonzáskörzete, térség) képessé válnak kiaknázni gazdasági potenciáljukat és erősíteni versenyképességüket, gazdasági előnyöket is magában hordozó dinamikus kapcsolatrendszert fenntartva egymással és tágabb környezetükkel. A munkaerő mobilitásának fokozása, a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés érdekében a megyei közlekedési infrastruktúra fejlesztése esetében elsősorban a funkcionális, vagyis **foglalkoztatási és szolgáltató térségi vonzásközpontok településekről való elérhetőségének javítása** a cél. A térségi kapcsolati hiányok felszámolása, a térségi jelentőségű mellékúthálózat korszerűsítése minden esetben a **közösségi közlekedés hatékonyságának növelését** kell, elősegítse.

A térségi elérhetőség javításán túl a megye legfőbb célja a jelenleg közösségi közlekedést választó utasok számának megtartása, a negatív tendencia megfordítása, a távlati utasszám-növekedés elősegítése, ezzel párhuzamosan az egyéni autós közlekedés térnyerésének visszaszorítása. Cél továbbá **az alternatív közlekedési módok, a kerékpáros és a gyalogos közlekedés iránt elkötelezettek számának növelése** a városi közlekedés zsúfoltságának enyhítése, a városi terek visszaszerzése – az azzal együtt járó pozitív társadalmi, közösségi hatások elősegítése – érdekében. Mindezt a közösségi- és alternatív közlekedés infrastrukturális feltételeinek javításával, a közlekedési módokat összekapcsoló, a közösségi szállításban részt vevők közötti összehangolt menetrend szerint, egységes/közös tarifarendszerrel működő **új, igény alapú, „utas központú" közösségi közlekedési rendszer fejlesztése** révén lehet elősegíteni. A közösségi közlekedés fejlesztésének elsősorban környezeti-, energetikai és társadalmi hatásai (jobb életfeltételek, rövidebb közlekedési idősávok, baleseti kockázat csökkenése) kiemelkedőek, de közvetve a gazdaságra is pozitív hatást fejt ki.

7. Stratégiai cél: Nemzetközi növekedési centrummá válás

Annak ellenére, hogy a megyei koncepció a funkcionális megközelítés szerint területileg integráltan[1] (lásd. prioritások) kezeli a közlekedésfejlesztés tématerületet, a jövőképben megfogalmazott térségi csomóponti szerep megkövetel egy jól elkülönülő, hangsúlyos célmegfogalmazást. Ennek oka, hogy Baranya megye fejlődésének egyik megalapozója és egyben fokmérője is, hogy a Pécsi Tudományegyetem oktatási-képzési-kutatási bázisán hogyan tud a megye növekedési centrummá válni, a térségi és nemzetközi kapcsolatok kiterjesztésével, hogyan tud nagytérségi csomóponti szerephez jutni és ezáltal hogyan generál gazdasági fejlődést.

A térségi központok vagy csomópontok a kereskedelmi, innovációs, közlekedési stb. hálózatok legaktívabb pontjai, melyek tőkevonzó képessége, illetve gazdaságélénkítő hatása vitathatatlan, ennél fogva feltétlen szükséges kiaknázni a kedvező földrajzi fekvésben – **Pécs a Budapest–Zágráb–Belgrád „háromszög" középpontjában** fekszik – rejlő potenciált. A térszerkezetben elfoglalt helyzetéből adódóan **a megye a déli, dél-nyugati kapcsolatok kapuja** lehet, mindennek megvalósításához nemcsak a megye pozícióján kell javítani, de a városhálózatot is be kell kapcsolni ebbe a rendszerbe. Tekintve, hogy a nagytérség esetünkben túlmutat az ország határain, így a kitűzött cél eléréséhez szükséges, de nem elégséges feltétel a jelen pillanatban nagyon alacsony számú határátkelési lehetőség bővítése, további **határmetszéspontok kialakítása a Dráva folyón**.

A cél elérését alapvetően a megye közlekedési helyzetének javítása biztosítja, mely a megyét érintő észak-déli és kelet-nyugati irányú – jelenleg hiányos – közlekedési tengelyek fejlesztéséből adódó potenciál kibontakoztatásával válhat elérhetővé. A jó infrastrukturális ellátottsághoz való hozzáférést, az egyszerű és gyors elérhetőséget a megye egész területén biztosítani kell annak érdekében, hogy mind a megye elmaradott térségei, mind Pécs fejlődési pályára állhasson. A kitűzött cél eléréséhez szükséges mind **a közúti, mind a vasúti, mind a vízi és légi közlekedési infrastruktúra összehangolt fejlesztése**. A kiépülő közlekedési hálózatok mentén elhelyezkedő területek vonatkozásában jelentős fejlődési potenciál-növekedéssel számolhatunk, hiszen ezen nyomvonalas létesítmények a területfejlesztés legerősebb és leghatásosabb elemei. A beavatkozásoknak a nemzetközi kapcsolatokat biztosító **fő közlekedési hálózatok még hiányzó elemeinek kiépítésére** (M6, M60, M9, 67. sz. főút), **a már meglévő hálózati elemek térségközpontokból történő elérhetőségének javítására és a** megye zártságát oldó folyami **átkelési lehetőségek sűrítésére** (a mohácsi Duna-híd mellett kiemelten a Dráva esetében) kell koncentrálnia. A megye és Pécs **multimodális logisztikai szolgáltató szerepének erősítésére szükség van**, ennek megvalósítása érdekében szükséges továbbá a vasúti infrastruktúra kelet-nyugati (Zágráb - Pécs - Baja - Bácsalmás - Csikéria - (Szerbia) - Röszke és Szeged - Nagylak - (Románia) - Arad) és észak-déli (Budapest [XI. kerület, Kelenföld] - Pécs, Pécs - Villány, valamint

[1] az alágazatokat (közút, vasút, víz stb.) és egyéb ágazatokat (különösen gazdasági, környezet- és energetikai) együtt

Villány - Magyarbóly - (Horvátország) - Eszék-Szarajevó) tengelyeinek összehangolt fejlesztése, összekapcsolása más közlekedési alágazatokkal (M60 autópálya, Pécs-Pogány repülőtér) és a már meglévő üzleti szolgáltatásokkal (Pécs Déli ipari park). A fejlesztések indukálta növekvő áruforgalom szükségessé teszi a vasúti tranzit forgalom Pécs központi területéről történő kihelyezését (Pécs D-Ny-i vasúti elkerülés). A vízi közlekedés fejlesztése (Mohács országos jelentőségű kikötő és határkikötő) - erősítve a fent felsorolt elemeket - ugyancsak pozitívan befolyásolja a megye logisztikai teljesítményét. Ezen célirányos közlekedési infrastruktúra fejlesztéseknek biztosítaniuk kell a kiegyenlített területi fejlődés feltételeit, a nemzetközi forgalomhoz való kapcsolódás lehetőségét, a történelmi okokból megszakadt határmenti és határon átnyúló kapcsolatokat, megteremtve ezzel Horvátország EU-s csatlakozásában rejlő lehetőségek kihasználását, a térség gazdasági versenyképességének javulását. A kitűzött cél megvalósítása során kiemelt figyelmet kell fordítani a kialakult környezeti állapotokra, természeti adottságokra. A fejlesztéseket lehetőség szerint a környezetminőség romlása és a környezetbiztonság veszélyeztetése nélkül kell megvalósítani, ennek eredményeképpen egy, a természeti erőforrásainkat védő, harmonikus térszerkezet alakul ki.

2.3 A fejlesztési célrendszer meghatározása a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre (területi célok)

1. Hátrányos helyzetű, fejletlen gazdaságú térségek komplex fejlesztése Baranya megye nyugati, északnyugati és délnyugati felén (Sellyei Járás, Szigetvári Járás, Hegyháti Járás, Szentlőrinci Járás nyugati része)

A megye nyugati térsége perifériku elhelyezkedésű, kedvezőtlen társadalmi, gazdasági helyzetben levő terület, mely a Sellyei, Hegyháti és Szigetvári járások vonatkozásában a leghátrányosabb helyzetű térségek közé sorolt, de egyes jellemzőit tekintve az egyébként hátrányos helyzetű Szentlőrinci Járás településeit is lefedi.

A Baranyában található térség lehatárolása a megyei közigazgatási rendszert követi a területfejlesztési koncepcióban, azonban ez a perifériális térség alapvetően a Dél-Dunántúl centrumtérségeitől távol lévő valamennyi perifériát magában foglalja, így fejlesztése során a Somogy megyében található belső-somogyi, zselici térségekkel egységes rendszerben indokolt tervezni. Másképp megfogalmazva a baranyai és a somogyi perifériákat egy **komplex vidékfejlesztési programban** indokolt fejleszteni.

A térség mind társadalmi, mind gazdasági szempontból depressziós terület, melyet a nagyfokú tőkehiány jellemez, amivel együtt jár a helyi munkalehetőségek hiánya. A térségben jellemzően gyenge a vállalkozói aktivitás. Ezt kívánja ellensúlyozni a jövőre nézve többek között a szabad vállalkozási zónák kialakítása. A településeken található cégek zömmel, mezőgazdasággal kapcsolatos tevékenységet folytatnak, ezért főleg az **agráriumhoz kapcsolódó különböző tevékenységek** számára egységesen elő kell segítenie a terület

természeti, táji adottságaihoz illeszkedő gazdálkodási módok elterjesztését és térnyerését a helyi társadalom aktivizálása révén.

A gazdaságösztönző programok mellett fontos feladatot jelentene az adottságok jobb kiaknázásának és erőforrások hasznosításának ösztönzése, amely a térség **önfenntartó képességét** javítja. Ennek az önfenntartó képességnek a növeléséhez járulhat hozzá a **körkörös gazdaságfilozófiához illeszkedő helyi gazdaságfejlesztési programok megvalósítása.**

A térség felzárkóztatásában fontos elemet kell, hogy képviseljenek a járásközpontokban célzottan megvalósításra kerülő **iparfejlesztési programok**, valamint az alapvetően a Pécs-Villány turisztikai magterületen található attrakciókhoz kapcsolódó **tematikus turisztikai fejlesztések**.

A falvak lakosságának önfenntartó képessége lassan megszűnik. A tudatos, önfenntartásra képes helyi lakosság kialakulásának egyik alapvető feltétele a **közösségi kapcsolatok felélesztése** továbbá, hogy a **helyi erőforrásokkal a helyi közösségek rendelkezzenek**. A fenntartható életminőség egyik alapvető feltétele a községekben az, hogy a közösségek élete elsősorban a helyi erőforrásokon alapuljon.

2. Gazdasági szerkezetváltó, növekedési centrumtérség Baranya megye központi és keleti részén

A 2013-as területfejlesztési koncepcióban a megye centrumtérsége (Pécs-Komló), illetve a megye keleti része külön térkategóriát alkotott, alapvetően az akkor még jól/jobban elkülönülő meglévő problémák-erőforrások-jövőkép bázisán. A korábbiakban bemutatott indokok miatt azonban a 2020 utáni időszakra vonatkozóan indokolt ennek a térségnek az egységes kezelése, melyből némileg Komló bír eltérő specifikumokkal, azonban Komló jövőképe, illetve meglévő társadalmi-gazdasági térkapcsolatai azt indokolják, hogy a dinamikusabb térségekhez kerüljön integrálására a térség.

A megye központi területe a megyeszékhely és vonzáskörzetét foglalja magába, mely a legsűrűbben lakott térsége a megyének. A terület Pécs mellett magában foglalja a megye második legnagyobb városát, Komlót is, ugyanakkor Pécs belső agglomerációjához tartozik Kozármisleny városa, míg a külső vonzáskörzetbe tartozó nagyobb települések Szentlőrinc és Pécsvárad. A megye keleti térsége kedvezőbb adottságokkal rendelkezik, mint a megye nyugati, első célkitűzés alá eső területe. A térség legnagyobb városa Mohács, de adottságait és a belőlük fakadó lehetőségeket tekintve ide sorolható Siklós, Harkány, Villány, valamint Bóly városa is.

Baranya megye székhelye Pécs centrális elhelyezkedésű, a megye legnagyobb részéről, könnyen és gyorsan elérhető közúton. Pécsett nem működött a külső befektetőkre alapozott stratégia, a városban nagyon kevés a tőkeerős vállalat. Ez nagyban meghatározza a település térségi foglalkoztatási szerepét is. Ebből fakadóan szükség volt valamilyen endogén stratégiára, melyben a kulturális örökség, a kulturális ipar és a **tudásalapú gazdaság** egyre

tudatosabban egyre nagyobb szerepet játszik, bár az innovációs szervezetek tevékenységük révén egyelőre nem tudtak áttörést elérni az innovációs eredmények gazdasági hasznosítása terén.

A város a térség jövőképét a korábbi stratégiáknál sokkal tudatosabb lépésekből álló programmal a Pécsi Tudományegyetem kapacitásaihoz, szolgáltatásaihoz illeszkedve szükséges fejleszteni, amely a kiépítés alatt lévő infrastruktúrákkal együtt képesek lehetnek arra, hogy **növekedési centrumtérséggé** váljon a Pécs-Mohács tengely vonzáskörzete.

A város szempontjából egyre inkább meghatározó jelentőségű és nagy foglalkoztatási, termelési potenciállal bíró ágazat a **gépipar**, amely mára elsősorban a pécsi kistérség meghatározó ágazati foglalkoztatója lett, de Komlón is erős tradíciókkal rendelkezik.

Komló vonatkozásában fontos kiemelnünk, hogy maga a város, de a megye is stratégiai erőforrásként tekint a **rendelkezésre álló ásványi nyersanyag** készletekre.

A térség fejlődésének meghatározó bázisa a **vidékgazdaság**, amely azonban elválaszthatatlanul kapcsolódik a városokhoz. A vidékgazdaság kontextusában a vidéki térség egy komplex, multifunkcionális erőforrásrendszer, amelyben a nem mezőgazdasági tevékenységek is hangsúlyosak, és a mezőgazdasági és nem mezőgazdasági tevékenységek integráltsága jellemző.

A térségben a kiemelkedő minőségű termékek előállításának alapjai adottak, ahol célszerű törekedni az exportképes, minőségi termelést végző **élelmiszergazdasági vertikumok** kialakítására. A megyében az iparág két jól működő példája a bólyi nagyüzemi, és a villányi változatos üzemméretű, de inkább KKV-dominanciájú termelési központ.

Mohács, mint az Európai Unió déli folyami kapuja, országos jelentőségű kikötő és határkikötő, kedvező földrajzi elhelyezkedése és kiváló infrastruktúrája okán a térség közlekedési és logisztikai központja.

A térség fejlesztési politikáját nagymértékben támogatja, hogy a fent hivatkozott kormánydöntés értelmében a **Pécs-Villány turisztikai térség** települései nevesített turisztikai térséget alkotnak, melyek amennyiben képesek lesznek mérhető és indokolt fejlesztési projekteket elkészíteni, úgy közösségi forrásokra is számíthatnak fejlesztéseik megvalósításához.

Ahhoz, hogy a térség mind gazdasági, mind társadalmi folyamatait tekintve érdemi elmozdulást tudjon felmutatni elengedhetetlenül szükséges az érintett önkormányzatok összefogáson alapuló, vállalkozásbarát politikája, mely **progresszív fejlesztéspolitikát** feltételez.

3. Dél-baranyai határtérség (az Ormánságtól Mohácsig, illetve a Villányi-hegységtől délre található területek) fejlesztése

A két fenti célterületet kiegészíti egy harmadik, mely a horvátországi és nyugat-balkáni kapcsolatok erősítését helyezi a középpontba. A megye déli, a Mecsektől délre fekvő, illetve a

Dráva vízrendszeréhez kapcsolódó területek azok, melyek az adottságaik okán a negyedik területi célkitűzés elsődleges célterületét alkotják.

A térség gazdaságának megerősítése jelentheti az egyik alapot arra, hogy a jelenleg tapasztalható negatív társadalmi és demográfiai folyamatok megváltozzanak. Ebben a **horvát területek felé történő nyitás** elengedhetetlen, melynek alapja a közlekedési feltételek javítása, a határtérség rugalmas átjárhatóságának megteremtése. A zavartalan és **hatékonyan működő térségi személy- és árumozgások**, de a területi integráció alapvető feltétele is egyben, hogy a térség közlekedési zártsága oldódjon, a természetföldrajzi értelemben vett és közigazgatási határok jól átjárhatók legyenek, a terület kielégítő külső- és belső kapcsolatokkal rendelkezzen. A munkaerő mobilitásának és a lakosság szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférésének elősegítése, az áruszállítás szükségleteinek kielégítése, mindezeken keresztül pedig a **gazdasági kapcsolatok elmélyítése** érdekében szükség van a meglévő **közlekedési hiányosságok felszámolására**. Ennek érdekében szükséges a térség és a térségi jelentőségű központok nemzetközi közúti, vasúti és vízi elérhetőségének és átjárhatóságának javítása, és a funkcionális, azaz foglalkoztatási és szolgáltató vonzásközpontok térségi elérhetőségének fejlesztése. Mindemellett igényként jelentkezik a különböző közlekedési módok összekapcsolása, gazdasági központok intermodalitásának és közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése, fenntartható fejlesztések megvalósítása.

2.4 Horizontális célok

a) Minden társadalmi csoport esélyegyenlőségének biztosítása

A program tervezésének és végrehajtásának valamennyi szintjén elő kell segíteni az **esélyegyenlőség érvényesülését**, úgymint nők és férfiak közti, faji vagy nemzetiségi származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékosságon, koron vagy szexuális irányultságon alapuló bármilyen megkülönböztetés esetében. A **megkülönböztetés tilalma**, mint alapelv, a megvalósítás minden szakaszában betartásra kell, hogy kerüljön, különös tekintettel az esetleges támogatásokhoz való hozzáféréssel kapcsolatosan. A megyei területfejlesztési koncepció, majd a program műveleteinek meghatározása során és a végrehajtás valamennyi szintjén kiemelt figyelemmel kell lenni a fogyatékkal élő emberek hozzáférhetőségének kritériumára. A **sajátos helyi adottságok** (pl. cigányság magas aránya a megyében) **figyelembevételével** lehetőséget kell biztosítani a programvégrehajtás során érvényesíteni kívánt esélyegyenlőségi területek kijelölésére és priorizálására, amelyek hozzájárulnak az esélyegyenlőségi célok eléréséhez.

Ilyenek lehetnek:

- családbarát munkahelyi körülmények megteremtése, erősítése,
- a nemek közötti egyenlőség erősítése,
- az akadálymentesítés előrehaladása,
- fogyatékos személyek életminőségének és munkaerő piaci esélyeinek javítása,

- a szegénységben és kirekesztettségben élők (különösen roma) emberek életminőségének és munkaerő piaci esélyeinek javítása,
- más hátrányos helyzetű csoportok (pályakezdők, időskorúak, tartósan munkanélküliek) munkaerő piaci és társadalmi esélyeinek javítása,
- nemzetiségi identitás, társadalmi szerepvállalás erősítése.

b) Hosszú távú fenntartható növekedés biztosítása a társadalmi, gazdasági és ökológiai szempontokon alapuló egyensúlyra törekedve

A társadalmi, gazdasági és ökológiai szempontokat figyelembe vevő fenntartható növekedés biztosítása a teljes fejlesztési koncepciót átszövő horizontális célként jelenik meg. A szociális és a környezeti problémák fontosságának, e problémák, illetve megoldási lehetőségeik és a gazdasági fejlődés közötti sokrétű összefüggések felismerésével egyre inkább teret nyernek azok a nézetek, amelyek szerint e három területet együtt kell vizsgálni, s sajátosan a környezet és fejlesztés kérdéseinek együttes megközelítése szükséges.

A népességdinamika, az urbanizálódás egyre nagyobb terhet ró a környezeti elemekre és azok rendszereinek működésére, állapotára. A leépülő korszerűtlen nehézipar, az elmúlt időszakok környezetvédelmi intézkedései és az uniós források segítségével megjelenő **innovatív, környezetbarát technológiák** hatására a szennyező anyagok kibocsátása a megyében csökkent. A klímaváltozás negatív hatásait enyhítő horizontális jellegű intézkedésekre azonban szükség van. A **helyes vízgazdálkodásnak és ezzel együtt a helyes zöldfelület-gazdálkodásnak** elsődleges szerepe van mind a mezőgazdaságban, mind az árvízvédelemben a szélsőséges időjárási jellemzők kezelésében. A belső erőforrások nem megfelelő használatára Baranya megyében, ezen belül az Ormánságban is láthattunk példát, ahol a térség vízgazdálkodása és a nem megfelelő tájhasználat a természeti környezet degradációja mellett a társadalom szétesését, kulturális és gazdasági elszegényedését is elősegítette. Az Ős-Dráva Program egy, a megye többi fejlesztési elképzelése számára is jó gyakorlatként jelenhet meg e problémák megállítására és visszafordítására, a program várható hatásai Európai szinten is minta értékkel rendelkeznek, mind társadalmi, mind környezeti szempontból. Baranya biodiverzitása országosan is kiemelkedő, változatos klímája egyedülállóvá teszi a térségben. Ennek megőrzéséhez elengedhetetlen a **belső erőforrások fenntartható használata**, a **környezeti tudatosság és nevelés** elősegítése. A mezőgazdaság kihívása a szélsőséges időjárást tűrő növényi kultúrák elterjesztése, a talajok természetes módon történő revitalizálása, a vízgazdálkodási, öntözési rendszerek kialakítása, megújítása, valamint a környezetkímélő mezőgazdasági termelési technológiák alkalmazása. A megye nehézipara jelentősen leépült a 90-es évek óta. A bányák újranyitása esetén környezetbarát, tiszta technológiák alkalmazása javasolt, hogy az itt élők életkörülményei és az egészséges környezethez való joguk ne sérüljön, valamint, hogy az alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés megvalósulhasson. Környezet egészségügyi szempontból hangsúlyos a felhagyott bányák körültekintő, a felszín alatti vizek és a talaj további szennyeződését megakadályozó rekultivációja. A megújuló energiák térnyerését és az energiatakarékos rendszerek elterjedését ösztönözni szükséges, ezzel megteremtve a megye részbeni

energiafüggetlenségét. A környezettel való bánásmód az emberek életminőségét is meghatározza. A jól működő ökológiai rendszer alapját képezi a prosperáló társadalomnak és fenntartható gazdaságnak.

3 A célrendszer koherencia vizsgálata

3.1 Belső koherencia vizsgálat

3.1.1 A jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó cél kapcsolatának bemutatása

Baranya megye jövőképének és célrendszerének megfogalmazásakor az alapot a megye helyzetelemzése, illetve a helyzetértékelés és az ezt összefoglaló SWOT (Gyengeségek, Erősségek, Lehetőségek, Veszélyek) elemzés adta.

A Baranya megyei fejlesztési koncepció jövőképe a fejlődést az előtérbe helyező, de az erőforrásokkal fenntartható módon gazdálkodó, a társadalmi felzárkózást is elősegítő folyamatokat támogató térségként határozza meg 2030-ra a megyét.

A koncepció keretében meghatározott mindkét horizontális cél teljes mértékben képes szolgálni a jövőkép beteljesülését az alábbiak szerint:

- *Minden társadalmi csoport esélyegyenlőségének biztosítása* horizontális cél elérésével a megye minden polgára egyenrangú hozzáférést érhet el és egyenlő bánásmódban részesülhet a közösség számára nyújtott szolgáltatások terén és a közösséget erősítő folyamtokban, jelentősen hozzájárulva ezzel a lakosság életminőségének javításához.
- *A hosszú távú fenntartható növekedés biztosítása a társadalmi, gazdasági és ökológiai szempontokon alapuló egyensúlyra törekedve* horizontális cél az egyik fontos pillére a fejlesztési koncepciónak. A jövőkép a megyében jelenleg is adottságként meglevő erőforrásokra épít. A jövőkép megvalósulásához elengedhetetlen a természeti erőforrások hosszútávon is fenntartható használatán alapuló fejlődés lehetőségének megteremtése, a megye belső erőforrásit érintően azok túl használatának elkerülése. Ha sikerül megtalálni az optimális egyensúlyi szintet a helyi társadalmi jólét biztosításához szükséges erőforrás-felhasználás, valamint a természeti, táji környezet értékeinek megőrzése, ezzel együtt az emberi élet számára egészséges környezet fenntartása között, úgy a természettel harmóniában történő fejlődés nagymértékben hozzájárul a megye lakossága jó életminőségének hosszú távú biztosításához.

A koncepció keretében az átfogó célok úgy kerültek meghatározásra, hogy azok maximálisan segítsék a jövőképben megfogalmazott célállapot elérését.

- *A magas hozzáadott értéket teremtő foglalkoztatást biztosító gazdaság kialakítása* átfogó cél a jövedelem alapú társadalomban talán a legközvetlenebb módon tudja segíteni a jövőkép által elővetített, a megye lakossága jó életminőségének biztosítását Ezen átfogó cél elérését a horizontális célok közül jelentős mértékben segítik a minden társadalmi csoport esélyegyenlőségének biztosítása cél által megfogalmazott elvárások.
- *A fenntartható, egészséges és megújuló társadalom* átfogó cél elsősorban a megye lakossága életminőségének javítását szolgálja, de jelentős mértékben segíti lakosság számára a magas színvonalú szolgáltatások elérését is. A horizontális célok és elvek

közül ezen átfogó cél teljesülését közvetlenül szolgálja: a minden társadalmi csoport esélyegyenlőségének biztosítása.

– *A környezet- és energiatudatos megye* cél a megye, mint élhető környezet hosszú távú fenntarthatóságát garantálja. Ahogy a jövőkép is megfogalmazza, Baranya megye erőforrásaival fenntarthatóan kell gazdálkodni, hogy a környezeti konfliktusok minimalizálását célzó endogén fejlődés valósulhasson meg. A horizontális célok közül különösen nagy jelentősége van e cél elérésének elősegítésében a „hosszú távú fenntartható növekedés biztosítása a társadalmi, gazdasági és ökológiai szempontokon alapuló egyensúlyra törekedve" cél keretében meghatározott feltételek teljesülésének.

Mindazon túl, hogy az átfogó célok együttesen szolgálják a jövőképben felvázolt célállapot elérését, a három átfogó cél egyes elemei szinergikus hatást kifejtve segítik elő a másik két átfogó cél elérését is.

A ***stratégiai célok*** rendszerének hozzájárulása az ***átfogó célok*** eléréséhez rendszerszemléletben, komplex módon értelmezhető, azaz az egyes átfogó célok nem egymástól elszigetelt részrendszerekként építenek kapcsolatot a stratégiai célok adott részhalmazával, hanem az egyes stratégiai célok több átfogó cél elérésére is gyakorolnak közvetlen, vagy közvetett hatást. E kapcsolati rendszer az alábbi mátrix segítségével jellemezhető (az adott átfogó cél elérését elsődlegesen szolgáló stratégiai célok jelölésére XXX, a nem elsődleges, de még jelentős hatást gyakorló stratégiai célok jelölésére XX, míg a közvetett hatást gyakorló stratégiai célok jelölésére az X szolgál):

1. Táblázat: Az átfogó és a stratégiai célok kapcsolatrendszere

ÁTFOGÓ CÉLOK / STRATÉGIAI CÉLOK	Magas hozzáadott értéket teremtő foglalkoztatást biztosító gazdaság kialakítása	Fenntartható, egészséges és megújuló társadalom	Környezet- és energiatudatos megye
Helyi gazdaságok fejlesztése, körforgásos gazdaság kialakítása	XXX	XX	XX
Tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése	XXX		X
A jelenlegi és jövőbeni piaci igényekhez illeszkedő emberi erőforrás fejlesztés	XX	XXX	
Társadalmi felzárkózás elősegítése	X	XXX	
Stratégiai erőforrások	XX		XXX

fenntartható használata			
Elérhetőség és mobilitás javítása	XX	XX	
Nemzetközi növekedési centrummá válás	XXX		

Forrás: saját szerkesztés

A ***területi célok*** (a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységek) rendszere a fejlesztési koncepciót megalapozó helyzetértékelésben megfogalmazott fejlesztési irányok területi kategóriáinak figyelembe vételével került meghatározásra azzal, hogy a területi célok elérését a ***stratégiai célok*** mentén meghatározott komplex eszközrendszer biztosítja. A területi és a stratégiai célok kapcsolati rendszere (az, hogy az egyes stratégiai célok eszközrendszere milyen súlyt képvisel az adott területi cél elérésében) az alábbi mátrixban foglalható össze:

2. Táblázat: A területi és a stratégiai célok kapcsolatrendszere

TERÜLETI CÉLOK / STRATÉGIAI CÉLOK	Hátrányos helyzetű, fejletlen gazdaságú térségek komplex fejlesztése Baranya megye nyugati, északnyugati és délnyugati felén (Sellyei Járás, Szigetvári Járás, Hegyháti Járás, Szentlőrinci Járás nyugati része)	Gazdasági szerkezetváltó, növekedési centrumtérség Baranya megye központi és keleti részén	Dél-baranyai határtérség (az Ormánságtól Mohácsig, illetve a Villányi-hegységtől délre található területek) fejlesztése
Helyi gazdaságok fejlesztése, körforgásos gazdaság kialakítása	XXX	XXX	X
Tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése	XX	XXX	XX
A jelenlegi és jövőbeni piaci igényekhez	XX	XXX	

illeszkedő emberi erőforrás fejlesztés			
Társadalmi felzárkózás elősegítése	XXX	XX	X
Stratégiai erőforrások fenntartható használata	XX	XXX	X
Elérhetőség és mobilitás javítása	XX	XXX	XX
Nemzetközi növekedési centrummá válás		XXX	XX

Forrás: saját szerkesztés

A helyzetértékelésben foglalt SWOT analízis és a stratégiai célok összefüggését a 3. ábra mutatja be. A SWOT analízisben foglalt megállapítások visszaigazolják a jelen koncepcióban lefektetett célrendszer relevanciáját. A kitűzött célok építenek a megye adottságaira és javítani szándékoznak a gyengeségeken. Az ábrában az egyes rövidítések mutatják a célok és az értékelő megállapítások összefüggését, ahol az egyes rövidítések az alábbiak szerint értelmezendők:

JELÖLÉS	STRATÉGIAI CÉL
S1	Helyi gazdaságok fejlesztése, körforgásos gazdaság kialakítása
S2	Tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése
S3	A jelenlegi és jövőbeni piaci igényekhez illeszkedő emberi erőforrás fejlesztés
S4	Társadalmi felzárkózás elősegítése
S5	Stratégiai erőforrások fenntartható használata
S6	Elérhetőség és mobilitás javítása
S7	Nemzetközi növekedési centrummá válás

3. Táblázat: A helyzetértékelés és a stratégiai célok kapcsolatrendszere

CÉL	ERŐSSÉGEK	CÉL	GYENGESÉGEK
S7	Potenciálisan hasznosítható geopolitikai helyzet (Budapest-Zágráb-Belgrád által határolt terület földrajzi központjában helyezkedik el a megye)	S1	Aprófalvak és zsáktelepülések magas száma
S2 / S3	Kiemelkedő felsőoktatási, kulturális intézményrendszer	S1 / S4	Leszakadó perifférikus válságterületek, szegregációs folyamatok
S2	A környezeti, kulturális és egészségipari feltételek kedveznek új gazdasági vállalkozások megtelepedésének	S4	Jelentős számú hátrányos helyzetű népességcsoport
S2	Jó turisztikai adottságok (világörökség, gyógy-, kulturális- és borturizmus, jelentős épített örökségállomány)	S1	Kedvezőtlen demográfiai helyzet, a kis települések elöregedése, elnéptelenedése, elvándorlása
S2	Soknemzetiségű, viszonylag jó idegen nyelvtudással rendelkező népesség	S2	Tőkehiányos gazdaság
S5	Nagy kiterjedésű védett területek (Duna-Dráva Nemzeti Park területei, vizes élőhelyek, Mecsek Középhegység)	S2	Gyenge exportképesség
S1	Fejlett mezőgazdasági térségek, az adottságokhoz képest magas termésátlagok	S2	Alacsony ipari termelés, országos átlag alatti K+F ráfordítás
S1	Kiváló adottságok a szőlészet, borászat területén (Villányi, Pécsi Borvidék)	S2 / S4	Bányászat megszűnését követően elmaradt az ipari szerkezet megújulása
S5	Egyes helyeken kiemelkedően magas az erdősültség (Villányi-hegység, Mecsek Középhegység)	S3	Az oktatás területén területi egyenlőtlenségek (a minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint a szolgáltatások biztosításához szükséges infrastruktúra terén)

S5	Jelentős felszín feletti és felszín alatti (gyógy- és termálkincs) vízkészlet	S3	A középfokú oktatás, szakképzés gyenge gyakorlat és piacorientáltsága
S6 / S7	Vízi közlekedésre és áruszállításra is alkalmas kapacitások (Duna és Dráva folyó)	S3	A szakképzés társadalmi megítélése rossz
S2 / S5	Országos viszonylatban jelentős ásványi nyersanyagkészlet (szén, urán, mészkő)	S3	Gazdaságtalan és pazarló alapfokú oktatási rendszer
S1 / S5	Kedvező természeti adottságok a megújuló energiaforrások (biomassza, nap, geotermia) hasznosítására	S6 / S7	A D-i, illetve a K-Ny-i irányú közlekedési folyósok hiánya (megye zártsága)
S2 / S4 / S5	Magas arányú kiépített vezetékes infrastruktúra hálózat (ivóvíz, elektromos hálózat, telefon, földgáz)	S6	A megyén belüli közutak rossz állapota
S5	A befektetők részére kedvező, nagymértékű gazdasági célú területkínálat	S6	A településeket elkerülő szakaszok hiánya
S1	Kedvező lakókörnyezet	S2	Komplex turisztikai termékek és szolgáltatások hiánya, alacsony szolgáltatási színvonalú attrakciók
		S4 / S5	Nagyszámú és kihasználatlan kulturális intézményrendszer
		S5	Szennyvíztisztítás hiánya a megye jelentős részén
		S6	Közösségi közlekedés nem megfelelő szervezettsége
		S5	Felszíni vízfolyások kedvezőtlen vízminősége
		S5	Jelentős az ivóvíz és az ivóvíz-bázis szennyezettsége (arzén, nitrit stb.), a derogációs kötelezettségnek való megfelelés elhúzódása
		S5	Víztározók, vízgyűjtők, záportározók kis aránya

		S5	Veszélyes hulladék-tárolók rekultivációja nem megoldott
		S1 / S2	Az ásványi nyersanyagkészlet és a megújuló energiaforrások alacsony hasznosítása
		S4	Részben avult állapotú lakásállomány, vegyes minőségű, néhol rendkívül rossz lakáskörülmények
		S1 / S5	Lokális szintű, tájterheléssel összefüggő, rekultivációt, illetve tehermentesítést igénylő problémák megoldatlansága

CÉL	LEHETŐSÉGEK	CÉL	VESZÉLYEK
S2 / S7	Pécs és agglomerációjában rejlő gazdasági potenciál kihasználása	S1 / S4	A megye településeinek elöregedése, a kis települések elnéptelenedése
S2 / S7	Horvátország EU-s csatlakozásának gazdasági lehetőségei	S1 / S4	A települések fejlettségbeli különbségeinek fokozódása
S2 / S7	Pécs-Pogány repülőtérben rejlő lehetőségek kihasználása	S1 /S2	A megye gazdasági teljesítőképességének további romlása
S6 / S7	A D-i és K-Ny-i kapcsolatok hiányának megszüntetése (M6-M60, 67, M9, M65 utak fejlesztése)	S5	A kulturális intézmények finanszírozásának jelentős csökkenése
S2 / S5 / S7	A Duna és Dráva folyókban rejlő potenciálok kihasználása	S4	A szegénységi küszöb alatt élők arányának növekedése
S5	Déli Áramlat gázvezeték kiépítése	S4 / S5	A települések infrastruktúrájának kiépítése és korszerűsítése forráshiány miatt lassul
S2 / S3	A Pécsi Tudományegyetemen fellelhető tudásbázis gazdasági hasznosítása (K+F+I)	S6	A közösségi közlekedés részarányának visszaszorulása
S2 / S5	Ásványi nyersanyagvagyon hasznosítása	S6 / S7	A megye közlekedési zártságát oldó fejlesztések elmaradása

S1 / S2 / S5	Megújuló energiák hasznosítása	S5	Bányászati tevékenységgel összefüggő környezeti károsodás további növekedése
S2	Feldolgozóipari kapacitás javítása	S3	Az általános képzés felértékelődése és a szakképzés leértékelődése következtében állandósul a szakemberhiány
S2 / S6	Munkaerő mobilizálhatóságának javítása	S5	A löszfal-omlásból eredő károk megjelenése, a károsodás mértékének növekedése
S2 / S3	A középfokú oktatás és szakképzés rendszerének a munkaerő piaci igényekhez való igazítása	S5 / S6	Nagyobb városok (Pécs és Komló) - magas közúti gépjárműforgalom miatti - légszennyezettségi mutatóinak további romlása
S2 / S6	Megyei komplex és hálózatos kerékpárutak fejlesztése	S5	A túlzott bányászati kitermelések által bekövetkezett negatív klimatikus hatások megjelenése/fokozódása
S2 / S7	Pécs EKF 2010 program kapcsán kiépült infrastruktúra kihasználtságának növelése	S5	Ár- és belvízvédelemhez szükséges munkálatok elégtelensége
S2	Épített kulturális örökség elemeinek hasznosítása, kulturális ipar fejlesztése	S5	Veszélyes hulladéklerakók rekultivációjának elmaradása
S2	Kedvező táji adottságokra és az épített örökség állomány bemutathatóvá tételére épülő turizmus fejlesztése	S1 / S5	Új területek beépítése következtében a mezőgazdasági területek csökkenése, az összefüggő és folyamatos táji, természeti elemek, valamint ökológiai hálózatok megszakadása, hiányossá válása
S2	Meglévő turisztikai termékek, szolgáltatások továbbfejlesztése, a turizmusban részt vevő aktorok jobb együttműködése révén a szinergikus hatás fokozása		
S2	Nemzeti hagyományokra épülő turisztikai rendezvények számának		

	és minőségének növelése		
S1 / S4	A helyi szociális gazdaság, valamint a civil és a helyi közösségek szerepvállalásának erősödése által a hátrányos helyzetű rétegek társadalmi integrációja		
S1	Helyi természeti, környezeti, gazdasági erőforrásokon alapuló komplex önfenntartó fejlesztési programok megvalósítása (vízrendezéssel, tájhasználat-váltással)		
S5	Környezetszennyezés csökkentéséhez szükséges feltételek megteremtése, környezettudatos szemlélet kialakítása, terjesztése		
S2 / S5	A meglévő, de kihasználatlan beépített területek (barnaövek) újrahasznosítása, a felhagyott gazdasági területek újjáélesztése		
S2	Ipari parkok betelepítése		
S1	A legkedvezőbb adottságú mezőgazdasági területek védelme, ott az intenzív mezőgazdasági hasznosítás feltételeinek hosszú távú biztosítása		
S1 / S5	Hulladékok hasznosítása		

Forrás: saját szerkesztés

3.2 Külső koherencia vizsgálat

A 2013-as dokumentum a következő stratégiákat vizsgálta:

- Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK)
- Országos Területrendezési Terv (OTrT) – 2013-ban módosított változata
- Magyar Növekedési Terv
- Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020 program
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024

- Új Széchenyi Terv

A frissített dokumentum az elavult stratégiák elhagyása mellett beemelte az utóbbi években elkészült stratégiákat, az OTrT frissítését és lokális stratégiai dokumentumokat is vizsgált.

3.2.1 Országos stratégiai dokumentumok

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (2014)

Az Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozatával még 2013 decemberében elfogadta a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepciót (OFTK). A jelen dokumentum már az abban foglaltakra tekintettel készült.

Az OFTK közép- és hosszú távon fogalmazza meg a hazai fejlesztési célokat és igényeket, meghatározva azok területi dimenzióit. Középtávon a dokumentum arra törekszik, hogy a 2014-2020-as időszak fejlesztési dokumentumait (a Partnerségi Megállapodást és az operatív programokat) megalapozza. Hosszú távon (2030-ig) az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségletei alapján teljes tervezéssel Magyarország minden ágazatára, térségére és köz-, piaci, valamint civilszférájára jövőképet és célokat definiál a fejlesztéspolitika és a területfejlesztés vonatkozásában. Az OFTK a 1254/2012. (VII. 19.) számú kormányhatározat alapján készült. A dokumentum Országgyűlés általi elfogadásakor hatályát vesztette az Országos Területfejlesztési Koncepcióról szóló 97/2005. (XII. 25.) OGY határozat, az Országos Területfejlesztési Koncepcióval egyetemben.

A Nemzeti Tervezési Hivatal által kidolgozott, 2012. novemberben társadalmi egyeztetésre bocsátott OFTK-val kapcsolatban a Baranya Megyei Önkormányzat javaslatait, kiegészítéseit a 2013. január 15-i megyei pozíciópapír tartalmazza. A dokumentum közel kéttucatnyi ponton fogalmaz meg módosításokat az OFTK véleményezésre bocsátott anyagával kapcsolatban. A lényegi kérdésekre koncentráló pozíciópapír elsősorban a megye közlekedésére (települési elkerülő utak, gyorsforgalmi közúthálózat elemei, Dráva hidak, kapcsolódás fontosabb nemzetközi hálózatokhoz) és településszerkezetére (városias térségek, aprófalvas-tanyás területek, megyeszékhely szerepe, funkcionális térségek-vállalkozási zónák, beágyazottság a nemzetközi településszerkezetbe) fókuszál. Kisebb számú módosítása célozza a megye helyi természeti erőforrásaival való jobb gazdálkodást (energetikai potenciál, bányászat), valamint a kultúra területét (jellemzően a kulturális örökség turisztikai kiaknázása szempontjából). A társadalmasításra beérkezett további vélemények összesítését követően konszolidált OFTK azonban a baranyai véleményeknek csak kevesebb, mint felét veszi figyelembe. Ezért is célszerű megvizsgálni, hogy Baranya Megye Területfejlesztési Koncepciója célrendszerében mennyire áll összhangban az Országgyűlés által elfogadott dokumentummal.

Az átfogó célok tekintetében Baranya Megye Területfejlesztési Koncepciójában megfogalmazott három átfogó cél kapcsolódik a négy OFTK átfogó célhoz. Az átfogó célok összefüggéseit az alábbi ábra mutatja be.

4. Táblázat: BMTfK – OFTK célmátrix: az átfogó célok kapcsolatrendszere

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció / Baranya Megyei Területfejlesztési Koncepció	Értékteremtő foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés	Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom	Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme	Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet
Magas hozzáadott értéket teremtő foglalkoztatást biztosító gazdaság kialakítása	√			
Fenntartható, egészséges és megújuló társadalom	√	√		
Környezet- és energiatudatos megye			√	√

Forrás: saját szerkesztés

Jól látható, hogy a Baranya átfogó célkitűzései közül a fenntartható, egészséges és megújuló társadalom, valamint a környezet- és energiatudatos megye két-két OFTK célt is lefed. A megye gazdaságának fejlesztését és foglalkoztatásának javítását előirányzó cél azonban mindössze az OFTK egy (értékteremtő, foglakoztatást biztosító gazdasági fejlődés) célkitűzéséhez kapcsolódik. Az országos célok felől közelítve az ábra jól tükrözi azt is, hogy Baranya számára kiemelt fontossággal bír a gazdasági fejlődés előmozdítása, ugyanis ezzel az országos célkitűzéssel két átfogó megyei cél is összhangban áll.

Az OFTK hét stratégiai célkitűzést tartalmaz, hasonlóképpen Baranya Megye Területfejlesztési Koncepciójában is hét ilyen cél szerepel. A stratégiai célok összefüggését az alábbi ábra szemlélteti.

5. Táblázat: BMTfK – OFTK célmátrix: a stratégiai célok kapcsolatrendszere

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció / Baranya Megyei Területfejlesztési Koncepció	Versenyképes, innovatív hálózati gazdaság	Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság	Életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás	Kreatív tudásalapú társadalom, piacképes készségek, K+F+I	Értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom, roma integráció	Jó állam: szolgáltató állam és biztonság	Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetümk védelme
Helyi gazdaságok fejlesztése, körforgásos gazdaság kialakítása	√		√				
Tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése	√	√		√			
A jelenlegi és jövőbeni piaci igényekhez illeszkedő emberi erőforrás fejlesztés		√		√			
Társadalmi felzárkózás elősegítése		√		√	√	√	
Stratégiai erőforrások fenntartható használata	√		√				√
Elérhetőség és mobilitás javítása							√
Nemzetközi növekedési centrummá válás	√						

Forrás: saját szerkesztés

Az országos és megyei stratégiai célok összevetéséből jól látszik, hogy a versenyképes gazdaság fejlesztése, a vidék életképességének megőrzése, a lakónépesség megtartása, a köznevelés és felsőoktatás társadalmi és gazdasági kohéziót erősítő szerepének hangsúlyozása jelentik a leginkább közös célkitűzéseket. Mindezek összhangban állnak Baranya megye törekvésével, amely szerint a folyamatosan szűkülő gazdasági teljesítmény, az itt élők csökkenő életszínvonalának javítása jelentik a legfontosabb feladatokat. Fontos, de hátrébb sorolódik a lakosság egészségi és mentális állapotának megőrzése, az emberi közösségek

fejlesztése, valamint a helyi természeti és környezeti adottságokkal való gazdálkodás. Baranya megye két stratégiai célja pedig (elérhetőség és mobilitás javítása, nemzetközi növekedési centrummá válás) mindössze érintőlegesen kapcsolódik az OFTK stratégiai célrendszeréhez.

Négy stratégiai területi cél került megfogalmazásra a megyei koncepcióban, melyek a hat közül hangsúlyosan kettő OFTK területi célhoz kapcsolódnak.

6. Táblázat: BMTfK – OFTK célmátrix: a területi célok kapcsolatrendszere

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció / Baranya Megyei Területfejlesztési Koncepció	Az ország makro-regionális szerepének erősítése	Többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat	Vidéki térségek népesség-megtartó képességének növelése	Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése	Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaság-ösztönzés	Összekapcsolt terek: az elérhetőség és a mobilitás biztosítása
Hátrányos helyzetű, fejletlen gazdaságú térségek komplex fejlesztése Baranya megye nyugati, északnyugati és délnyugati felén (Sellyei Járás, Szigetvári Járás, Hegyháti Járás, Szentlőrinci Járás nyugati része)			√		√	
Gazdasági szerkezetváltó, növekedési centrumtérség Baranya megye központi és keleti részén		√	√		√	
Dél-baranyai drávamenti határtérség (az Ormánságtól Mohácsig, illetve a Villányi-hegységtől délre található területek) fejlesztése	√			√		√

Forrás: saját szerkesztés

Az OFTK első területi célja az ország makroregionális szerepének erősítésére vonatkozik, amelyhez a horvát határ menti elhelyezkedése és hosszabb távon tervezett, határmetszéspontot is érintő gyorsforgalmi közúthálózat fejlesztései miatt tud kapcsolódni Baranya. A megye területének hármas fejlesztéspolitikai tagolását tükröző két **megyei területi célkitűzés mindegyike kiemelten kezeli a térségi felzárkóztatást és gazdaságösztönzést, melyet kiegészít a határmenti térségek speciális fejlesztésére irányuló komplex program**. A többközpontú hazai térszerkezet kialakításához a Pécs-Komló-Kozármisleny „hármasváros" jelenleg is érdemben hozzájárul, ugyanakkor az M60-as autópálya tengelyében kialakulóban van egy baranyai centrumtérség, amely a fenti települések mellett Bólyt és Mohácsot foglalja jelenleg magában. A másik két megyei térség potenciálja vidéki térségének népességmegtartásához, helyi termelési erőforrásokon, turisztikai vonzerőkön alapuló fejlesztéséhez elegendő, ha és amennyiben a helyi iparfejlesztési program keretében a járási központok termelő funkciója ezen beavatkozásokkal is megerősítésre kerül. A kiemelt táji értékű térségek fejlesztésére is adott a lehetőség az Ős-Dráva Program baranyai területén. A megyén belüli, a főbb települések közötti elérhetőség és mobilitás fejlesztése folyamatos feladat, a definiált baranyai területi egységek fejlesztése esetében azonban ez nem jelenik meg stratégiai területi célként.

Országos Területrendezési Terv (2018)

Az Országgyűlés 2018. december 12-én elfogadta Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló **2018. évi CXXXIX. törvény**t, amelynek területrendezési terveket érintő fejezetei 2019. március 15-től hatályosak. Az új tartalommal körvonalazott OTrT megalkotásakor a jogalkotó arra törekedett, hogy az az ország egészére, valamint egyes kiemelt térségekre **meghatározza a térségi területfelhasználás feltételeit, a műszaki infrastruktúra-hálózatok összehangolt térbeli rendjét, a terület- és gazdaságfejlesztés hatékony területi, területhasználati orientálása érdekében**, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek, honvédelmi érdekek és a hagyományos tájhasználat megőrzésére, illetve erőforrások védelmére. A hatékony és korszerű területrendezés ennek érdekében folyamatos, rendszeresen megújuló, összehangolt rendszert alkot az ország területi képét megalkotó fejlesztési stratégiákkal.

Fontos szerepet játszik Baranya fejlesztési koncepciójában a jelentősebb városokat elkerülő utak építése, illetve a meglevő szakaszaik fejlesztése, a térségi hálózathoz gyorsabb, kevésbé környezetterhelő kapcsolódás érdekében. Ebből a szempontból a 67. számú főút Szentlászló elkerülő szakaszának nevesítésére került sor. A megyei önkormányzat törekvései között szereplő további hét települési elkerülő szakasz, így Szentlőrinc, Dunaszekcső-Bár, Szederkény, Drávaszabolcs, illetve a 67-es út kapcsán még említett Boldogasszonyfa, továbbá Szigetvár és a megyeszékhely esetében javasolt elkerülő út fejlesztések kezelésére az alsóbb szintű tervdokumentumokban kerülhet sor (pl. településeket elkerülő útszakaszok térségi mellékútként). A jogszabály jellegéből fakadóan ebben a kontextusban értelmezendő a javasolt Dráva-híd létesítése Zaláta térségében, mely fejlesztés elősegítheti a megye horvát határmenti térségében a határon átnyúló közlekedési, gazdasági kapcsolatok javítását.

Az újonnan körvonalazott jogszabályban foglalt, illetve előirányzott nagyobb „helyi szintű” mozgásteret mutatja az „ajánlott megyei övezetek” megjelenésének lehetősége is (tanyás térség, tájrehabilitációt igénylő terület, szélerőmű park telepítéséhez vizsgálat alá vonható terület, ásványi nyersanyagvagyon terület, térségi árvíz kockázatkezelési terület).

A vasúti árufuvarozás vonatkozásában javasolt országos vasúti árufuvarozási hálózathoz való jobb kapcsolódás mellett a megye déli, illetve DK-i térségének jobb feltárását szolgálja a Barcsot Szentlőrinccel, valamint a Villányt Moháccsal összekötő vasútvonal további fejlesztése is.

Az OTrT a mohácsi konténer- és darabárú rakodására alkalmas közforgalmi kikötőt az országos jelentőségű kikötők és határkikötők sorában szerepelteti.

A Baranya megyei fejlesztési koncepció célrendszeréből az alábbi elemeknek van területrendezési tervi vonatkozása:

A helyi gazdaságok fejlesztése stratégiai célkitűzés a mezőgazdasági infrastruktúra és technológia fejlesztését kezeli kiemelten, különös tekintettel a szőlő és gyümölcs termőhelyek területhasználatára. Az **OTrT-ben foglaltak** a szántóterületek, erdőterületek stb.

szempontjából **változatlanul lehetővé teszik a megyei stratégiai cél megvalósítását**. Mivel kapcsolódó stratégiai célkitűzésről van szó, a stratégiai erőforrások fenntartható használata összhangban áll az OTrT-vel. Utóbbi célkitűzés érvényesítését a már említetteken kívül az országos vízminőség-védelmi, tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területi lehatárolása is biztosítja. Kedvező a világörökségi-, és világörökség várományos terület lehatárolása is, ahogyan a megye szempontjából fontos ásványi nyersanyag-vagyon terület helyi szintű kezelésének lehetősége is.

Közvetetten kapcsolódó, de releváns célkitűzés a tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése. A megyei fejlesztési koncepció Pécs, illetve agglomerációjának fejlesztésével a város növekedési centrum központtá válását támogatja. Ugyanígy előirányozza a térségi szinten versenyképes városi térségek fejlesztését. Az OTrT szempontjából közvetlen módon Baranya megye első három stratégiai területi célkitűzése fedi le ezeket a várostérségeket. **Fejlesztésük szempontjából meghatározó a közúti elérhetőség**. A gyorsforgalmi összeköttetés (M6-M60) fejlesztése elsősorban a horvát térséggel való jobb kapcsolatot szolgálja, de hasonlóan fontos a megye különösen északi területeinek bekapcsolása a kelet-nyugati forgalmi irányokba az M9 autópálya fejlesztése révén. A 6. sz. elsőrendű főút (részbeni) kivételével a meghatározó másodrendű főutak mindegyike jelentős átkelési szakaszokkal rendelkezik, amelyek elkerülő utakkal való kiváltása javasolt.

A vasúti elérhetőség vonatkozásában a forgalmas vonalszakaszokon megfigyelhető kapacitáshiány feloldása (Szentlőrinc-Pécs), valamint a déli és keleti irányú megyén belüli elérhetőség fejlesztése, keleti relációban és az árufuvarozási kapcsolatok terén az alföldi térséggel való kapcsolat erősítése közvetlen módon elősegítené a társadalmi felzárkózás megyei stratégiai célkitűzés megvalósítását is.

Baranya sajátossága a területén húzódó magyar-horvát államhatár rossz átjárhatósága. Ez összetett probléma, amely közvetlenül kapcsolódik a megye érintett térségének határon átnyúló kapcsolataira irányuló stratégiai területi célkitűzéshez. Az M6-M60 gyorsforgalmi összeköttetés országhatárig történő kiépítése (határmetszéspontok: Ivándárda, illetve Drávatamási térségében) mellett azonban újabb határátkelési pontokra van szükség a Dráván is, hidak, illetve komp, révátkelés formájában.

Fentieket támasztja alá az OTrT 2. mellékletében rögzített szerkezeti terv és az abban ábrázolt fő térszerkezeti elemek úgy, mint:

- vonalas infrastruktúrák:
  - M6, M60 autópályák meghosszabbítása az országhatárig;
  - 67 sz. főút meghosszabbítása az országhatárig;
  - 57 sz. főút meghosszabbítása keleti irányban a dunai átkelés biztosításával (mohácsi Duna-híd)
- Mohács: Országos jelentőségű kikötő és határkikötő;

- Pécs-Pogány: Egyéb kereskedelmi repülőtér és kereskedelmi repülőtérré fejleszthető repülőtér;
- országos törzshálózati vasúti pálya:
  - Budapest [XI. kerület, Kelenföld] - Pécs vasútvonal;
  - Pécs - Villány és Villány - Magyarbóly - Horvátország vasútvonalak.
- Országos kerékpárút-törzshálózati elemek

Program a Versenyképesebb Magyarországért (2019)

A hazai gazdaságpolitika mindinkább azokkal a kihívásokkal néz szembe, amelyek a hatékonyság növelésével függenek össze. A GDP 3 százaléka alatt tartott államháztartási hiány, a csökkenő államadósság, a külső egyensúly javulása, a stabil inflációs környezet, illetve a mérséklődő finanszírozási költségek megteremtették a gazdasági növekedés szilárd pénzügyi-makrogazdasági feltételeit. A gazdaság potenciális növekedési üteme 3–5 százalék körül ingadozik. Ez a nyugat-európai országokhoz való felzárkózást ugyan egyértelműen segíti, de beavatkozások nélkül nem lehetséges tartósan magasabb növekedési szint elérése.

További intézkedésekre van szükség az ország versenyképességének javítása érdekében. Cél, hogy a hazai gazdaság fejlődése az Európai Unió átlagát 2 százalékponttal haladja meg.

›› **FOGLALKOZTATÁS:** A Magyarországhoz hasonló népességszámú országokban még mindig magasabb a foglalkoztatottak száma, ami azt mutatja, hogy a hazai gazdaságnak komoly munkaerő-tartalék áll rendelkezésére. Elsősorban a veszélyeztetett korcsoportok (fiatalkorúak, kismamák, idősebb munkavállalók) esetében tűnik lehetségesnek az előrelépés, de hosszabb távon arra kell felkészülni, hogy a képzettségi szint emelésére helyeződik át a fókusz. Ebben a folyamatban jelentős szerep hárul a foglalkoztatási osztályokra, valamint a kereskedelmi és iparkamarákra.

›› **VÁLLALATI KÖRNYEZET:** A vállalkozások hosszabb távú, kölcsönös bizalomra épülő kapcsolata az állami szektorral kiemelt jelentőséggel bír. A vállalati környezet átalakítása során nagyobb hangsúlyt kell fektetni a magasabb hozzáadott értékű termelésre.

›› **ADÓZÁS:** A költségvetési mozgástér tágulásával az adószerkezeten belül lehetővé válik a munkára rakodó és a beruházásokat visszafogó terhek csökkenése. Az ország munkamegtartó és tőkevonzó képességének növelésében meghatározó szerepet kap az adózáshoz kötődő adminisztratív terhek lebontása, amelyek elősegítik a gazdaság termelékenységét, illetve fehéredését. A kis- és középvállalkozások részére elkészített adóbevallások (2021) gyorsabb és könnyebb ügyintézéssel járnak, előmozdítva a vállalkozások jogkövető magatartását.

›› **KÖZSZFÉRA:** A digitalizáció segítségével egyrészt bővül az állami szolgáltatások köre, másrészt újraszervezhetők a munkafolyamatok. A minőségi szolgáltatások érdekében célszerű olyan eredményességi kritériumokat felállítani, amelyek alkalmasak lehetnek a teljesítmény előtérbe állítására.

›› **OKTATÁS:** A folyamatosan bővülő tananyag súlyos terhet rak a felnövő generáció vállára. Az ismeretanyagok elsajátításában a következő időszakban a képesség-centrikus oktatásra helyeződik át a hangsúly. Ez olyan tudást feltételez, ami az elméleti összefüggések mellett a gyakorlatban is hasznosítható. A tanulók alkalmazkodóképességét a munkaadói igények erőteljes megjelenése is előmozdítja.

›› **EGÉSZSÉGÜGY:** Az egészségügyi átalakítások középpontjába a betegségek megelőzése kell, hogy kerüljön. Ezt a különféle szűrőprogramok mellett az alapellátások fejlesztése, kapuőri szerepének megerősítése szolgálja. Amennyiben betegellátásra kerül sor, az egészségügyi kezelések költséghatékonyságát szükséges szem előtt tartani, úgy, mint a rövid időtartamú ellátási formák igénybevételét. A korszerű gyógyításhoz a finanszírozásnak is igazodnia kell.

Baranya Megye Területfejlesztési Koncepciójának a célrendszere a következő ábrán láthatóan igazodik a fenti célokhoz:

7. Táblázat: BMTfK – Program a Versenyképesebb Magyarországért célmátrix: az átfogó és a stratégiai célok kapcsolatrendszere

Program a Versenyképesebb Magyarországért (2019) / Baranya Megyei Területfejlesztési Koncepció	Foglalkoztatás	Vállalati környezet	Adózás	Közszféra	Oktatás	Egészségügy
ÁTFOGÓ CÉLOK						
Magas hozzáadott értéket teremtő foglalkoztatást biztosító gazdaság kialakítása	√	√			√	
Fenntartható, egészséges és megújuló társadalom					√	√
Környezet- és energiatudatos megye						
STRATÉGIAI CÉLOK						
Helyi gazdaságok fejlesztése, körforgásos gazdaság						
Tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése		√	√	√		
A jelenlegi és jövőbeni piaci igényekhez illeszkedő emberi erőforrás fejlesztés	√				√	
Társadalmi felzárkózás elősegítése	√				√	√
Stratégiai erőforrások fenntartható használata						
Elérhetőség és mobilitás javítása						
Nemzetközi növekedési centrummá válás						

Forrás: saját szerkesztés

A táblázatból látható, hogy a főbb kapcsolódási pontok a foglalkoztatás és az oktatás területén találhatók, míg egyes célok csak érintőlegesen vagy nem illeszkednek egymáshoz.

Nemzeti Reformprogram (2020)

A 2020. évi Nemzeti Reformprogram taglalja a koronavírus (COVID–19) által okozott gazdasági visszaesés elkerülése érdekében megalkotott Gazdaságvédelmi Akcióterv részletes lépéseit és megvizsgálja az Európa 2020 Stratégia alapján az elmúlt 10 év eredményeit. A dokumentum tartalmaz a legfontosabb kormányzati, szakpolitikai előrelépések bemutatása mellett egy átfogó, rövid értékelést uniós és elsősorban magyarországi összevetésben, 10 éves távlatban az adott szakpolitikai helyzetről, az ott azonosított kihívásokról. Az alábbi táblázat mutatja a szakpolitikák céljainak és a BMTfK stratégiai céljainak a kapcsolódását.

8. Táblázat: BMTfK és a Nemzeti Reformprogram célmátrix – a stratégiai célok kapcsolatrendszere

Nemzeti Reformprogram (2020) / Baranya Megyei Területfejlesztési Koncepció	Növekedés-ösztönző politikák	Üzleti környezet, szabályozás	Foglalkoztatás	Családpolitikai intézkedések	Szegénység	Oktatás	Egészségügy	Fenntartható gazdaság
Helyi gazdaságok fejlesztése, körforgásos gazdaság kialakítása	√							√
Tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése	√	√						
A jelenlegi és jövőbeni piaci igényekhez illeszkedő emberi erőforrás fejlesztés			√			√		
Társadalmi felzárkózás elősegítése			√	√	√	√	√	
Stratégiai erőforrások fenntartható használata								√
Elérhetőség és mobilitás javítása								√
Nemzetközi növekedési centrummá válás	√							

Forrás: saját szerkesztés

A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének Stratégiája (2019-2030)

A tervezett kkv stratégiának hét alappillérje van:

I. Vállalkozóbarát szabályozási és adózási környezet
   a. A vállalkozói működéshez kapcsolódó adminisztratív terhek csökkentése;
   b. Az adóadminisztráció egyszerűsítése;

II. Az üzleti környezet és az e-kormányzat fejlesztése
   a. Elektronikus kormányzati szolgáltatásokhoz való hozzáférés és ügyintézés egyszerűsítése;
   b. Magyarország teljesítményének javítása a „Második esély" SBA alapelv területén;
   c. A „bizalom infrastruktúrájának" kiépítése: erősödjenek a vállalkozások közötti tranzakciók intézményi garanciái és bővüljön az üzleti partnerekről elérhető információforrások köre;

III. A kkv-k fejlődési képességének, innovációs és digitális teljesítményének erősítése
   a. A technológiai innovációk alkalmazásának elterjedése a kkv-k körében;
   b. Az immateriális tőke arányának növekedése;
   c. A kkv-k digitális kompetenciáinak erősítése, digitalizációs fokának növelése;

IV. Kis– és középvállalkozások finanszírozáshoz jutásának ösztönzése
   a. A vállalkozók adottságaihoz és szándékaihoz igazodó finanszírozáshoz való hozzájutás feltételeinek megteremtése;
   b. A kkv-k hitelfelvételi lehetőségeinek javítása;
   c. Tőkeforrások biztosítása sikeres növekedési lehetőségek előtt álló hazai cégeknek;

V. Nemzetköziesedés elősegítése
   a. A növekedési potenciállal rendelkező hazai kkv-k találják meg a nemzetközi munkamegosztásba való külföldi és belföldi bekapcsolódás lehetőségét, és ezen keresztül valósítsák meg növekedési céljaikat;
   b. A hazai kkv-k a belföldi értékesítésből származó árbevételük volumenét megtartva nemzetközi irányba bővítik piacaikat, elérve, hogy árbevételük egynegyede exportértékesítésből származzon;

c. Az exportáló mikro-, kis- és középvállalkozások körének bővítése;

VI. A szükséges tudás megszerzése

a. Képzett munkaerő biztosítása a kkv-k számára;
b. A kkv-k szakképzési és képzési igényeinek érvényesítése a képzési szervezetek felé;
c. A vállalkozói kultúra fejlesztése;

VII. Generációváltás

a. A generációváltáshoz érkező kkv-k tulajdonosai többségükben a céljaiknak megfelelő módon és feltételekkel tudják átadni, örökül hagyni üzletrészeiket, hogy mindaz, amit az évek során felépítettek, a nyugdíjazással ne épüljön le, ne szűnjön meg, illetve lehetőség szerint magyar kézben maradjon.

A BMTfK egyik stratégiai célja a tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése. Ez alapján a prioritások közé tartozik a külső erőforrásokra is támaszkodó, a termelési kapacitások növelésére alapozott versenyképes gazdaság megteremtése a megyében, melynek alpontjai nagyban igazodnak a KKV stratégia alappillérjeihez:

- Vállalkozások versenyképességének javítása, termelő és szolgáltató kapacitásainak bővítése
- Kutatás-fejlesztési és innovációs tevékenységek erősítését szolgáló fejlesztések
- A gazdaság élénkítését szolgáló együttműködések és kapcsolódó fejlesztések elősegítése
- Befektetésösztönzést szolgáló akciók megvalósítása

Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia (2017-2030)

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia feladata, hogy a turisztikai szemléletváltás megalapozásával, a főbb beavatkozási pontok azonosításával, stratégiai célok kijelölésével rövid, közép- és hosszú távon definiálja az állam feladatait az ágazatban, illetve a célok eléréséhez megfelelő eszközöket, forrást és intézményrendszert rendeljen.

A Stratégia célrendszere úgy épül fel, hogy az indíttatás, a vízió és a misszió megfogalmazását követően pilléreket, stratégiai és horizontális célokat határoz meg.

A Stratégia indíttatása: „Azért dolgozunk, hogy megoszthassuk Magyarország iránti szeretetünket.”

A Stratégia missziója: „Elmesélni Magyarország történetét, és a turizmus fejlesztésén keresztül biztosítani az ország gyarapodását.”

A Stratégia víziója szerint a magyar turizmus jellemzői 2030-ban:

1. a fenntartható gazdasági fejlődés húzóágazata,
2. minőségi élménykínálat,

3. elérhetőség és széles körű hozzáférés, innovatív megoldások,
4. erős turisztikai országmárka,
5. vonzó karrier,

és a turizmus jelentős mértékben járul hozzá az alábbi két célhoz:

1. közösségeink és értékeink védelme,
2. a hazaszeretet táplálása.

A Stratégia horizontális beavatkozási területei:

1. Együtt-élő turizmus
2. Családbarát turizmus
3. Hozzáférhető turizmus
4. Érthető turizmus
5. Digitális turizmus

A Turizmusfejlesztési Stratégiai első céljához a BMTfK két átfogó célja is illeszkedik, melyek a társadalom és a környezetünk védelmét és fejlődését szolgálják. A turizmus többször megjelenik a koncepcióban, mint fejleszthető terület a magasabb foglalkoztatottság elérése érdekében, itt illeszkedik az első átfogó célhoz és a második stratégiai célhoz.

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (2012-2024)

„A dokumentum keretet ad, célokat, prioritásokat vázol más döntések előkészítéséhez, hogy a szakpolitikai stratégiákban vagy tervekben olyan cél - eszköz - határidő - pénzügyi forrás rendszert tudjanak megalkotni, ami más szakpolitikai stratégiákkal vagy tervekkel együtt, azokkal összhangban, érdemben tudja szolgálni a fenntarthatósági átmenetet. A Keretstratégia célja egyszersmind, hogy hozzájáruljon egy nemzeti egyetértés kialakulásához a fenntarthatóságról.”

A nemzet fenntarthatósági politikájának átfogó célja a folytonosan változó társadalmi-humán-gazdasági-természeti külső környezethez való alkalmazkodóképesség feltételeinek biztosítása, az ahhoz szükséges kulturális adaptáció minőségi javítása.

A BMTfK célrendszerében **a környezeti fenntarthatóság** kérdése több szinten megjelenik: Baranya az átfogó célok szintjén „**környezet- és energiatudatos” megye**ként definiálja magát. A stratégiai célok között a **fenntartható erőforrás-gazdálkodás** magában foglalja a **természeti erőforrások védelmét**, a **szennyvíz-kezelést**, az **ivóvíz-minőség javítását**, a **klímaváltozás kezelését**, az **ásványianyag-készletek és energiaforrások fenntartható használatát**, illetve az átfogó célok között szerepel a **társadalmi fenntarthatóság** is.

A keretstratégiában a négy alapvető nemzeti erőforrás területén a célok rendszere a következő.

Emberi erőforrások

Cél a népességében stabil, egészséges, a kor kihívásainak megfelelő készségekkel és tudással rendelkező emberek alkotta, a kirekesztettséget fokozatosan csökkentő társadalom.

Társadalmi erőforrások

Cél a fenntarthatóságot támogató kultúra kialakítása, a fenntartható társadalom szempontjából pozitív értékek, erkölcsi normák és attitűdök erősítése

Természeti erőforrások

A környezeti eltartóképességet mint a gazdálkodás korlátját kell érvényesíteni.

Gazdasági (fizikai) erőforrások

Fontos az önrendelkezés megfelelő szintjének fenntartása a gazdaságpolitikai döntésekben. Cél a fizikai tőke szelektív gyarapítása, a közösségi tőkejavak amortizációjának pótlása. Kiemelt feladat a vállalkozói réteg megerősítése, a hazai tőkebefektetések fokozatos növelése, külföldi kitettségünk csökkentése. Fontos a lokalizáció és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok kihasználása közötti ésszerű arány megteremtése, a helyi gazdasági kapcsolatok (pl. város és vidéke) erősítése.

Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)

A második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia egy több ágazatot átfogó, horizontális stratégia; az ágazati tervezést segítő, önálló célrendszert és konkrét cselekvési irányokat kitűző, azonban az ágazati fejlesztési törekvéseket „felül nem író" tervdokumentum. A NÉS-2 a klímapolitika, a zöldgazdaság-fejlesztés és az alkalmazkodás **átfogó keretrendszer**e, amely az **éghajlatvédelem céljait** (ideértve a nemzetközi kötelezettségeket is) **és cselekvési irányait tükrözi** mind ágazati, mind területi dimenziókban a szakpolitikai és gazdasági tervezés számára, illetve a társadalom egésze felé. Fontos ernyő-stratégiáról van tehát szó, amely koordináló szerepet vállal a többi ágazati stratégia vonatkozásában.

A Stratégia egy-egy dekarbonizációs és adaptációs **jövőképre (vízióra)** támaszkodik:

Dekarbonizációs jövőkép: „a fenntartható fejlődés felé"

Adaptációs jövőkép: „felkészülni az elkerülhetetlenre, megelőzni az elkerülhetőt!"

A jövőképek elérése érdekében a NÉS-2 **háromszintű célrendszerre** épül, amelynek elemei célhierarchiában rendeződnek egymáshoz. A célhierarchián belül az átfogó célok a hazai éghajlatpolitika prioritásait adják meg, melyek a következők:

I. Fennmaradás és tartamos fejlődés egy változó világban

II. Adottságaink, lehetőségeink és korlátjaink megismerése

A megye területfejlesztési célrendszere átfogó és stratégiai szinten is igazodik a NÉS célrendszeréhez. Környezet- és energiatudatos megyeként kiemelt jelentőséggel bír a **stratégiai források fenntartható használata**, emellett a **fenntartható társadalom**ra is

jelentős figyelmet fordít. A **helyi körforgásos gazdálkodás** rendszerében egyszerre lehet érvényesíteni a gazdaság növekedési céljait, a környezet-, és természetvédelmi célokat, a megújuló energetikai célkitűzéseket, valamint a hulladékok energetikai hasznosításának célját.

Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)

A stratégia átfogó célja: Táji adottságokon alapuló felelős tájhasználat.

Horizontális elvek

Az átfogó cél eléréséhez a stratégia megvalósítása során az alábbi horizontális elvek érvényesítését kell biztosítani:

A. Természeti erőforrások és kulturális örökség általános védelme
B. Bölcs és takarékos területhasználat
C. Éghajlatváltozás hatásának mérséklése, alkalmazkodás

Stratégiai célok

A kiemelt célok és a hozzájuk kapcsolódó alcélok rendszere a következő:

I. Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás megalapozása
   I.1. Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás kereteinek meghatározása
   I.2. A tájhasználat változásának nyomon követése
   I.3. A táji adottságokon alapuló tájhasznosítás integrálása a döntési mechanizmusokba
   I.4. Komplex tájszemlélet integrálása a kutatásokba
II. II. Élhető táj – élhető település – bölcs tájhasznosítás
   II.1. Kompakt, klímabarát, értékőrző települések
   II.2. Tájba illesztett infrastruktúrák
   II.3. Táji adottságokon alapuló termelési funkciók
   II.4. Táji adottságokon alapuló rekreációs funkciók
   II.5. Jobban működő szabályozási és védelmi funkciók
III. A tájidentitás növelése
   III.1. Fogékonyság, társadalmi felelősségvállalás növelése
   III.2. A társadalmi részvétel növelése
   III.3. A tájjal kapcsolatos képzés, oktatás fejlesztése

A BMTfK átfogó céljai közé tartozik a környezet- és energiatudatos megye, mely különös figyelmet fordít a környezetvédelmi infrastrukturális ellátottság javítására, a környezet-, élelmiszer- és energiabiztonság megteremtésére, a környezeti és klímaváltozással járó kockázatok csökkentésére.

Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. (2011-2020)

Magyarország Kormánya a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia (a továbbiakban: NTFS) frissített változatával folytatja azt a hosszútávra tervező felzárkózás-politikát, amely alapvető szemléletváltást kíván elérni a szegénység elleni és roma politikában.

A stratégia 3 fő célja a következő:

1. A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők arányának csökkentése, különös tekintettel a roma népességre.
2. A szegénység, szociális kizáródás újratermelődésének megakadályozása.
3. A társadalmi-gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javítása, a társadalmi összetartozás erősítése.

A BMTfK legsúlyosabb problémának a szegénységben élők helyzetének fokozatos romlását látja, ezért egyik stratégiai célja a társadalmi felzárkózás segítése, pontosabban a szegénységben és kirekesztődésben élők számának csökkentése és az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása az alapszükségletek és szolgáltatások területén.

Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia (2014-2030)

A Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2 célszintre osztja a stratégiai célokat. Az alábbi ábrán az 1. célszint: társadalmi és gazdasági célok illeszkedése látható a BMTfK céljaival.

9. Táblázat: BMTfK – Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia célmátrix: az átfogó és a stratégiai célok és az 1. célszint kapcsolatrendszere

Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia / Baranya Megyei Területfejlesztési Koncepció	Társadalmi-gazdasági célok (1. célszint)							
	Környezetre gyakorolt hatások javulása	Egészség és vagyonbiztonság javulása	Gazdasági növekedés elősegítése	Foglalkoztatás javulása	Lakosság jólétének javulása	Területi egyenlőtlenségek mérséklődése	Társadalmi igazságossás, méltányosság javulása	Nemzetközi kapcsolatok erősítése
ÁTFOGÓ CÉLOK								
Magas hozzáadott értéket teremtő foglalkoztatást biztosító gazdaság kialakítása			√	√		√		
Fenntartható, egészséges és megújuló társadalom		√		√	√	√	√	
Környezet- és energiatudatos megye	√							
STRATÉGIAI CÉLOK								
Helyi gazdaságok fejlesztése, körforgásos gazdaság kialakítása			√			√		
Tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése			√			√		
A jelenlegi és jövőbeni piaci igényekhez illeszkedő emberi erőforrás fejlesztés				√				
Társadalmi felzárkózás elősegítése		√		√	√	√	√	
Stratégiai erőforrások fenntartható használata	√							
Elérhetőség és mobilitás javítása						√		√
Nemzetközi növekedési centrummá válás								√

Forrás: saját szerkesztés

A Stratégia 2. célszintje a fő közlekedési célok, ezek a következők:

- Társadalmi szinten hasznosabb közlekedési szerkezet kialakítása
  - Erőforráshatékony közlekedési módok erősítse

  - Társadalmi szinten „előnyösebb személy- és áruszállítás” erősítése
- Szállításai szolgáltatások színvonalának és hatékonyságának növelése
  - Szállítási szolgáltatások javítása
  - Fizikai rendszerelemek javítása

Ezen célok kapcsolata a BMTfK céljaival a következők:

10. Táblázat: BMTfK – Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia célmátrix: az átfogó és a stratégiai célok és a 2. célszint kapcsolatrendszere

Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia / Baranya Megyei Területfejlesztési Koncepció	Fő közlekedési célok (2. célszint)	
	Társadalmi szinten hasznosabb közlekedési szerkezet kialakítása	Szállításai szolgáltatások színvonalának és hatékonyságának növelése
ÁTFOGÓ CÉLOK		
Magas hozzáadott értéket teremtő foglalkoztatást biztosító		√
Fenntartható, egészséges és megújuló társadalom	√	
Környezet- és energiatudatos megye		
STRATÉGIAI CÉLOK		
Helyi gazdaságok fejlesztése, körforgásos gazdaság kialakítása		√
Tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése		√
A jelenlegi és jövőbeni piaci igényekhez illeszkedő emberi		
Társadalmi felzárkózás elősegítése	√	
Stratégiai erőforrások fenntartható használata	√	
Elérhetőség és mobilitás javítása	√	
Nemzetközi növekedési centrummá válás		√

Forrás: saját szerkesztés

3.2.2 Lokális stratégiai dokumentumok

Baranya Megye Területrendezési Terve (2020)

A 4/2020. (IV. 22.) önkormányzati rendelet tartalmazza Baranya Megye Területrendezési Tervének a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvénnyel összhangba hozott verzióját.

A terv 16. számú melléklete kijelöli Baranya gazdaságfejlesztési célövezeteit.

Az alábbi térkép jól szemlélteti a **Pécs/Komló/Pécsvárad-Bóly-Mohács ipari/logisztikai övezetet**, illetve a **Szigetvár-Szentlőrinc-(Siklós)** élelmiszergazdasági/könnyűipari tengelyt.

3. Ábra: Baranya megye területrendezési tervének az gazdaságfejlesztési célterületeket ábrázoló térképe

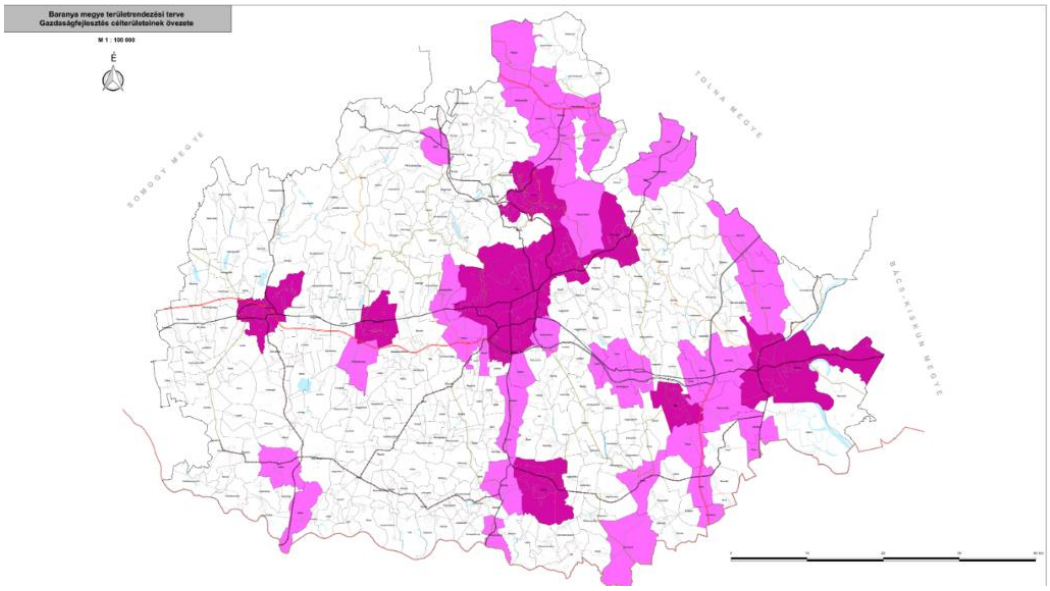

Forrás: Baranya megye területrendezési terve (2020)

A terv 17. melléklete a turizmusfejlesztés célterületeit mutatja be. Ezen a térképen a Harkány-Siklós-Villány-Mohács egészség- és gasztro-turisztikai mikro-desztináció, valamint a Pécs-Mecsek-Szigetvár aktív-, kulturális- és eseményturisztikai mikro-desztináció rajzolódik ki.

4. Ábra: Baranya megye területrendezési tervének a turizmusfejlesztési célterületeket ábrázoló térképe

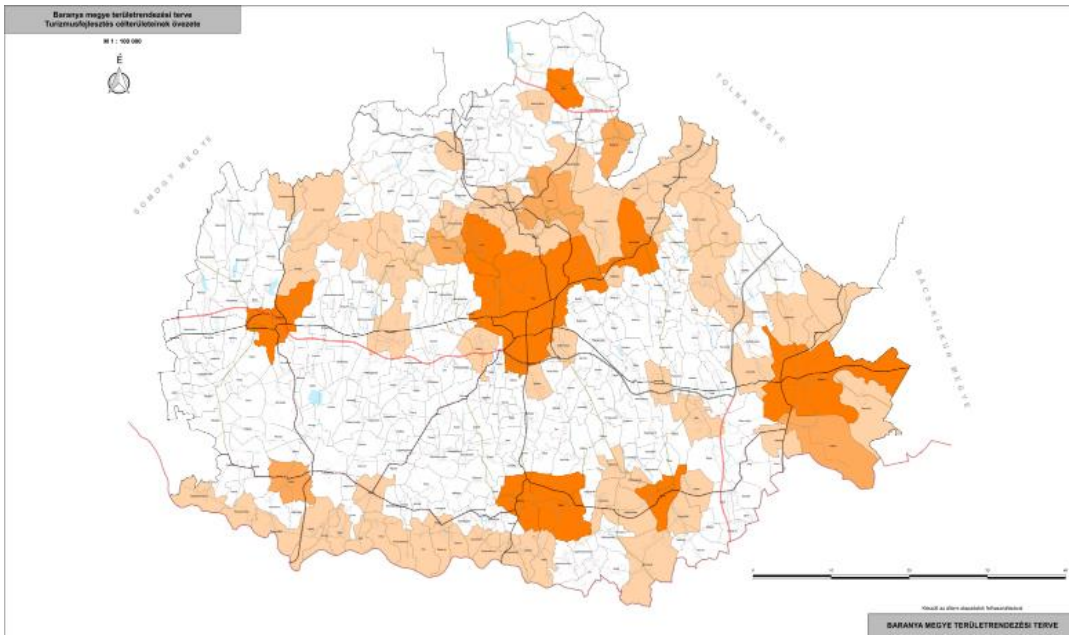

Forrás: Baranya megye területrendezési terve (2020)

BMTfK-ban meghatározott térstruktúra a megyei területrendezési tervvel összhangban és a 19. számú mellékletben található együtt tervezésre javasolt térségek figyelembevételével került kijelölésre.

Foglalkoztatási Stratégia és Akcióterv, „Foglalkoztatási Szövetkezés Baranya Felzárkózásáért 2020”[2] (2017)

Baranya 2017-ben elfogadott Foglalkoztatási Stratégiája a megye pécsi járáson kívüli, a Paktum Projekt által érintett része szempontjából az alábbi megállapításokat teszi:

- „Baranya megye Paktum projekttel érintett része, főleg a legelmaradottabb részei nem tekinthetők gyorsan fejlődő térségnek, ezért **befektetés vonzó ereje sem elég nagy**. Eltekintve néhány város ipari parkjaitól, **infrastrukturális kiépítettsége sem megfelelő, munkaerő-piaci kínálata kimondottan előnytelen**, ezért az ipar jelentős fejlődése a jelenlegi állapot alapján nem várható.
- **A nemzetközi beruházások még Pécs esetében sem jelentenek reális esélyt a kitörésre**. Az **élelmiszeripar és feldolgozóipar** szempontjából már nagyobb esélyei vannak Baranya megyének a fejlődésre. ... A megye gazdaságfejlesztési stratégiájában ezt az ágazatot érdemes kiemelten kezelni, mert egy kitörési pont lehet.
- A magyar **könnyűipar** világviszonylatban nem versenyképes az indiai és kínai termékekkel szemben, ezért országos szinten sem jelentős. A megyében a rendszerváltás előtt inkább a nehézipar dominált, a rendszerváltás után viszont nem fejlődött jelentős mértékben a könnyűipar. Nem állítjuk, hogy jelentős változást lehet elérni, azonban egyes településeken néhány munkahely teremtésére lehetőséget adnának az olyan vállalkozások, amelyek fel tudják használni a jó gyakorlatokat, alkalmazni tudják a meglévő mintákat, mert vannak jól működő könnyűipari vállalkozások is a megyében (elsősorban a Pécsi járásban). A **gépipar** a rendszerváltás utáni leépülése miatt jelentéktelenné vált Baranya megyében.
- A megye fő foglalkoztató ágazata a **szolgáltató** ágazat. A kereskedelemben elsősorban az üzletláncok dominálnak. A megye jellemzően aprófalvas települései miatt a kis lélekszámú településeken nem érdemes fenntartani üzletet. A falvak lakosságának vásárló ereje is alacsony (a városokban élőké sem túl magas). Ezért a kereskedelem elsősorban a városokra koncentrálódik, ám azok népessége sem olyan mértékű Pécs kivételével, hogy a kereskedelem fejlődését megalapozza.”[3]

A Paktum Stratégia a megye munkapiacának helyzetfeltárását és részletes elemzését követően, a Paktum általános stratégiai célját az alábbi módon határozza meg:

Baranya megye elmaradott részei lakosságának felzárkóztatása életszínvonal, képzettség, foglalkoztatottság, és foglalkoztathatóság tekintetében, a népességfogyás lassítása a civil és a

[2] TOP-5.1.1-15-BA1-2016-00001

[3] Foglalkoztatási Stratégia és Akcióterv, „Foglalkoztatási Szövetkezés Baranya Felzárkózásáért 2020, 43-44.o.

vállalkozói szféra összefogásának fejlesztésével és támogatásával, a megélhetési és munkához jutási lehetőségek elősegítésével.

A Paktum a problémák megfogalmazását és az általános stratégiai cél kitűzését követően **öt stratégiai célt fogalmaz meg**:

S1 A megye földrajzilag megmutatkozó, települések közötti fejlettségi színvonalbeli különbségeinek mérséklése.

S2 Az elmaradt területeken, településeken a lakosság, elsősorban a célcsoport foglalkoztathatóságának, munkaképességének javítása.

S3 A megye halmozottan hátrányos területeinek szociális felzárkóztatása.

S4 A megye népességcsökkenésének mérséklése.

S5 A megyei vállalkozások és megyei, járási szintű együttműködések támogatása a vállalkozások foglalkoztató képességének fejlesztése érdekében.

Az alábbi ábrán látható a Foglalkoztatási Stratégia és BMTfK célrendszereinek illeszkedése:

11. Táblázat: BMTfK és Baranya Paktum célmátrix – átfogó és stratégiai célok kapcsolatrendszere

Baranya Paktum / Baranya Megyei Területfejlesztési Koncepció	A megye földrajzilag megmutatkozó, települések közötti fejlettségi színvonalbeli különbségeinek mérséklése.	Az elmaradt területeken, településeken a lakosság, elsősorban a célcsoport foglalkoztathatóságának, munkaképességének javítása.	A megye halmozottan hátrányos területeinek szociális felzárkóztatása.	A megye népességcsökkenésének mérséklése.	A megyei vállalkozások és megyei, járási szintű együttműködések támogatása a vállalkozások foglalkoztató képességének fejlesztése érdekében.
ÁTFOGÓ CÉLOK					
Magas hozzáadott értéket teremtő foglalkoztatást biztosító gazdaság kialakítása	√				√
Fenntartható, egészséges és megújuló társadalom		√	√	√	
Környezet- és energiatudatos megye					
STRATÉGIAI CÉLOK					
Helyi gazdaságok fejlesztése, körforgásos gazdaság kialakítása	√				√
Tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése	√				√
A jelenlegi és jövőbeni piaci igényekhez illeszkedő emberi erőforrás fejlesztés		√			√
Társadalmi felzárkózás elősegítése	√	√	√	√	
Stratégiai erőforrások fenntartható használata	√				√
Elérhetőség és mobilitás javítása	√			√	√
Nemzetközi növekedési centrummá válás					

Forrás: saját szerkesztés

Baranya megyei Befektetésösztönzési stratégiai és Akcióterv (2020)

Az alábbi táblázat foglalja össze a vállalkozások befektetési döntéseinek befolyásoló tényezőit, a befektetők prioritásainak sorrendjében.

- Zöld szín: azok a tényezők, amelyek befolyásolására a települési önkormányzatok rendelkeznek konkrét, effektív eszközökkel.
- Kék szín: azok a tényezők, amelyek befolyásolására az önkormányzatok nem, vagy csak áttételesen képesek, mert azok az államigazgatási hierarchia magasabb döntési szintjeinek (Megye, Kormány) kompetencia körébe tartoznak.

- Szürke szín: azok a tényezők, amelyeket alapvetően a gazdaság privát szereplői alakítanak, de a települési önkormányzat, mint a települési ökoszisztéma meghatározó szereplője, képes rájuk hatást gyakorolni.
- Sárga szín: az a tényező, amely természeti, földrajzi adottságként nem befolyásolható.

12. Táblázat: Baranya megyei Befektetésösztönzési stratégiai és Akcióterv (2020) stratégiai céljai

S1	Megfelelő képzettségű munkaerő
S2	Megfelelő méretű, infrastruktúrával megfelelően ellátott, megvásárolható/ bérelhető földterület, irodakapacitás
S3	Vállalkozások működését támogató közszolgáltatások
S4	Közlekedési infrastruktúra – autópálya közelsége, gyors elérhetősége
-	Piac jó elérhetősége / közelsége (szolgáltatások esetében)
S5	Üzleti szolgáltatások jó elérhetősége és magas minősége
S6	A városi környezet, fekvés - kedvező benyomás a településről
S7	Helyi (családi) kötődés
-	Közbiztonság[4]

Forrás: Baranya megyei Befektetésösztönzési stratégiai és Akcióterv (2020)

Baranya befektetésösztönzési stratégiája a back casting módszert alkalmazva (stratégiai) céljait a vállalkozók befektetési döntéseit befolyásoló tényezőkből (telepítési tényezők) származtatja. Operatív céljait, tervezett intézkedéseit pedig a befektetés ösztönzés aktorai potenciális eszközrendszerének és a telepítési tényezők megyei és települési állapotának összevetéséből vezeti le két, települési-lokális, és megyei-regionális szinten.

A Befektetésösztönzési Stratégia leginkább a BMTfK azon átfogó céljához alkalmazkodik, miszerint **magas hozzáadott értéket teremtő foglalkoztatást biztosító gazdaságot kell kialakítani a megyében**. A stratégia a fenntartható társadalomra és a környezetre kevésbé fókuszál.

A stratégia Baranya városi rangú településeit három klaszterbe rendezi:

1. ipari-logisztikai jellegű
2. élelmiszergazdasági jellegű
3. turisztikai-szolgáltató jellegű

Az egyes településtípusok adottságai, helyzete befolyásolja a vállalkozások befektetési döntéseinek szempontrendszerét és hatással van a települések által használt eszközök típusára,

[4] A közbiztonság kérdése, csakúgy, mint a politikai stabilitás fontos telepítési tényező ugyan, különösen a befektetőkért folytatott globális versenyben minősülnek annak, de tárgyalásuk meghaladja jelen stratégia korlátait.

azok hatékonyságára. Mindebből következően az egyes települések stratégiai prioritásai és a számukra optimális eszközkombinációk is jellemzően eltérőek:

- **Az ipari-logisztikai** jellegű települések versenyeznek a befektetésekért, adottságaik, szolgáltatásaik révén potenciális vonzáskörzetük túlnyúlik a járás, sőt akár a megye határait, egyes településeik a globális befektetői piac szereplői (Mohács, Bóly, és természetesen a megyeszékhely: Pécs).
- **Az élelmiszergazdasági** jellegű települések befektetésösztönzési aktivitása a települést övező lokális térre terjed ki, jellemzően járási fókuszú. Célja a helyi vállalkozások működésének, fejlesztéseinek a támogatása, a település foglalkoztatási potenciáljának megtartása, erősítése érdekében. Tipikus az élelmiszergazdaság, helyi kézműipar, lokális szolgáltatások, fontosak a helyi együttműködések, a szociális foglalkoztatás.
- **A turisztikai-szolgáltató** jellegű települések gazdaságélénkítő tevékenysége is más, mint az ipari-logisztikai települések „klasszikus" befektetés ösztönzési aktivitása. Kommunikációja ugyanúgy kifelé irányul, de ennek célja nem elsősorban befektetések akvirálása, hanem vendégek, fogyasztók bevonzása. Az élelmiszergazdasági település-klaszterhez hasonlóan fókuszában a helyi vállalkozások támogatása, a koordináció, a kommunikáció, a lokális desztináció fejlesztése áll.

Baranya Megye Befektetésösztönzési Stratégiája az alábbi – megyei aktor által koordinált, működtetett – horizontális eszközöket nevesíti:

1. Baranya megyei térségi befektetésösztönző és gazdaságfejlesztési ügynökség létrehozása
2. Szakképzési kerekasztal működtetése a Pécs-Baranyai Kereskedelmi- és Iparkamarával együttműködésben
3. Baranya megyei közlekedésfejlesztési kerekasztal működtetése
4. Gazdaságfejlesztési tőkealap létrehozása, működtetése

Baranya Megyei Iparfejlesztési Program, PBKIK (2018)

„A vállalkozások tervezett beruházásaiért, azok a megyék területén történő megvalósulásáért, a vállalkozások helyben maradásáért, illetve a megyében történő megtelepedéséért, mint azt korábban is említettük, egyre élesebb verseny zajlik.

A Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara 2018. május végén kezdte meg a baranyai, jellemzően családi ipari vállalkozások fejlesztéseinek azonosítását. A beérkezett projektjavaslatok az alábbi iparágakban és ágazatokban, céloznak KFI fejlesztést és/vagy beruházást:

- gyógyszeripar és biotechnológia,
- élelmiszeripar, biotechnológia,
- zöld energia,
- gépipari (ipar 4.0),

- informatikai megoldások, műholdas technológiák,
- KFI és virtuális ipari központ,
- építőipar és szegmensei.

A Kamara a megye gazdaságában beazonosított 40 olyan versenyképes, ipari, magyar tulajdonú, kis- és középvállalkozást, amelyek komoly potenciállal, fejlesztési, beruházási és KFI tervekkel rendelkezik."[5]

Javaslatuk szerint e cégeket kell a baranyai gazdaságfejlesztési program fókuszába állítani, ugyanis: „fejlesztési terveik megvalósulása jelentősen emelné a megye gazdasági teljesítményét, inspirálóan hatna a megye jellemzően KKV cégei számára, számos fejlesztésnek jelentős multiplikátor hatása lenne még a megye alulfejlett déli és nyugati peremvidékére is, megvalósulása esetén további tőkét vonzana a térségbe"[6]

5. Ábra: PBKIK által célzott területek KFI fejlesztésekre és/vagy beruházásokra

Forrás: Baranya Megyei Iparfejlesztési Program, PBKIK

Az Iparfejlesztési Program sikere érdekében a Kamara az alábbi tevékenységeket vállalja magára (többek között):

- a Megye, a Város, a PTE és a Kamara **együttműködésének** intézményesítése,
- **HR fejlesztés** a középszintű és felsőfokú oktatásban, a posztgraduális képzésekben,
- vissza és betelepülést segítő projektek indítása,
- a vállalati fejlesztési igények és az egyetem KFI kompetenciáinak összehangolása,
- a vállalati fejlesztési tervek monitorozása, segítése,

[5] Baranya Megyei Iparfejlesztési Program 4.6, 13.o.

[6] Baranya Megyei Iparfejlesztési Program 4.6, 14.o

- a **vállalati együttműködések,** klaszterek, térségi üzleti közösségeket, innovációs láncok szervezése, segítése,
- Pécs agglomerációs fejlesztő szerepének támogatása,
- a **kelet-horvát térségekkel** a sokoldalú gazdasági, tudományos, önkormányzati kapcsolatok fejlesztése, különös fókusszal az üzleti kapcsolatokra és együttműködésekre.

A Kamara az iparfejlesztés szempontjából kiemelten fontos prioritásnak tekinti a megye **konnektivitásának** jelentős fejlesztését, úgy mint:

- a megyei tömegközlekedés fejlesztését, a perifériák bekapcsolását a városi munkahelyekhez,
- a főváros és Pécs közötti kötöttpályás közlekedés elérési idejének jelentős csökkentését,
- a zsákmegye helyzet oldását, - mohácsi híd és közforgalmú kereskedelmi kikötő megépítését, - határátkelők, horvát autópálya összekapcsolását, - keleti és nyugati irányú közlekedési vonalak fejlesztését, Pécs-Szeged tengely közlekedési kiszolgálását - a megye kötöttpályás közlekedésének fejlesztését - a Pécsi repülőtér fejlesztésének befejezését.

A konnektivitás megteremtése mellett fontosnak ítéli a PBKIK a megye **KKV-i tőkehelyzete** célzott javítását „megyei iparfejlesztési pályázati alap létrehozása révén, amelyből célzottan a helyi, térségi, magyar, ipari vállalkozások KFI, fejlesztési, beruházási projektjei támogathatóak, előnyben részesítve a helyi egyetemi, tudásbázis bevonását”.[7]

A kamara iparfejlesztési programjának fő célja a helyi cégek fejlődésének a támogatása, ehhez kapcsolódóan, mint az a BMTfK-ban is meg van fogalmazva, **fontosnak tartja a magas hozzáadott értéket teremtő foglalkoztatást biztosító gazdaság kialakítását**, az **emberi erőforrás fejlesztését** és a **megye elérhetőségének a javítását**.

Pécs stratégiai dokumentumai: városfejlesztési koncepció 2014-2030[8] és Integrált Településfejlesztési Stratégia (2014-2020)[9]

Amikor a megye területfejlesztéséről beszélünk szem előtt kell tartanunk a megyeszékhely település, Pécs vonatkozó stratégiai dokumentumaihoz történő viszonyrendszert is. Pécs, regionális centrum, a Megye népességének mintegy fele, gazdasági teljesítményének körülbelül 4/5-e a pécsi járásból származik, ezért is elengedhetetlen a szerepe a megyén belül.

[7] Baranya Megyei Iparfejlesztési Program 4.6, 35.o.

[8] https://www.pvfzrt.hu/userfiles/dokumentumok/PecsMJV_fejl_koncepcio_2014-09-2.pdf, 66-73.o.

[9] https://www.pvfzrt.hu/hu/tanulmany/14/pecs-megyei-jogu-varos-integralt-telepulesfejlesztesi-strategiaja-2014-2020, 82-85.o.

Pécs Településfejlesztési Koncepció célrendszere felállításának első momentumaként az egyes szakterületek (természet, társadalom, épített környezet, gazdaság) szakértői priorizálták a városfejlesztés lehetséges tematikus céljait a város fenntarthatósága, illetve az önkormányzat általi befolyásolhatósága szempontjából. **Az ipartelepítés tényezőinek fejlesztése** fenntarthatósági szempontból a „**nagyon fontos**", önkormányzati kompetencia szempontjából pedig a **„közepesen befolyásolható"** kategóriába került.

6. Ábra: A városfejlesztés lehetséges tematikus céljai a város fenntarthatósága és az önkormányzat általi befolyásolhatósága szempontjából

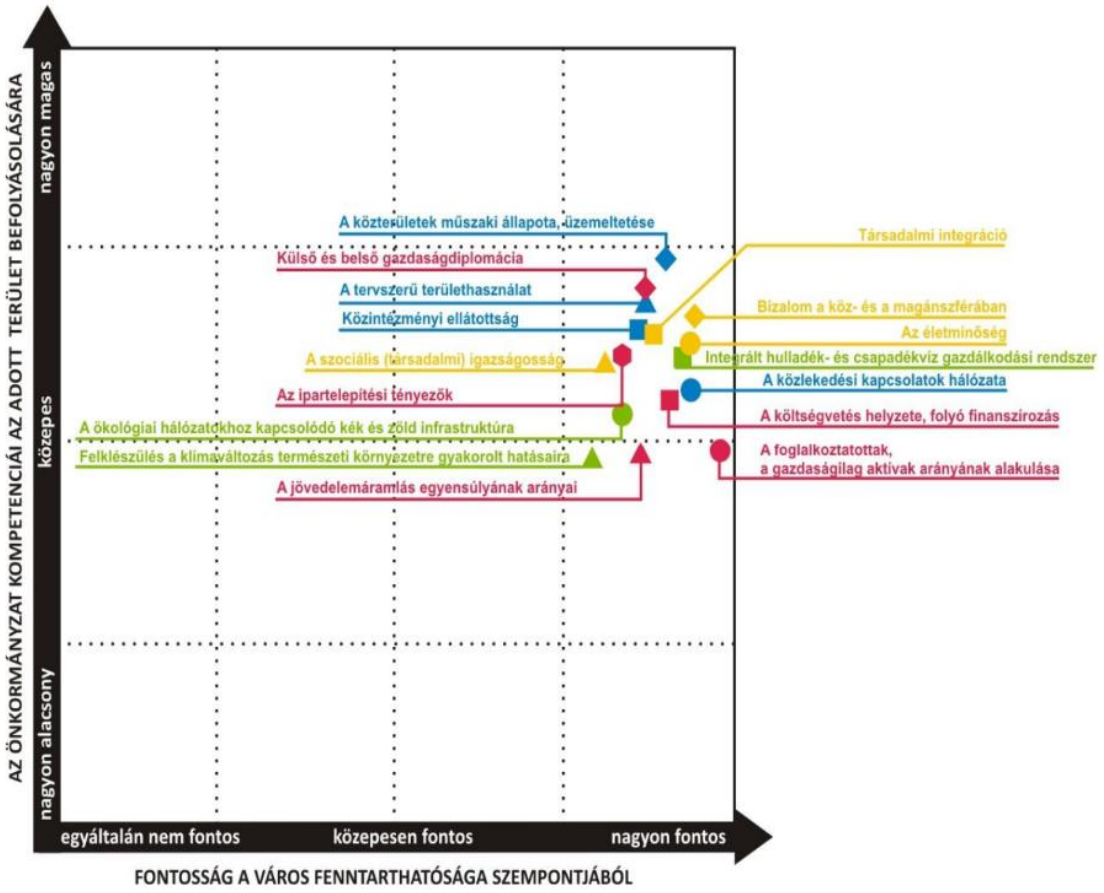

Forrás: Pécsi Településfejlesztési Koncepció (2014)

A Város fejlesztési koncepciója a gazdaság fejlesztése hosszú távú céljaként a „**város gazdasági alapjainak újjáépítését" tűzte a zászlajára.** A város gazdasági alapjai a rendszerváltást követően olyan mértékben rendültek ugyanis meg és épültek le, hogy „a jelenlegi potenciál nem áll arányban a város méreteivel. Ez a foglalkoztatás és a jövedelemtermelő képesség súlyos hiányosságaiban jelentkezik elsősorban, de a háttérben a fejlődőképes gazdasági ágazatok, profilok, vállalkozások hiánya húzódik meg. **A városnak új gazdasági arculatot, befektetési vonzerőt biztosító intézkedések** meghozatalára, új ágazatok meghonosítására van szüksége, melyek biztosítják a stabil és tervezhető működőképességet, a dolgozni készülő és a már dolgozó fiatal és a munkaképes korú lakosság helyi életpálya-tervezésének feltételeit és tanulási motivációját.

7. Ábra: A Pécsi Területfejlesztési Koncepció stratégiai céljai

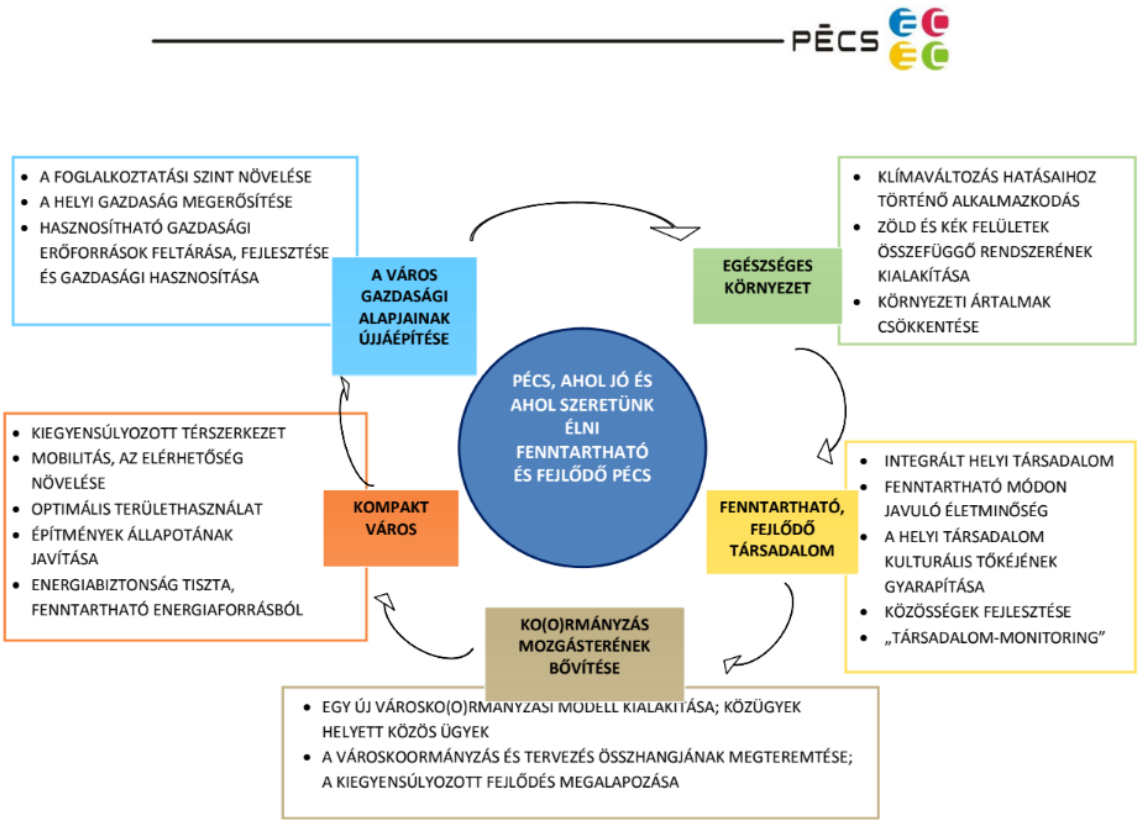

Forrás: Pécsi Településfejlesztési Koncepció (2014)

A Koncepció szerint a fejlődés megalapozásához szükséges legalapvetőbb feltételek: a tőke, a magasan képzett munkaerő, a megfelelő infrastrukturális feltételek és az erős innovációs háttér. Közülük a tőkevolumen növelése részben a helyi vállalkozói szféra erősítése révén, másrészt „importból": külső befektetőknek a városba, illetve a térségbe vonzása révén teljesülhet (célzottan a jövedelem-akkumulációt elősegítő termelő-szolgáltató, kutatás-fejlesztési ágazatokban).

A többi tényező versenyképességi színvonala Pécs konkrét lehetőségeit figyelembe véve alapvetően a helyi szereplők stratégiai megfontolásain, egymást erősítő magatartásán múlik. Ezek megléte –megfelelő gazdaságdiplomáciai és városmarketing-háttérrel- kiváltja a befektetések elindulását is. A gazdaságfejlesztés alapfeltételei tehát döntően a helyi szereplők tevékenységének eredményeként jönnek létre. "[10]

A városnak olyan fenntartható gazdaságfejlesztési programra van szüksége, - írják a Koncepció szerzői - amely egyrészt javítja az itt lévő vállalkozások fejlődésének feltételeit, másrészt a Város rendelkezésére álló gazdasági, természeti és humán erőforrások bázisán, foglalkoztatási, munkaerő-kínálati szempontok alapján, figyelembe veszi a befektetési lehetőségek tömegszerűségét, potenciálját is. Ez intenzív városmarketinget, gazdaságszervező

[10] https://www.pvfzrt.hu/userfiles/dokumentumok/PecsMJV_fejl_koncepcio_2014-09-2.pdf, 66-68.o.

tevékenységet, a legfontosabb szereplők (e tekintetben főként a város, a gazdasági kamara és az egyetem) közti szoros stratégiai együttműködést, hazai és nemzetközi kapcsolatépítést tételez fel.

A Koncepció szerint a város fejlődését magas hozzáadott értékű, innovatív gazdasággal kell megalapozni, emellett azonban nagy szükség van a nagyszámú, gyenge munkaerőpiaci kompetenciákkal rendelkező rétegek foglalkoztatását biztosító tömegmunkára is. Fontos az is, hogy a város **logisztikai tekintetben** milyen szerepet képes betölteni. Az útkapcsolat javítása, mely csak részlegesen valósult meg, valamint a vasúthálózat és a repülőtér fejlesztése ezért fontos, hiszen a város akkor képes növelni térbeli vonzerejét, ha **minél nagyobb gazdasági térre kiterjedő üzleti kapcsolatrendszert képes működtetni**, minél több áru mozgására, előállítására, értékesítésére képes hatást gyakorolni. Pécs logisztikai szerepét jelentősen erősítené a BMÖ fejlesztési elképzelései közt is hangsúlyosan szereplő **Pécs-Bóly-Mohács logisztikai-gazdaságfejlesztési övezet megvalósítása.**

A Város magas színvonalú közszolgáltatások fenntartásával, vonzó, pezsgő városi miliő megteremtésével és támogatásával (oktatás, kultúra, sport[11]), valamint élénk, intézményesült gazdasági marketingtevékenység kifejtésével járulhat hozzá a helyi gazdaság fejlesztéséhez. Ezeket a tevékenységeit csupán kiegészítheti szűkös anyagi lehetőségeihez mérten aktív gazdaságélénkítő eszközök alkalmazásával.

A Koncepció felhívta a figyelmet az uniós forrásokból a 2014-2020-as fejlesztési ciklusban Pécsre allokált források lehetőségek szerinti maximálására és arra, hogy ezeket **a forrásokat szigorúan gazdaságfejlesztési fókusszal kell felhasználni**! A 2014-2020 ciklus fejlesztéseit koordinálni kell a város partnereivel, különösen Baranya Megyei Önkormányzattal, az egyes fejlesztések által érintett településekkel és a PTE-vel.

Pécs gazdasági célja 2014-2030 közt a város gazdasági alapjainak újjáépítése Ez azt jelenti, hogy a Város országos és európai viszonylatban is megfelelő jövedelmet képes biztosítani lakosai számára. A város a globális gazdaság szempontjából releváns erőforrásai a (szakképzett munkaerő, innovációs kapacitások, ásványkincsek és részben az energiaforrások) a nemzetközi munkamegosztásba történő hatékony bekapcsolódással hasznosulhatnak a leginkább:

1. **Az egyetem innovációs kapacitásai**, az általa kibocsátott magas minőségű munkaerő hasznosítása a magas hozzáadott értéket előállítani képes ágazatokban a leghatékonyabb. Ezek a RIS által megfogalmazott egészség- és környezetipar, valamint a széles spektrumot felölelő gépipar lehetnek a jövőben leginkább. A kulturális-kreatív ipar is elindult önálló fejlődési pályáján, de a többi területhez kapcsolódóan és marketing szempontból is képes lehet felhajtóerőt képezni. **Aktív gazdaságszervező tevékenységgel** és tőkével, a megtelepülő és a már működő hazai és külföldi, jellemzően kis- és középvállalkozások hálózatosodásával

[11] 1774/2020. (XI. 11.) Korm. határozat alapján új, 8000 fő befogadására alkalmas, UEFA 4. kategóriájú stadion fog létesülni Pécs városában.

(klaszterek) a nemzetközi láthatósághoz szükséges tömegszerűség reálisan elérhető. A cél: **Pécs (újra)iparosítása**.

2. **Az ipartelepítési tényezők fejlesztése** és a város polgárai életminőségének javítása szempontjából egyaránt fontos Pécs közszolgáltatásainak a fejlesztése. Az ipari- és a települési infrastruktúra fejlesztése, a város energetikai beavatkozásai javítják a közszolgáltatások költség-hatékonyságát, munkahelyeket és jövedelmeket teremtenek, egyszerre javítva ezzel a helyi gazdaság pozícióit és a város versenyképességét.

A városüzemeltetés hatékonyságát lényegesen javíthatják a PTE keretében fejlődő K+F irányok, így a kék gazdaság modellben történő gondolkodás és a smart city technológiák.

3. A Város a rendszerváltást követően a korábbi jelentős feldolgozóipari kapacitásokat működtető bányászvárosból **a térség szolgáltató/kereskedelmi központjává** alakult át. A szolgáltató ágazat jellemzően az ipart/bányászatot jelentősen meghaladó hozzáadott értékű, relatíve kis tőkeigényű és magas minőségű humán erőforrások alkalmazását feltételezi. A globális gazdaság egyik fontos innovatív termékét az ún. **szolgáltató központok (SSC-k)** jelentik, amelyek egyfajta inkubátorként a városban tarthatják az eddig Pécset elhagyó friss diplomások jelentős tömegét, valamint magas státuszú nemzetközi szakértői réteget vonzanak a városba. Nagyon fontos volna az egyetemmel való szoros együttműködésben az innovatív spin-off és start-up vállalkozások segítése és a térségben való megtartása is.
4. A város és térsége szakképzetlen és alacsony képzettségű munkaerejének foglalkoztatásához vélhetően továbbra is szükség van a tipikusan ezeket a munkavállalókat foglalkoztató **gépipari/híradástechnikai, esetleg járműgyártási multinacionális nagyvállalat** megtelepedésére. A hozzájuk kapcsolódó **beszállítói hálózatok fejlesztése** révén elősegíthető a pécsi gazdaságba történő „beszervesülésük".
5. A **város ásványvagyonának** (szén, urán) hasznosításával kapcsolatos kérdések megkerülhetetlen fontosságúak: a mérleg egyik serpenyőjében a hasznosítás pozitív gazda- sági hasznai (foglalkoztatás/jövedelem), a másikban a kitermeléssel kapcsolatos tisztázatlan ökológiai következmények és vele együtt a hosszabb távon vélelmezhető társadalmi költségek állnak.

A **Helyi Gazdaság** szerepe is fontos a város és a globális gazdaság közti jövedelemáramlások optimálásában. A helyi gazdaság fejlesztése Pécs esetében leginkább a következő területeken releváns:

- a város-városkörnyék együttműködése (pl. CLLD) az élelmiszergazdaság, esetleg az agrár-eredetű energiaforrások hasznosítása terén,
- a helyi piacok, helyi termék-klaszterek támogatása,
- az elsősorban helyi termékeket forgalmazó, illetve azokat felhasználó helyi kiskereskedelem és vendéglátás támogatása,
- a szociális-, illetve közfoglalkoztatás rendszerének továbbfejlesztése.

Amíg a Helyi Gazdaság fejlesztése gátolja, lassítja a jövedelmek kiáramlását a városból, addig az egyetem (a nem pécsi hallgatók költése révén), a **turizmus és az alkonygazdaság** a nem Pécsett képződő jövedelmek Pécsre vonzásával javítja a Város jövedelemegyenlegét.

Összegezve: A Koncepció 2030 szerint Pécsnek **kétpillérű gazdaságfejlesztési stratégiára van szüksége**: „amely a foglalkoztatásra és a jövedelemtermelésre koncentrál, s ennek érdekében folyamatosan javítja a város globális versenyképességét, a gazdaság szereplőivel (Kormány, Egyetem, Kamara, VOSZ, Civilek, stb.) folyamatosan kommunikál, egyezteti a stratégiákat, képes alkalmazkodni a globális gazdasági trendekhez és a városlakók változó igényeihez; egyben olyanra, amely feltárja és hasznosítja a város (és környéke) sajátos lokális erőforrásait a város polgárainak teljesebb, magasabb szintű, valamint biztonságos szükségletkielégítése érdekében.”[12]

A BMTfK-hoz a következő táblázatban látható az illeszkedés:

13. Táblázat: BMTfK és a Pécsi Területfejlesztési Koncepció célmátrixa

Pécsi Településfejlesztési Koncepció (2014) / Baranya Megyei Területfejlesztési Koncepció	A város gazdasági alapjainak az újjáépítése	Egészséges környezet	Kompakt város	Fenntartható, fejlődő társadalom	Ko(o)rmányzás mozgásterületének bővítése
ÁTFOGÓ CÉLOK					
Magas hozzáadott értéket teremtő foglalkoztatást biztosító gazdaság kialakítása	√		√		√
Fenntartható, egészséges és megújuló társadalom				√	
Környezet- és energiatudatos megye		√			
STRATÉGIAI CÉLOK					
Helyi gazdaságok fejlesztése, körforgásos gazdaság kialakítása	√		√		√
Tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése	√				√
A jelenlegi és jövőbeni piaci igényekhez illeszkedő emberi erőforrás fejlesztés				√	
Társadalmi felzárkózás elősegítése				√	
Stratégiai erőforrások fenntartható használata		√	√		
Elérhetőség és mobilitás javítása			√		
Nemzetközi növekedési centrummá válás					

Forrás: saját szerkesztés

[12] https://www.pvfzrt.hu/userfiles/dokumentumok/PecsMJV_fejl_koncepcio_2014-09-2.pdf, 86.o.

4 A terület felhasználás alapelveit lefektető koncepció

Baranya megye az ország legdélebben fekvő megyéje kedvező geopolitikai, mezőgazdasági és klimatikus adottságokkal. A **megye fejlettsége területi szinten erősen megosztott**. Gazdasága Pécsre központosul, gazdaságilag **legelmaradottabb területei a Sellyei-, Szigetvári-, és Sásdi kistérség** határain belül találhatók. Pécs megyei jogú város méretéből adódóan nem csak megyei viszonyokban játszik központi szerepet, hanem a régió egészét tekintve is jelentőséggel bír. A megye külső elérhetősége és belső átjárhatósága fejlesztésre szorul. Leginkább a megye **dél-keleti része tud profitálni a páneurópai közlekedési folyosó előnyeiből, mind a közúti-, mind a vízi közlekedés területén**. A megyeszékhely kizárólag vasútvonalával kapcsolódik a TEN-T hálózatához. A térszerkezetre kettősség jellemezhető, a területi adottságokból fakadó aprófalvas térségek és a nagyobb települések környezetében kialakuló agglomeráció. Baranya településeinek 2/3-a 500 lakosnál kisebb lélekszámú apró- vagy törpefalu. A településsűrűség országos szinten az egyik legmagasabb, 100 km^2 területre 6,7 település jut, az országos 3,3-as értékkel szemben.

A 2013-ban megfogalmazott területi célok rendszerét a 2014-2020 közötti fejlesztési programok-projektek megvalósulása szempontjából, illetve az új világgazdasági-nemzetközi trendek szempontjából szükséges felülvizsgálni. Ezzel együtt kijelenthető, hogy **a területfelhasználás alapelvei továbbra is változatlanok, a korábban meghatározott rendszer szerint relevánsak**. A megye természeti erőforrásai jelentik továbbra is a területfelhasználás alapját, azonban a megvalósuló nagyléptékű infrastruktúra-fejlesztések (M6-os / M60-as autópályák tovább építése, mohácsi kikötő megépítése) olyan új helyzetet, megyén belüli és interregionális funkcióváltást eredményeznek-eredményezhetnek, amely miatt a 2030-ig tartó időszakban célszerű egy a korábbi területhasználati javaslatokra építő, azt tovább fejlesztő célállapotot meghatározni, amely részletesen a 4.1-es fejezetben kerül bemutatásra.

Baranya megye természeti adottságai lehetővé teszik mind az ipar, mind a mezőgazdaság nyújtotta lehetőségek magas szintű kihasználását. A **mezőgazdaság aránya a többi megyéhez képest magasnak mondható**. Jelenleg a mezőgazdaság terén **az ipari, nagyüzemi mezőgazdaság dominál**, amit a foglalkoztatás elősegítése, a külső függőség csökkentése és a magasabb hozzáadott értékekkel történő termékek előállítása miatt szükséges lenne diverzifikálni a nagyobb élő munkát igénylő termeléssel. E termelésre alapozható egy komplex, jól strukturált feldolgozó ipar, logisztikai és kereskedelmi tevékenységek. A mezőgazdaság számára is jelentős vízfolyások állnak a rendelkezésre, amelyek a jövő klíma- és vízpolitikájában nagy jelentőséggel bírhatnak. A megyében található városok és a mezőgazdasággal nem rendelkező települések az agglomerációjukból, illetve a megye távolabbi pontjairól is, az ott letelepülő közvetlen gazdaságoktól, illetve a feldolgozóipartól jelentős mennyiségű, jó minőségű, és a rárakódó szállítási, raktározási költségektől gyakorlatilag mentes helyi terméket lennének képesek felvenni intézményrendszerük és a helyi lakosság ellátására.

A megye több mint **25%-át borítja erdős terület**, ami az országos 21%-os adatot is meghaladja. Jelentős erdőségekkel rendelkező területek a Mecsek, a Baranyai hegyhát, a Zselic és a Geresdi-dombság. Ezen erdőségek és leendő telepítések fenntartható gazdálkodás keretében hozzájárulnak a **biomassza termelés fokozott üteméhez**, a fűrészáruk előállításához és a turizmus elősegítéséhez is.

A bányászat leépülését követően a mélyben maradt ásványok kinyerhetőek, annak felszínre hozása lehetőség szerint tiszta technológiák alkalmazásával javasolt. A hegységek fő építőanyaga a mészkő, mely cement gyártására alkalmas. Komlón andezit, a dombvidéken agyag, míg a Dráva mentén homok és kavics található nagy mennyiségben.

Megújuló energiában a biomasszáé a főszerep, de nem elhanyagolható a magas napsütéses órák számának, valamint az egyre jobban előtérbe kerülő fotovoltaikus technológia hatásfok növekedésének köszönhetően előállítható napenergia mennyisége sem, amire jó példák a már elkészült napelemparkok.

A megye ipara az országos szint alatt teljesít, ennek ellenére **infrastruktúrájában sok tekintetben jelenleg is adott a lehetőség a nagyobb ipari vállalkozások letelepedésére** (pécsi ipari parkok, Mohács országos jelentőségű kikötő és határkikötő). Mindemellett a korábbiakban már említett további fejlesztésekre is szükség van annak érdekében, hogy a megye vonzó legyen az ipari vállalkozások számára, melyekhez elkerülhetetlen többek között a szakképzett munkaerő rendelkezésre állását biztosító humán fejlesztések megvalósítása. A KKV-k megerősítéséhez jó megoldásként szolgál a megyei helyi erőforrásainak fenntartható felhasználása. A termelő és feldolgozó üzemek létesítésénél ösztönözni kell a befektetőket a barnamezős fejlesztések megvalósítására ezzel is csökkentve a kihasználatlanul álló ingatlanállomány nagy számát. Ezen ingatlanokra egy megyei adatbázis létrehozása szükséges lenne, ezzel is segítve a térségben lábukat megvetni szándékozó vállalkozásokat az optimális épületegység kiválasztásában.

A turizmusban Baranya az országos átlagot követi, ennek ellenére kiemelkedő teljesítmény érhető el a még kiaknázatlan attrakciók, szálláshelyek fejlesztésével. A megye közel 50 db természetvédelmi területtel bír, melynek kezelője a Duna-Dráva Nemzeti Park. Pécs több ezeréves történelmi múltjával jelentős kulturális potenciált tudhat magáénak, aminek jó bizonyítéka az UNESCO világörökségi listáján szereplő ókeresztény temető és a Pécs Európa Kulturális Fővárosa cím. Baranya megyéből még a mohácsi busójárás került fel az UNESCO „Az emberiség szellemi kulturális örökségének reprezentatív listájára”, illetve szintén kulturális elismerésnek tekinthető a Palkonya európai kulturális falu címe is. Kiemelkedő turisztikai termékként jelenik meg a megyében a **kulturális és örökségturizmus**, **a borturizmus, a kerékpárturizmus, az ökoturizmus és a rendezvényturizmus.** A geológiai adottságoknak köszönhetően nagy szerepet kap **a termál- és gyógyturizmus**. Egy **komplex település- és térségmarketing stratégia** megvalósításával a felsorolt adottságok jobban kiaknázhatóvá válnak, ezzel megteremtve a lehetőséget a nagyközönség számára eddig még ismeretlen megyei természeti kincsek megismerésére.

A megye Horvátországgal létesített határ menti kapcsolatai mind a gazdaságban, mind a turizmusban meghatározó szerepet játszhatnak a jövő tekintetében, ezen kívül közös érdekként jelenik meg a Dráva környezeti és természeti értékeinek megóvása, újraélesztése. A fenti célok elérésének alapfeltételei a jó minőségű közlekedési infrastruktúra kiépítése és a partnerségi kapcsolatok ápolása.

4.1 Stratégiai térstruktúra bemutatása

A 2013-as elemzések alapján a megye területét három elkülöníthető térszerkezeti egységre lehetett bontani:

- egy alapvetően a megye központi területeit (Pécs-Komló) magában foglaló, gazdasági-ipari szerkezetváltással jellemezhető területre;
- egy elmaradott, belső perifériaként azonosítható, a megye nyugati és északi területeit magában foglaló hátrányos helyzetű alapvetően rurális térségre melyet egy komplex program keretében javasolt a koncepció fejleszteni;
- illetve egy a megyei átlagnál lényegesen fejlettebb, a térség komparatív előnyeire épülő ipari-turisztikai fejlesztési térségre, amely alapvetően a megye délkeleti részén került kialakításra.

A 2013-as koncepció területi céljait az alábbi ábra mutatja:

8. Ábra: Baranya megye térszerkezete és területi céljai

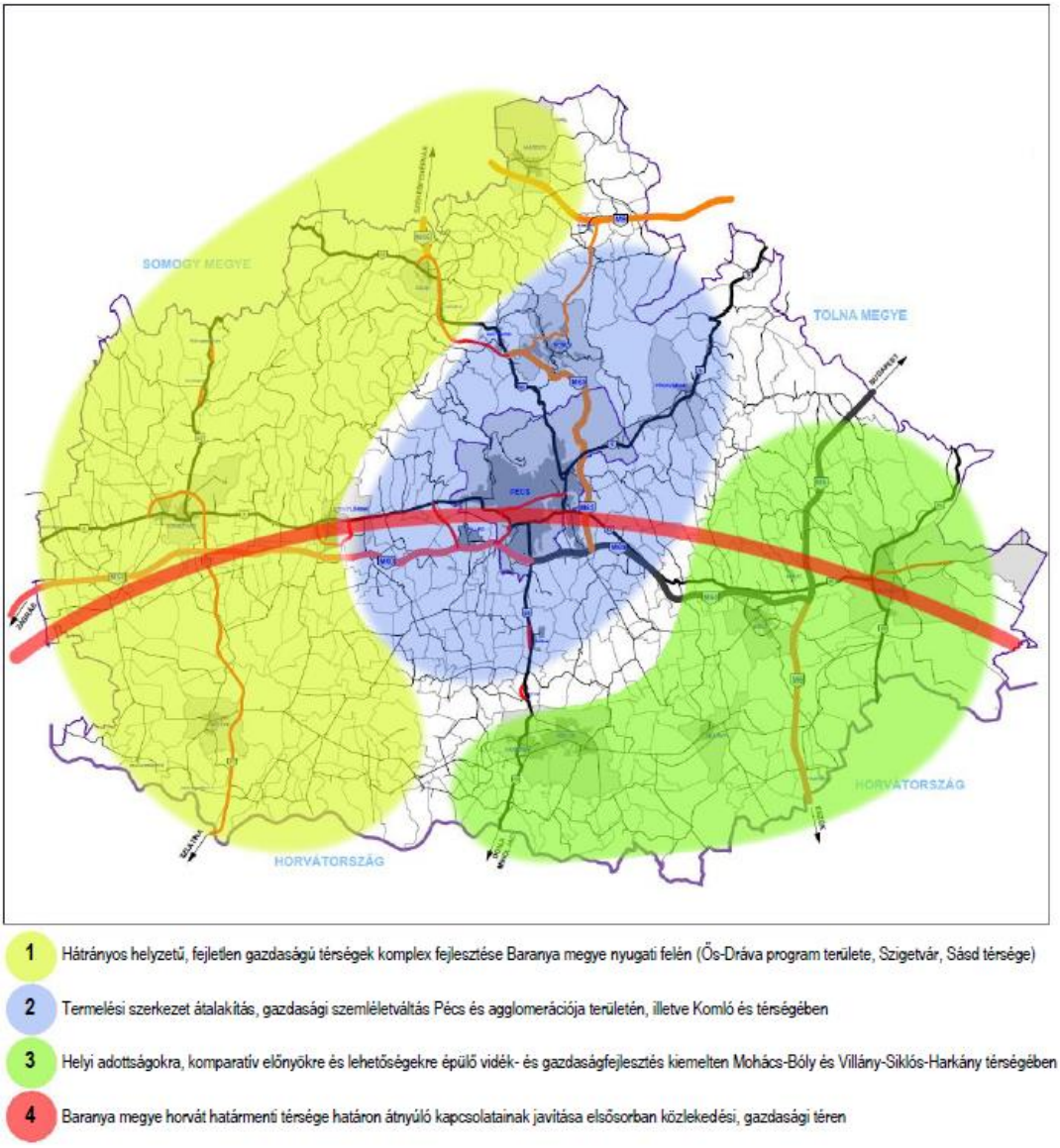

Forrás: Baranya Megyei Területfejlesztési Koncepció (2013)

A 2014-2020-as uniós és hazai fejlesztési programok, a megvalósult beruházások, illetve az előkészítés alatt vagy folyamatban lévő fejlesztések a korábbi térkategóriák/területhasználati célok módosítását, újra fogalmazását indokolják az alábbiak szerint:

1. Megkezdődött a megye hiányzó közlekedési infrastruktúra hálózati elemeinek a kiépítése, megvalósítása. Ennek keretében megépül az M6-os autópálya Bóly-Ivándárda közötti szakasza 2023-ra[13], 2026-ra pedig kétütemben, teljes szakaszon kiépítésre kerül a Pécs-Szigetvár-Barcs szakaszon az M60-as autóút baranyai szakasza. Ez a két fejlesztés alapvetően alakítja át mind a megye belső szerkezetét, mind a külső kapcsolatok rendszerét, megszűnik a gyorsforgalmi út végpont szerep,

[13] 1745/2020. (XI. 11.) Korm. határozat alapján megvalósul 2021-2024 között

egyúttal megnyílik az évtizedek óta várt kapcsolat a nyugat-balkáni térségek felé (Eszék, Tuzla, Szarajevó, Ploce).

2. Megvalósítási fázisba lépett a mohácsi kikötő fejlesztése[14], amely révén megépül a Duna délmagyarországi szakaszának legnagyobb nemzetközi határkikötője, komoly logisztikai lehetőségeket-potenciált teremtve ezzel Baranya megyének.
3. Már tervezik a Soprontól Zalaegerszegen, Kaposváron, Pécsen, Szegeden és Békéscsabán át Nyíregyházáig vezető M9-es gyorsforgalmi utat, és ennek részeként a mohácsi Duna-hidat. E kapcsolat már nem Budapest tehermentesítése, hanem a fővárosközpontú hálózat oldása, a vidéki nagyvárosok összekötése lesz. A mohácsi Duna-hidat is magába foglaló M9-es autópálya a tervek szerint nyugati–keleti irányban szeli majd át az ország déli részét.

A híd megépítése együtt jár majd az 57-es út az M6-os és M60-as autópályák csomópontjától az átkelőig történő négysávossá fejlesztésével. A másik oldalon a szakasz az 51-es főúthoz fog csatlakozni. A csaknem nyolcszáz méter hosszú hídon lehetőséget biztosítanak majd a gyalogos és kerékpáros forgalomra is.

4. A fenti fejlesztési folyamatot kiegészíti, hogy Horvátország az elkövetkezendő években minden bizonnyal csatlakozik a Schengeni Övezethez (a tárgyalásoknak 2020-ban kellett volna befejeződni, melyet azonban a COVID helyzet felülírt). A beruházások megvalósításával Baranya elzártsága lényegesen csökken, a térség egy nemzetközi régió központjává válhat.

[14] 1788/2020. (XI. 11.) Korm. határozata alapján növelték a projekt támogatási összegét.

5. A Kormány 429/2020 (IX.14.) számú rendeletében nevesítette a Pécs-Villány turisztikai térséget tíz további hazai fejlesztendő turisztikai térséggel egyetemben. A korábbi szabályozástól eltérően – a rendelet értelmében – így Baranyában is kialakításra került a jogszabályi kerete az országos szinten is jegyzett turisztikai magterületnek.
6. A Pécsi Tudományegyetem „Tudományos Innovációs Park" programjában a korábbiaknál lényegesen nagyobb hangsúlyt kapott a térségi szemlélet, melynek megfelelően a PTE kompetenciáinak megyei kiterjesztése reális gazdaságfejlesztési eszközzé válhat-válik.
7. A Kormány 1569/2020.(IX.04.) számú határozatával döntött a **Dél-dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna** létrehozásáról, amely döntés értelmében a korábban alapvetően megyei szinten zajló tervezési keretek gazdaságfejlesztési szempontból kiszélesítésre kerülnek, gyakorlatilag kialakításra került egy a régió három megyéjét magában foglaló gazdaságfejlesztési régió. Ez az új térkategória alapvetően kapcsolatot – és szükségszerűen tervezési-fejlesztési együttműködést – indukál Baranya megye nyugati, illetve Somogy megye keleti, délkeleti perifériális területei között, így többek között Belső-Somogy, az Ormánság, a zselici-, illetve a hegyháti kistérségek között. Tolna megye irányában a Közép-Dunamente térségében várható és kívánatos a kelet-baranyai területi kapcsolatok erősödése, egyrészt földrajzi értelemben a Duna tengelyében, másrészt a centrum-periféria viszonylatok szempontjából a Pécs-Szekszárd-Paks innovációs-ipari-képzési kooperációk tárgyában.

A fentekben bemutatott változások összességében a korábbi térkategória lehatárolás módosítását indokolják, azonban ez egy evolúciós folyamat részeként a térkapcsolatokat erősítő infrastrukturális fejlesztések és a jogszabályalkotás természetes következményeként értelmezendő.

A 2013-ban elkészített megyei területfejlesztési koncepció három elkülöníthető adottságokkal rendelkező területre osztotta a megye területét, amely kiegészült egy negyedik, a határmenti fekvésből fakadó, elsősorban infrastrukturális igényeket hordozó területi célkitűzéssel. A területek megyén belüli elhelyezkedését a korábbi ábra mutatja.

9. Ábra: Baranya Megye területi felosztásának a térképe

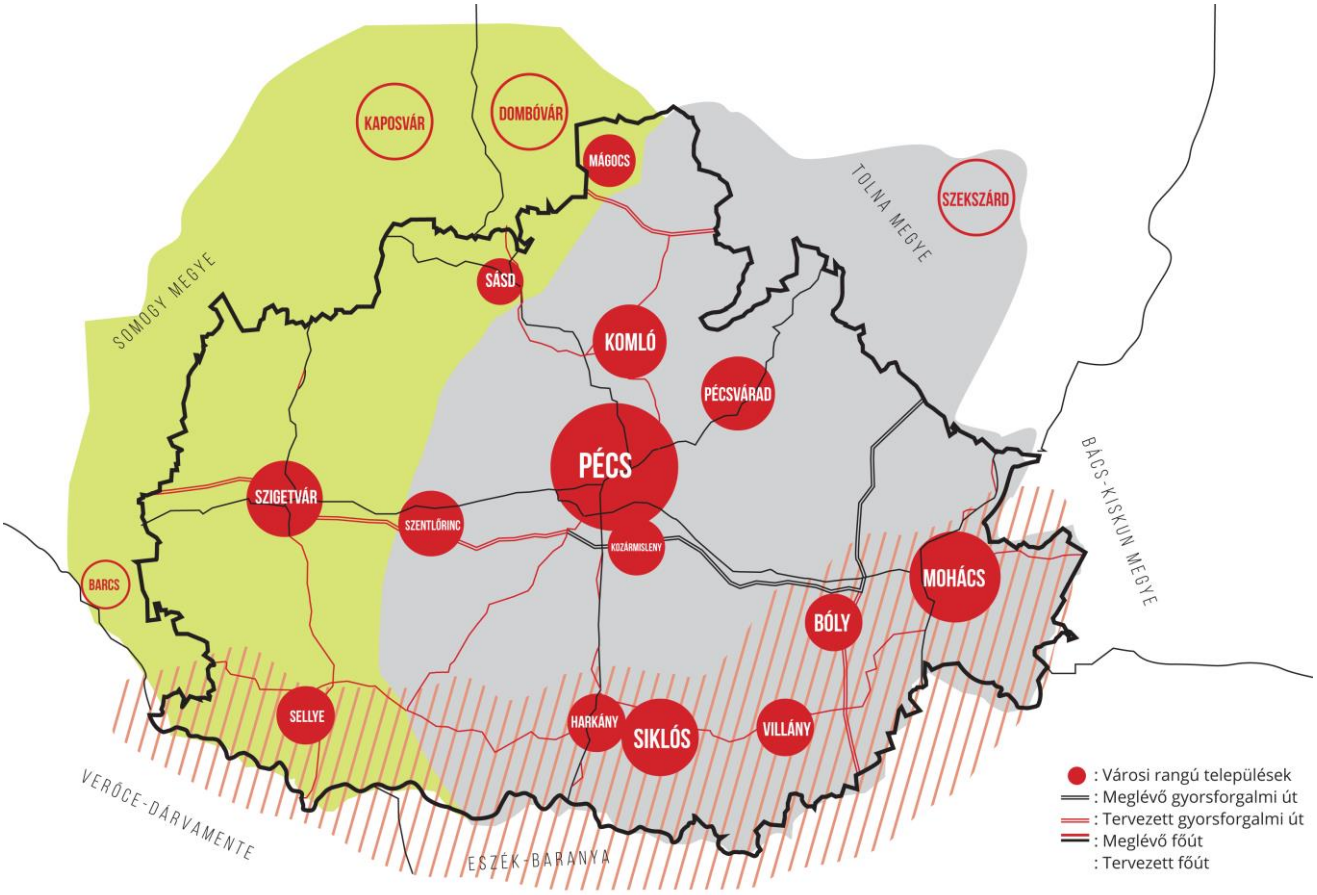

Forrás: saját szerkesztés

A 2021-2030 időszakra vonatkozó tervezési dokumentumokban – a korábbi lehatárolásra építve - az alábbi területek lehatárolása indokolt, melyek mindegyike önálló területi célkitűzés keretében komplex programokkal fejlesztendő területek:

1. Hátrányos helyzetű, komplex fejlesztési program keretében fejlesztendő perifériális gazdasági térség Baranya megye nyugati, északnyugati és délnyugati felén
2. Gazdasági szerkezetváltó, növekedési centrumtérség Baranya megye központi és keleti részén

Fenti két alapvetően társadalmi-gazdasági-infrastrukturális tényezők alapján lehatárolható térség mellett indokolt egy tematikus területet is lehatárolni, amely a 2013-as koncepcióban is szerepelt, amely egyrészt átnyúlik mind a horvát-magyar államhatáron, másrészt a megyehatárokon:

3. Dél-baranyai határtérség (az Ormánságtól Mohácsig, illetve a Villányi-hegységtől délre található területek)

1. Hátrányos helyzetű, fejletlen gazdaságú térségek komplex fejlesztése Baranya megye nyugati, északnyugati és délnyugati felén (Sellyei Járás, Szigetvári Járás, Hegyháti Járás, Szentlőrinci Járás nyugati része)

A megye nyugati térsége periférikus elhelyezkedésű, kedvezőtlen társadalmi, gazdasági helyzetben levő terület, mely a Sellyei, Hegyháti és Szigetvári járások vonatkozásában a leghátrányosabb helyzetű térségek közé sorolt, de egyes jellemzőit tekintve az egyébként hátrányos helyzetű Szentlőrinci Járás településeit is lefedi. A térség legnagyobb városa Szigetvár, további a térségben fekvő jelentősebb település Sellye, Sásd, és Mágocs.

A Baranyában található térség lehatárolása a megyei közigazgatási rendszert követi a területfejlesztési koncepcióban, azonban ez a perifériális térség alapvetően a Dél-Dunántúl centrumtérségeitől távol lévő valamennyi perifériát magában foglalja, így fejlesztése során a Somogy megyében található belső-somogyi, zselici térségekkel egységes rendszerben indokolt tervezni. Másképp megfogalmazva a baranyai és a somogyi perifériákat egy **komplex vidékfejlesztési programban** indokolt fejleszteni, amely a baranyai területek esetében a Barcsi Járás, illetve a Kaposvári Járás esetében az igali és a kadarkúti tervezett fejlesztéseket is figyelembe veszi.

A térség mind társadalmi, mind gazdasági szempontból depressziós terület, melyet a nagyfokú tőkehiány jellemez, amivel együtt jár a helyi munkalehetőségek hiánya. A térségben jellemzően gyenge a vállalkozói aktivitás. Ezt kívánja ellensúlyozni a jövőre nézve többek között a szabad vállalkozási zónák kialakítása. A településeken található cégek zömmel, mezőgazdasággal kapcsolatos tevékenységet folytatnak, ezért főleg az **agráriumhoz kapcsolódó különböző tevékenységek** számára egységesen elő kell segítenie a terület természeti, táji adottságaihoz illeszkedő gazdálkodási módok elterjesztését és térnyerését a helyi társadalom aktivizálása révén.

A gazdaságösztönző programok mellett fontos feladatot jelentene az adottságok jobb kiaknázásának és erőforrások hasznosításának ösztönzése, amely a térség **önfenntartó képességét** javítja. A térségben célszerűen meg kell erősíteni a területen belül érvényesülő gazdasági kapcsolatokat, helyzetbe hozni a belső piacokat, melyben fontos szerep jut a hagyományos város-falu kapcsolatrendszernek. Ennek az önfenntartó képességnek a növeléséhez járulhat hozzá a **körkörös gazdaságfilozófiához illeszkedő helyi gazdaságfejlesztési programok megvalósítása.**

A térség felzárkóztatásában fontos elemet kell, hogy képviseljenek a járásközpontokban célzottan megvalósításra kerülő **iparfejlesztési programok**, valamint az alapvetően a Pécs-Villány turisztikai magterületen található attrakciókhoz kapcsolódó **tematikus turisztikai fejlesztések**. Ebbe a kategóriába akár nemzetközi jelentőségű projektek is kerülhetnek (Szigetvári Vár), illetve olyan tematikus attrakciók, melyek jó illeszkednek a baranyai élményláncokba (pl. vadászati és aktív turisztikai fejlesztések).

A térség falvait az elöregedő és kisszámú lakosság jellemzi, mely jellemzően nem rendelkezik a megélhetést biztosító csekély földterülettel sem, sok esetben idény-, illetve közmunkát

végez vagy szociális segélyen él. A falvak lakosságának önfenntartó képessége így lassan megszűnik. A tudatos, önfenntartásra képes helyi lakosság kialakulásának egyik alapvető feltétele a **közösségi kapcsolatok felélesztése** továbbá, hogy a **helyi erőforrásokkal a helyi közösségek rendelkezzenek**. A fenntartható életminőség egyik alapvető feltétele a községekben az, hogy a közösségek élete elsősorban a helyi erőforrásokon alapuljon.

Fentiek elérése abban az esetben biztosítható, ha a térség valamennyi lakója számára a biztos és elérhető megélhetési lehetőségek rendelkezésre állnak. Ennek érdekében fel kell számolni mind a különféle gazdasági és társadalmi szerkezetekben megnyilvánuló irányításból, mind a képzetlenségből, mind pedig a tudatlanságból fakadó ismerethiányt.

2. Gazdasági szerkezetváltó, növekedési centrumtérség Baranya megye központi és keleti részén

A 2013-as területfejlesztési koncepcióban a megye centrumtérsége (Pécs-Komló), illetve a megye keleti része külön térkategóriát alkotott, alapvetően az akkor még jól/jobban elkülönülő meglévő problémák-erőforrások-jövőkép bázisán. A korábbiakban bemutatott indokok miatt azonban a 2020 utáni időszakra vonatkozóan indokolt ennek a térségnek az egységes kezelése, melyből némileg Komló bír eltérő specifikumokkal, azonban Komló jövőképe, illetve meglévő társadalmi-gazdasági térkapcsolatai azt indokolják, hogy a dinamikusabb térségekhez kerüljön integrálására a térség.

A megye központi területe a megyeszékhely és vonzáskörzetét foglalja magába, mely a legsűrűbben lakott térsége a megyének. A terület Pécs mellett magában foglalja a megye második legnagyobb városát, Komlót is, ugyanakkor Pécs belső agglomerációjához tartozik Kozármisleny városa, míg a külső vonzáskörzetbe tartozó nagyobb települések Szentlőrinc és Pécsvárad. A megye keleti térsége kedvezőbb adottságokkal rendelkezik, mint a megye nyugati, első célkitűzés alá eső területe. A térség legnagyobb városa Mohács, de adottságait és a belőlük fakadó lehetőségeket tekintve ide sorolható Siklós, Harkány, Villány, valamint Bóly városa is.

Baranya megye székhelye Pécs centrális elhelyezkedésű, a megye legnagyobb részéről, könnyen és gyorsan elérhető közúton. (Kivételt képeznek a Mohácsi-sziget lakott területei, mely megközelítéséhez dunai kompot kell igénybe venni.)

A térség meghatározó települése Pécs mellett Komló, mely településeknek a rendszerváltás óta nem sikerült magukat – a saját kategóriájukhoz illeszkedve – gazdasági értelemben újra pozícionálni. Pécsett sem a rendszerváltás utáni időszakban, de az elmúlt években dinamizmust mutató több magyar várossal ellentétben sem működött a külső befektetőkre alapozott stratégia, a városban nagyon kevés a tőkeerős vállalat. Ez nagyban meghatározza a település térségi foglalkoztatási szerepét is. Ebből fakadóan szükség volt valamilyen endogén stratégiára, melyben a kulturális örökség, a kulturális ipar és a **tudásalapú gazdaság** egyre tudatosabban egyre nagyobb szerepet játszik, bár az innovációs szervezetek tevékenységük

révén egyelőre nem tudtak áttörést elérni az innovációs eredmények gazdasági hasznosítása terén.

A város a térség jövőképét a korábbi stratégiáknál sokkal tudatosabb lépésekből álló programmal a Pécsi Tudományegyetem kapacitásaihoz, szolgáltatásaihoz illeszkedve szükséges fejleszteni, amely a kiépítés alatt lévő infrastruktúrákkal együtt képesek lehetnek arra, hogy **növekedési centrumtérséggé** váljon a Pécs-Mohács tengely vonzáskörzete.

A város szempontjából egyre inkább meghatározó jelentőségű és nagy foglalkoztatási, termelési potenciállal bíró ágazat a **gépipar**, amely mára elsősorban a pécsi kistérség meghatározó ágazati foglalkoztatója lett, de Komlón is erős tradíciókkal rendelkezik. Pécs és térsége számára az egyik legfontosabb feladat, hogy elősegítse az e téren működő vállalkozások további fejlődését, illetve működési feltételeik javítását.

Komló vonatkozásában fontos kiemelnünk, hogy maga a város, de a megye is stratégiai erőforrásként tekint a **rendelkezésre álló ásványi nyersanyag** készletekre.

Baranya központi, keleti-, délkeleti részei a megye maghatározó mezőgazdasági termelő területei, ugyanakkor jelentős gazdasági és logisztikai potenciállal is rendelkeznek. A Pécs-Bóly-Mohács tengely mentén kialakulóban van a mezőgazdaság mellett egyre inkább meghatározó ipari funkció, amely az M6-os és az M60-as autópályák hiányzó szakaszainak megépítésével tovább erősödhet. Ebben a zömében kivárosi térségben sikerült jelentős ipari fejlesztéseket véghez vinni, melyek a térség gazdaságát fenntartható alapokra helyezték az agrárium-turizmus-ipar kiegyensúlyozott bázisán.

A térség fejlődésének meghatározó bázisa a **vidékgazdaság**, amely azonban elválaszthatatlanul kapcsolódik a városokhoz. A vidékgazdaság kontextusában a vidéki térség egy komplex, multifunkcionális erőforrásrendszer, amelyben a nem mezőgazdasági tevékenységek is hangsúlyosak, és a mezőgazdasági és nem mezőgazdasági tevékenységek integráltsága jellemző.

A térségben a kiemelkedő minőségű termékek előállításának alapjai adottak, ahol célszerű törekedni az exportképes, minőségi termelést végző **élelmiszergazdasági vertikumok** kialakítására. A megyében az iparág két jól működő példája a bólyi nagyüzemi, és a villányi változatos üzemméretű, de inkább KKV-dominanciájú termelési központ.

Mohács, mint az Európai Unió déli folyami kapuja, országos jelentőségű kikötő és határkikötő, kedvező földrajzi elhelyezkedése és kiváló infrastruktúrája okán a térség közlekedési és logisztikai központja. Az Európai Unió 2011-ben elfogadott Duna Régió Stratégiája (DRS) célkitűzései között hangsúlyosan jelenik meg a dunai hajózás, a folyón történő áruszállítás fejlesztése – mely szerepét tovább erősítheti.

Eszék, mint drávai kikötő és regionális léptékű, egyetemmel rendelkező nagyváros, valamint Pécs, mint a térség legnagyobb, szintén egyetemmel rendelkező városa, a térséget rövidesen teljeskörűen behálózó európai autópálya-hálózat jó terepet kínálnak a gazdasági funkciók koncentrált fejlesztésének, melynek egyik fontos eleme a **szállítási és logisztikai ágazat**.

A térség fejlesztési politikáját nagymértékben támogatja, hogy a fent hivatkozott kormánydöntés értelmében a **Pécs-Villány turisztikai térség** települései nevesített turisztikai térséget alkotnak, melyek amennyiben képesek lesznek mérhető és indokolt fejlesztési projekteket elkészíteni, úgy közösségi forrásokra is számíthatnak fejlesztéseik megvalósításához.

Ahhoz, hogy a térség mind gazdasági, mind társadalmi folyamatait tekintve érdemi elmozdulást tudjon felmutatni elengedhetetlenül szükséges az érintett önkormányzatok összefogáson alapuló, vállalkozásbarát politikája, mely **progresszív fejlesztéspolitikát** feltételez. Ezt a folyamatot egészítheti ki a ***Dél-dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna*** kiemelt programjaként kidolgozásra kerülő ***Pécs-Mohács növekedési centrum program***, amely a már folyamatban lévő infrastruktúra fejlesztési elemek mellett új projektek indításával a megye délkeleti részének dinamizmusát, a folyamatban lévő nagyléptékű fejlesztéseket (kikötő, autópálya stb.), illetve a központi részek alapvetően a PTE-re épített kapacitásait integrálja egy rendszerbe.

3. Dél-baranyai határtérség (az Ormánságtól Mohácsig, illetve a Villányi-hegységtől délre található területek) fejlesztése

A két fenti célterületet kiegészíti egy harmadik, mely a horvátországi és nyugat-balkáni kapcsolatok erősítését helyezi a középpontba. A megye déli, a Mecsektől délre fekvő, illetve a Dráva vízrendszeréhez kapcsolódó területek azok, melyek az adottságaik okán a negyedik területi célkitűzés elsődleges célterületét alkotják.

A térség gazdaságának megerősítése jelentheti az egyik alapot arra, hogy a jelenleg tapasztalható negatív társadalmi és demográfiai folyamatok megváltozzanak. Ebben a **horvát területek felé történő nyitás** elengedhetetlen, melynek alapja a közlekedési feltételek javítása, a határtérség rugalmas átjárhatóságának megteremtése. A zavartalan és **hatékonyan működő térségi személy- és árumozgások**, de a területi integráció alapvető feltétele is egyben, hogy a térség közlekedési zártsága oldódjon, a természetföldrajzi értelemben vett és közigazgatási határok jól átjárhatók legyenek, a terület kielégítő külső- és belső kapcsolatokkal rendelkezzen. A munkaerő mobilitásának és a lakosság szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférésének elősegítése, az áruszállítás szükségleteinek kielégítése, mindezeken keresztül pedig a **gazdasági kapcsolatok elmélyítése** érdekében szükség van a meglévő **közlekedési hiányosságok felszámolására**. Ennek érdekében szükséges a térség és a térségi jelentőségű központok nemzetközi közúti, vasúti és vízi elérhetőségének és átjárhatóságának javítása, és a funkcionális, azaz foglalkoztatási és szolgáltató vonzásközpontok térségi elérhetőségének fejlesztése. Mindemellett igényként jelentkezik a különböző közlekedési módok összekapcsolása, gazdasági központok intermodalitásának és közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése, fenntartható fejlesztések megvalósítása.

5 A fejlesztés eszköz- és intézményrendszere

5.1 A prioritások azonosítása

A fejlesztési koncepció célrendszerében foglalt átfogó-, stratégiai és területi célok elérése érdekében meghatározásra kerültek azok a prioritások, melynek keretében az adott beavatkozások, mint a koncepció végrehajtása során használható fejlesztési eszközök alkalmazására sor kerül.

A stratégiai célok elérését biztosító prioritások rendszere az azokhoz való illeszkedésükkel együtt kerül bemutatásra, azaz láthatóvá válik, hogy a prioritások direkt módon illeszkednek a stratégiai célokhoz, így azok közvetlenül megfeleltethetők egymással. Fontos azonban megjegyezni, hogy a 3.1 Belső koherencia vizsgálat fejezetben jelzett módon a stratégiai célokhoz kapcsolódó prioritások egyben komplex formában szolgálják a területi célkitűzések elérését is.

I. prioritás: A helyi termelésen alapuló gazdaság megerősítése a lokális gazdasági környezet integrált fejlesztésével

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- A mezőgazdasági, illetve kézműves termékek helyben történő feldolgozását, és értékesítését ösztönző fejlesztések támogatása;
- Komplex iparterület fejlesztési program a járási székhely-településeken, a helyben történő foglalkoztatás megerősítése, az elvándorlás csökkentése érdekében.
- A helyi piacok, ill. egyéb elosztó és helyi logisztikai funkciókat ellátó intézmények, szervezetek kialakulását, megerősödését támogató fejlesztések megvalósítása.
- Az öntözéses gazdálkodás feltételeinek javítását szolgáló beruházások támogatása a helyi termelésen alapuló ellátás biztonságának fokozása érdekében.
- A képzéseket és a kompetenciák fejlesztését is magában foglaló, a térségi felzárkóztatást elősegítő komplex helyi gazdaságfejlesztési programok megvalósítása.

Kapcsolódó stratégiai cél: 1. Helyi gazdaságok fejlesztése, körkörös gazdaság kialakítása.

II. prioritás: Külső erőforrásokra is támaszkodó, a termelési kapacitások növelésére alapozott versenyképes gazdaság megteremtése a megyében

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- A megyében működő kis- és középvállalkozások versenyképességének javítását szolgáló komplex programok támogatása;

- A térségi szinten versenyképes vállalkozások termelő és szolgáltató kapacitásainak bővítése;
- Megyei befektetés-ösztönzési ügynökség létrehozása a Baranya Megyei Önkormányzat, a Pécsi Tudományegyetem, a Pécs-Baranyai Kereskedelmi- és Iparkamara, a Baranya Megyei Kormányhivatal és Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata együttműködésében.
- Gazdaságfejlesztési infrastruktúra-fejlesztési program, iparterület-, illetve ipari park fejlesztés, csarnoképítési program, kapcsolódó közlekedési beavatkozások végrehajtása a járásszékhely településeken.
- Fenntartható fejlődést ösztönző együttműködések és fejlesztések támogatása különösen az egészségipar, környezetipar, kulturális és kreatív ipar, élelmiszeripar, gépgyártás, elektronika, informatika ágazatokban;
- A kutatási-fejlesztési és innovációs (K+F+I) tevékenységek erősítését szolgáló fejlesztések megvalósítása a vállalkozói és a felsőoktatási szféra szereplőinek együttműködésével;
- A befektetői politika erősítését, a befektetés ösztönzést szolgáló komplex programok megvalósítása az üzleti marketing eszközeivel és a képzési struktúra igény alapú átalakításával, rugalmassá tételével;
- A turisztikai potenciál erősítését szolgáló fejlesztések támogatása elsősorban a meglévő természeti, szellemi, kulturális és épített örökségi értékek és kapcsolódó népszerű szolgáltatások minőségének javításával.

Kapcsolódó stratégiai cél: 2. Tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése.

III. prioritás: A piaci igényekhez rugalmasan illeszkedő képzési struktúra kialakítása és fejlesztése.

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- A gyakorlati képzésre koncentráló duális szakképzési rendszer infrastrukturális és program oldali feltételeinek javítását szolgáló fejlesztések támogatása; az élethosszig tartó tanulás segítése.
- Kiemelt általános- és középiskolai informatikai képzési program bevezetése a megyében, a digitális társadalomra és gazdaságra átállás-átalakulás folyamatainak támogatása céljából.
- Az iskolarendszerből már kikerült, valamilyen szakképesítéssel bíró munkaerő továbbképzését, átképzését és vállalkozóvá válását szolgáló programok támogatása;
- A piaci igényekre rugalmasan reagálni képes egyetemi kurzusok, mester és doktori képzések rendszerének fejlesztése;

- Az alap- és középfokú oktatás eredményességének növelése, új módszerek, IKT technológia és digitális tartalmak alkalmazásának és elérhetőségének támogatása, a kulturális intézmények minőségi oktatást támogató szolgáltatási kínálatának fejlesztése.

Kapcsolódó stratégiai cél: 3. A jelenlegi és jövőbeni piaci igényekhez illeszkedő emberi erőforrások fejlesztése.

IV. prioritás: Az élhetőbb települések, élhetőbb közösségek kialakulását szolgáló komplex fejlesztések, egészségtudatosság és egészségügyi prevenció az egészséges munkaképes társadalom biztosítása érdekében

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- A hátrányos helyzetű gyermekek oktatáshoz, neveléshez (óvodai ellátáshoz), minőségi oktatást támogató kulturális szolgáltatásokhoz való hozzáférésének javítását, társadalmi integrációját szolgáló fejlesztések, speciális nevelési programok támogatása;
- Az egészségtudatos életmódra való áttérés elősegítését célzó komplex nevelési és szemléletformáló egészségfejlesztési és betegségmegelőző programok megvalósításának támogatása, prevenciós szolgáltatások fejlesztése;
- A folyamatosan romló helyzetű, elmaradott térségek, települések, barnamezős területek, városrészek dinamizálását, a társadalmi szegregáció csökkentését szolgáló komplex település rehabilitációs és a társadalmi együttélést segítő közösségfejlesztő és kulturális programok megvalósítása;
- A lakhatási körülmények közötti területi különbségek csökkentését szolgáló fejlesztések, szociális bérlakás programok megvalósítása, a szociális bérlakás állomány fejlesztése;
- Az egészségügyi ellátórendszer szolgáltatásaihoz való egyenlő esélyű hozzáférést segítő fejlesztések és integrált szemléletű prevenciós programok támogatása.

Kapcsolódó stratégiai cél: 4. Társadalmi felzárkózás elősegítése.

V. prioritás: A természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló és klímatudatos környezetgazdálkodás feltételeinek megteremtése

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- A szélsőséges vízgazdálkodási viszonyok kialakulásának megelőzését, káros hatásainak mérséklését szolgáló komplex vízgazdálkodási és azokhoz kapcsolódóan

zöldfelület gazdálkodási fejlesztések támogatása figyelembe véve a Natura2000 területekre gyakorolt káros hatások minimalizálását, azok fenntartható használatának biztosítását;

- A klímabarát építészeti-műszaki és településtervezési megoldások elterjesztését és a zöldfelületi rendszert szolgáló fejlesztések támogatása;
- A megye táji- és természeti értékeinek hosszú távú megőrzését, komplex kezelését, valamint a fennálló tájhasználati konfliktusok mérséklését szolgáló beavatkozások, programok megvalósítása;
- A lakosság klímaváltozáshoz való alkalmazkodásra való felkészítését, valamint a klíma- és környezettudatosság általános erősítését szolgáló programok, akciók támogatása;
- A környezetvédelmi kommunális infrastrukturális ellátottság javítását szolgáló beruházások támogatása;
- A hulladékgazdálkodás már kiépült térségi rendszereire épülve a hulladékokból nyerhető másodnyersanyagok hasznosítását célzó fejlesztések ösztönzése;
- A körforgásos gazdaságfilozófiához illeszkedő helyi foglalkoztatási és termelési programok indítása;
- A helyben gazdaságosan hasznosítható mértékben jelen levő – elsősorban megújuló – energiaforrások felhasználására alapozott energiatermelés- és ellátás létesítményeinek és rendszereinek kiépítése.

Kapcsolódó stratégiai cél: 5. Stratégiai erőforrások fenntartható használata.

VI. prioritás: Az elérhetőség javítása, fenntartható közlekedési rendszerek létrehozásának előmozdítása

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- A megye nemzetközi elérhetőségét biztosító közúti-, vasúti- és vízi közlekedési infrastruktúra fejlesztése (gyorsforgalmi- és főúthálózat fejlesztése, különösen az el nem készült, elsősorban határközeli szakaszok és települési elkerülések kiépítése, vasútvonalak korszerűsítése, a magyar-horvát (állam)határ átjárhatóságának biztosítása a hálózatokon);
- A térségi elérhetőséget – a térszerkezeti szempontból jelentős városhálózati elemek elérhetőségét – javító, elsősorban közúti infrastruktúra fejlesztése (térségi, illetve hálózati jelentőségű mellékutak korszerűsítése, kapcsolati hiányok megszűntetése);

- A közösségi közlekedés infrastrukturális feltételeinek és szolgáltatási színvonalának javítása (intermodális csomópontok, utasforgalmi létesítmények fejlesztése, jármű-beszerzés, utastájékoztatás javítása);
- A hivatásforgalmú kerékpáros és gyalogos közlekedés feltételeinek javítása (kerékpárforgalmi és kerékpáros közlekedéshez kapcsolódó egyéb létesítmények kiépítése, gyalogos közlekedés infrastruktúrájának korszerűsítése).

Kapcsolódó stratégiai cél: 6. Elérhetőség és mobilitás javítása és 7. Nemzetközi növekedési centrummá válás.

5.2 A felülvizsgálati, módosítási folyamat, a társadalmasítás és legitimáció leírása

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvénnyel (továbbiakban: Tftv.) a jogalkotó **a területfejlesztési feladatokat** területi szinten a regionális fejlesztési tanácsok megszüntetésével **a megyei önkormányzatok hatáskörébe utalta**.

A Tftv., a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény, a 2014-2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának tervezésével és intézményrendszerének kialakításával összefüggő aktuális feladatokról szóló 1600/2012. (XII. 17.) Korm. határozat, valamint a 2014-2020 közötti források területi koordinációjának kereteiről szóló 1115/2013. (III. 8.) számú Korm. határozat előírásainak megfelelően, a Tftv. 11.§ (1) a) pontja által adott felhatalmazásuknál fogva a megyék területfejlesztési koncepciót és programot készítettek a 2014-2020 közötti uniós hétéves pénzügyi periódus helyi szinten felhasználható forrásainak a felhasználására. A területi monitoringról szóló 37/2010. (II. 26.) Korm. rendelet értelmében **a megyei önkormányzatok feladata a területfejlesztési koncepció felülvizsgálata és módosítása, valamint a megyei területfejlesztési program értékelésen alapuló felülvizsgálata és szükség szerint módosítása.**

A területfejlesztési koncepciók felülvizsgálatának és módosításának központi koordinációjáért a Pénzügyminisztérium Európai Uniós Források Felhasználásáért Felelős Államtitkárságának Területfejlesztési Tervezési Főosztálya végzi. A megyei önkormányzatok, illetve az általuk kijelölt intézmények, megbízott szereplők felelősek a 2021-2027 közötti időszak területi (megyei) fejlesztéspolitikai dokumentumainak elkészítéséért, a fejlesztések területi koordinációjáért. A területi tervek aktualizálása a 2021-2027 közötti uniós tervezési időszak fejlesztési dokumentumainak tervezését és (elsősorban a területi operatív program esetében) végrehajtását is támogatja. A megyei területfejlesztési tervezési folyamat az alábbi főbb feladatokból áll:

- a helyzetfeltáró, helyzetértékelő dokumentumok frissítése, elkészítése a területfejlesztési koncepció előkészítő fázisaként

- **a 2014-2020 közötti tervezési időszakhoz kapcsolódó, átfogó céljait tekintve 2030-ig érvényes területfejlesztési koncepció (előkészítő és javaslattevő fázis) felülvizsgálata és módosítása**
- a 2020-ig érvényes területfejlesztési program (stratégiai és operatív programrész) megújításával a 2021-27-es időszakra új területfejlesztési program összeállítása
- területi (társadalmi, gazdasági, környezeti) hatásvizsgálat készítése
- a területfejlesztési tervekhez környezeti vizsgálat készítése az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet előírásainak megfelelően
- a 2021-2027 közötti uniós programozási időszak területfejlesztési operatív programjának végrehajtását támogató megyei integrált területi program összeállítása
- a tervezési folyamat során a partnerség biztosítása (partnerségi terv kidolgozása és végrehajtása)
- területi koordináció ellátása
- uniós forrásból (a területi operatív programhoz kapcsolódóan) támogatandó megyei projektkezdeményezések gyűjtése

Az uniós tervezési koordinációért felelős Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM) felhatalmazást kapott a Kormánytól az Európai Bizottsággal történő egyeztetések megkezdésére, valamint az európai uniós tervezési dokumentumokra vonatkozó partnerségi folyamat 2020 III. negyedévében történő elindítására. A területfejlesztési terveknek összhangban kell lennie a Partnerségi Megállapodás (PM) és az operatív programok tartalmával is. Az operatív programok közül a területi alapú fejlesztéseket magában foglaló **Versenyképes Magyarország Operatív Programhoz (VMOP) a területfejlesztési tervek közvetlenül**, a területfejlesztési koncepción és programon alapuló az operatív program végrehajtását megalapozó integrált területi programon (ITP) keresztül, míg **az ágazati operatív programokhoz közvetetten kapcsolódnak**.

2019 első félévében megkezdődött a 2021-2027 közötti uniós programozási időszak tervezésének előkészítése az ITM által koordinált szektorális fejlesztési tervek elkészítésével. 2019 második félévétől megkezdődött a 2021-2027-es európai uniós forrásokból finanszírozott fejlesztési ciklus tervezése. Az uniós tervezési elvárásokat rögzítő uniós jogszabályok még nem véglegesek, a hazai szabályozás módosítása pedig folyamatban van, vagyis a területi tervezési folyamat a központi uniós tervezéssel azonos időben, párhuzamosan zajlik majd.

A megyei területfejlesztési koncepció tervezése során a 2012-ben elkészült helyzetfeltárást a **jelen dokumentumban** foglalt javaslattevő fázis követi, amelyben **a megye jövőképének, fejlesztési célrendszerének és a célok eléréséhez szükséges fejlesztési irányok, beavatkozási területek meghatározására kerül sor** a vonatkozó, a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről,

valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló **218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet előírásait**, továbbá a 2020. ősszel kiadott **Pénzügyminisztériumi iránymutatásokat szükséges** követni.

A Baranya megyei **területfejlesztési koncepció legitimációja** a Pénzügyminisztérium által kibocsátott útmutatóban meghatározott szempontok szerint történik.

A 218/2009 Korm. rendelet rögzíti a **területfejlesztési tervek egyeztetési rendj**ét. A megyei területfejlesztési koncepciót és programot véleményezésre meg kell küldeni a rendelet 10. melléklet 1. és 2., 6-8., 10. és 13. pontjában meghatározott szerveknek, továbbá a szomszédos megyei önkormányzatoknak.

A koncepció Közgyűlés általi elfogadását **széleskörű társadalmasítás** előzi meg a partnerségi tervben lefektetett elvek és tartalom mentén. A partnerség célja a megyei területfejlesztési koncepció elkészítésébe minél szélesebb kör bevonása (lakosság, települési önkormányzatok, civil partnerek, gazdaság szereplői), ezen keresztül a koncepció demokratikus legitimációjának, társadalmi elfogadottságának megteremtése. A különböző szakmai és társadalmi partnerek véleményeinek, javaslatainak összegyűjtésével jobb minőségű döntés megszületésének elősegítése azáltal, hogy a társadalom és a gazdaság szereplőitől minél több szaktudás, igény, szükséglet, információ kerül becsatornázásra a tervezési és az egyeztetési folyamat során.

A Baranya Megyei Önkormányzat a tervezési munkák során az alább felsorolt szervezetekkel vette fel a kapcsolatot részben írásban, részben személyes vagy online találkozók útján:

- Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata
- Pécsi Városfejlesztési Nonprofit Zrt.
- Pécsi Tudományegyetem
- LEADER helyi akciócsoportok
- KSH Pécsi Igazgatóság
- Baranya Megyei Agrárkamara
- Baranya Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
- Baranya Megyei Kormányhivatal érintett szakigazgatási szervei
- Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége Baranya Megyei Szervezete
- Dél-Dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség
- Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság
- Dél-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- Magyar Közút Nonprofit Zrt. Baranya Megyei Igazgatóság
- Magyarországi Református Egyház

- Magyar Katolikus Egyház
- Baranya Megyei Cigány Nemzetiségi Önkormányzat
- Baranya Megyei Horvát Nemzetiségi Önkormányzat
- Baranya Megyei Német Nemzetiségi Önkormányzat
- Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.
- MÁV Zrt.
- szomszéd magyar megyék megyei önkormányzatai: Tolna, Somogy, Bács-Kiskun
- szomszéd horvát megyék megyei önkormányzatai: Eszék-Baranya (Osječko-baranjska županija) és Verőce-Drávamente (Virovitičko-podravska županija) megye
- civil szervezetek, alapítványok (pl. Támasz Alapítvány Pécs)

A programozási feladatokkal részben párhuzamosan a megye városi rangú településeinek a fejlesztési elképzelései, javaslatai összegyűjtésre kerültek, amelyek a tervezés későbbi fázisában, a Stratégiai és operatív program elkészítésekor kerülnek feldolgozásra.

A tervezés során kiemelt szerepet kap a szomszédos megyékkel (magyar oldalon: Tolna, Somogy, Bács-Kiskun; horvát oldalon: Eszék-Baranya, Verőce-Drávamente) és a megyei jogú várossal (Pécs MJV) történő egyeztetés és együttműködés.

A megyén belül a megyei jogú várossal való együttműködés a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 14/B.§-ban nevesített **megyei területfejlesztési konzultációs fórum** keretei között zajlik, amely előzetesen állást foglal a megyei közgyűlés területfejlesztést érintő ügyeiben. A megyei területfejlesztési konzultációs fórum munkaszervezettel nem rendelkezik. Titkársági feladatait a tagok megegyezése szerinti önkormányzati hivatal látja el. A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. Törvény módosítását (2013. évi CCXVI. Törvény), amely többek között rendelkezik arról is, hogy a megyei önkormányzat a megyei jogú városok önkormányzatának egyetértésével dolgozza ki és határozattal fogadja el a megyei területfejlesztési koncepciót, melynek köszönhetően a megyei jogú város és a megyei önkormányzat területfejlesztési kapcsolata még szorosabbá vált.

A Tftv. 11. § (1) és (2) bekezdése szerint a megyei területfejlesztési koncepció és program a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter (pénzügyminiszter) állásfoglalásának beszerzését követően fogadható el.

A megyei területfejlesztési koncepció végleges változatának kialakítását követően, a megyei területfejlesztési program véglegesítésével párhuzamosan zajlik a koncepcióra és a programra vonatkozó együttes **területi és környezeti hatásvizsgálat** készítése. A területi hatásvizsgálati dokumentáció tervezetében meghatározott szakmai javaslatok a jelen dokumentum véglegesítése során figyelembe vételre kerülnek. Az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Skv. Korm. rendelet) a megyei területfejlesztési tervekre stratégiai környezeti vizsgálat lefolytatását írja

elő (1. melléklet), amely a területi hatásvizsgálat tervezési folyamat részeként készül. Az országhatáron átterjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló, Espooban, 1991. február 26. napján elfogadott egyezményhez kapcsolódó, a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló, Kijevben, 2003. május 21-én elfogadott jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 132/2010. (IV. 21.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) és az Skv. Korm. rendelet előírásai alapján az országhatáron átterjedő környezeti hatások kezelése is figyelembe vételre kerül a hatásvizsgálat során.

5.3 Felelősség és intézményrendszer – A koncepció üzenetei

A fejezet célja az, hogy ismertesse **a megyei önkormányzat, mint tervezésért felelős szerv** lehetséges **szerepét a koncepció megvalósítási és végrehajtási fázisaiban**. A megyei területfejlesztési koncepciók kidolgozására vonatkozó 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján különbséget kell tenni abból a szempontból, hogy a Baranya Megyei Területfejlesztési Koncepció mely részére épülhet **a megyei önkormányzat saját hatáskörében tervezhető, kivitelezhető program vagy projekt**, illetve, hogy a koncepció mely részei esnek kívül ezen a kompetencián. Utóbbiakat más, illetékes szereplők számára értelmezhető üzeneteknek szükséges tekinteni.

A hivatkozott Kormányrendelet, valamint a koncepció készítésére vonatkozó, a Pénzügyminisztérium által kiadott útmutató által nevesített címzetti csoportoknak szóló legfontosabb üzenetek az alábbiak.

Közszférán kívüli szereplők:

- civil szervezetek:
  - törekedjenek a civil társadalom fejlődésére, vállaljanak szerepet a helyi közösségek megerősítésében, különös tekintettel a sérülékeny társadalmi csoportokra,
  - közösségfejlesztéssel, közösségi munkával erősítsék a társadalmi kohéziót, a helyi és baranyai identitást,
  - működjenek közre a helyi kulturális, természeti, épített és szellemi örökség és emberi tudás közös gondozásában és átörökítésében, a hagyományok ápolásában,
  - aktívan vegyenek részt környezetük fejlesztési elképzeléseinek kialakításában;
- egyházak:
  - a vallás civil társadalomban betöltött szerepére való tekintettel, a koncepció egyházaknak szóló üzenetei gyakorlatilag megegyeznek a civil szervezeteknél leírtakkal;
- gazdasági szereplők:
  - aktívan közreműködve segítsék elő a termelő-feldolgozó és értékesítő rendszerek hatékony együttműködését,
  - patrióta szemléletben, a vállalati együttműködések elmélyítésével vállaljanak szerepet a baranyai termékek piacra jutás feltételeinek javításában, valamint a K+F+I tevékenységek fejlesztésében,

- a komplex, területileg szervezett fejlesztések megvalósítása érdekében eszközöljenek beruházásokat a megye hagyományos és élőmunka igényes ágazataiban (különösen az agráriumban, élelmiszer- és feldolgozóiparban és a turizmusban), figyelmet fordítva a megye hátrányos helyzetű területeinek felzárkóztatására.

Ágazatok:

– gazdaságpolitika:
  - a szabályozási környezet módosításával (szabad vállalkozási zónák létesítésével, adókedvezményekkel, stb.) ösztönözze különösen a mikro- és kisvállalkozások indítását és betelepülését, fenntartható termelői szerkezet létrejöttét,
  - aktív munkaerő-piaci és foglalkoztatáspolitikai eszközökkel segítse elő a foglalkoztatottság növelését és munkahelyek teremtését,
  - a megye adottságaival és tapasztalataival összhangban segítse elő az agrárium megerősítését, helyi/térségi termelésre alapozott élelmiszer- és feldolgozóipari kapacitások kiépítését, a turizmus fellendítését,
  - támogassa a megyében jelenlevő kutatás-fejlesztési kapacitások megerősítését, kiegészítve azt a gazdasági szereplőkkel való hatékonyabb együttműködéssel,
  - erősítse a megyei egyes térségeinek befektetői politikáját;
– közlekedéspolitika:
  - a megyei észak-déli és Kelet-Nyugat irányú, jelenleg hiányos közlekedési infrastruktúrájába történő befektetés ösztönzésével támogassa a beruházásokat, új vállalkozások létrehozását és munkahelyteremtést, így javítva a mobilitás és munkába járás feltételeit,
  - járuljon hozzá a magyar-horvát határon átnyúló közlekedési kapcsolatok javításához, így a gazdasági kapcsolatok elmélyüléséhez is;
– kitermelő ágazati politikai, energia és klímapolitika:
  - segítse elő a helyi szinten elérhető ásványi nyersanyagkészlet és megújuló energiaforrások minél szélesebb körű, fenntartható hasznosítását,
  - a klímaváltozás fokozott kockázatainak kivédése és a szélsőséges vízgazdálkodási viszonyok kezelése céljából helyezze előtérbe a természetes vízrajzi viszonyokhoz közeli területhasználatokat, művelési módokat, valamint vízvisszatartási és víztakarékos technológiák alkalmazását;
– környezetpolitika:
  - Baranya természeti értékeinek és erőforrásainak, kedvező környezeti állapotának megóvása érdekében támogassa a környezeti (és klíma)változással járó kockázatok csökkentését, a környezetbiztonság javítását célzó infrastrukturális beruházásokat,
  - ösztönözze a környezeti fenntarthatóságra törekvő új szemléletű, racionális környezet- illetve erőforrás gazdálkodást,
  - segítse elő a termőföld, a talajok és vízbázisok védelmét, ezáltal a környezet stratégiai szemléletű védelmét;
– agrárpolitika, élelmiszergazdaság:

  - mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállításának, feldolgozásának, piaci értékesítési feltételeinek javításával járuljon hozzá a helyi, családi gazdaságok megerősítéséhez;
  - ösztönözze a termelői, valamint a termelő-feldolgozó és értékesítő rendszerek együttműködését helyi és térségi szinten,
  - támogassa a baranyai helyi termékek piacra jutását segítő szervezetrendszer felállítását;
- vidékfejlesztés:
  - mivel a vidék fejlesztése elsősorban területi célkitűzés, törekedni kell arra, hogy az ágazati logika mentén megfogalmazott üzenetek ezekben a térségekben is érvényesüljenek;
- egészségpolitika:
  - az egészségügyi ellátórendszer biztosításával el kell érni, hogy a lakóhely és társadalmi helyzet ne befolyásolja kedvezőtlenül a humán ellátásokhoz való hozzáférést, különös tekintettel a perifériákon elhelyezkedő, jellemzően hátrányos helyzetű csoportok által lakott térségekben élőkre;
  - szociálpolitika: hasonlóan az egészségügyi politikához, a szabályozási környezet módosításával segítse elő a kedvezőtlen demográfiai folyamatok megállítását, visszafordítását, mérsékelve annak a térséget sújtó negatív hatásait;
- oktatáspolitika:
  - az alapfokú oktatási rendszerhez való hozzáférésnek a megye területén történő biztosításával járuljon hozzá, hogy a lakosság egésze, különösen a hátrányos helyzetűek és a romák is minél nagyobb arányban végezzék el sikeresen az alapfokú oktatást, melynek fontos eszköze a köznevelés komplex, integrált szemléletű fejlesztése, speciális nevelési programok megvalósítása,
  - a foglalkoztatottsági szint emelése érdekében, elsősorban a szakképzés és a felsőoktatás segítségével, segítse elő a munkaerő-piaci irányultságú, keresletvezérelt képzési rendszerek kialakítását, az élethosszig tartó tanulás széleskörű elterjesztését,
  - ösztönözze a felsőoktatási intézmények innovációs potenciáljának erősítését, járuljon hozzá az alkalmazott kutatási eredmények piaci hasznosulásához, így a gazdaság fejlesztéséhez is;
- kultúrpolitika:
  - segítse elő a megyében jelen levő a kultúra és a kulturális és kreatív ipar kihasználtságának javítását;
  - a szolgáltatási kínálat fejlesztésével ösztönözze a minőségi oktatás egyenlő esélyű feltételeinek megteremtését, a társadalmi leszakadás csökkentését, az élethosszig tartó tanulás feltételeinek biztosításával a foglalkoztatás bővítését;
- központi közigazgatás-szervezési politika:
  - közvetlen kapcsolatot fenntartva a vállalkozásokkal segítse elő az egyszerű, rugalmas és gyors ügyintézést, ezzel támogatva a vállalkozások versenyképességét;
- önkormányzati politika:

  - a helyi szabályozási környezet módosításával (helyi adókedvezményekkel, stb.) ösztönözze a külső vállalkozások betelepülését, újak indítását, elősegítve a munkahelyteremtést is,
  - helyi fejlesztési programok kidolgozásán keresztül biztosítsa a települések üzleti és szolgáltató funkcióinak megerősítését, térségi szinten versenyképes városi térségek kialakítását;
- igazságügyi politikai:
  - a koncepcióban nem szerepel az ágazatnak szóló konkrét üzenet;
- honvédelmi politika:
  - a koncepcióban nem szerepel az ágazatnak szóló konkrét üzenet.

Egyéb szereplők:

- szomszédos magyar és horvát megyék: az együtt gondolkodás feltételeinek megteremtésével járuljanak hozzá a térségi együttműködés előmozdításához, a kölcsönös érdekeltségen alapuló fejlesztések megvalósításához,
- a szomszédos magyar megyékkel (Somogy, Tolna) együttműködés szükséges az M9 és M60 autópálya, 67. és 56. sz. főutakat érintő fejlesztések megvalósítása, országos és térségi jelentőségű kerékpáros nyomvonalak megépítése, vasútvonalak korszerűsítése, egyetemi tudásbázisok cseréje vonatkozásában,
- Somogy, Eszék-Baranya (Osječko-baranjska), Verőce-Drávamente (Virovitičko-podravska) megyék esetében különösen: hozzájárulás a horvát határmenti térségek és a Dráva-medence összehangolt fejlesztéséhez, a perifférikus helyzet oldásához, pl. új Dráva-hidak (az 67. és 58. sz. főutak határmetszéseinél) és új határátkelési pontok kiépítése (komp, révátkelő), a baranyai turisztikai potenciál (termálturizmus, borturizmus, örökségturizmus) kihasználása érdekében,
- Somogy megye esetében különösen együttműködés szükséges az elérhetőség javítása (67 sz. főút) és a felsőoktatási szereplők (Pécsi Tudományegyetem, Szent István Egyetem Kaposvári Campus) együttműködésének erősítése céljából.
- Tolna megye esetében különösen együttműködés szükséges a bányászat, a turizmus termékek összehangolt fejlesztése (pl. Duna, Limes, Szekszárd-Villány) és gazdasági és felsőoktatási szereplők együttműködésének kialakítása (pl. borászat) érdekében,

További megyékben található települési önkormányzatok, járási hivatalok, helyi fejlesztési programok vonatkoztathatóan a koncepció nem tartalmaz konkrét üzenetet.

A területfejlesztéssel és a területrendezéssel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCVIII. törvény a területfejlesztés intézményrendszere vonatkozásában alapvető módosításokat hajtott végre: a fejlesztési tanács intézménye mind regionális, mind megyei, mind kistérségi szinten megszűnt, a korábban ötszintű területfejlesztési intézményrendszer három területi egységre: országos, megyei, és települési szintre koncentrálódik.

Az átalakítás mintegy előzményeként értelmezhető a helyi önkormányzatokról szóló törvényben rögzített új feladatelosztás, melynek értelmében a területfejlesztési és területrendezési feladatok címzettjei a megyei önkormányzatok lettek. A 2013. évi CCXVI.

törvény által eszközölt módosítás tovább specifikálta a megye és a megyei önkormányzatok tulajdonában álló, ill. 2014. január 1-vel tulajdonába került fejlesztési ügynökségek feladatait. Előbbiek esetében megjelent a vidékfejlesztés, illetve a nemzeti kutatási és innovációs források felhasználásával kapcsolatos koordinatív szerep; utóbbiak esetében a közreműködés programvégrehajtó (közreműködő szervezeti) funkció kiegészült az ágazati programokban való részvétel lehetőségével, illetve részt vesz egyéb területfejlesztési feladatok ellátásában.

A 2021-2027-as Európai Uniós programozási időszak területfejlesztési tervezése kapcsán a megyei, regionális szintek, illetve a szaktárcák közötti szakmai koordináció és a tervezési feladatok elvégzéséhez szükséges módszertani útmutatók elkészítése részben a Pénzügyminisztérium, részben az Innovációs és Technológiai Minisztérium, illetve a Miniszterelnökség feladata.

A megyék területfejlesztésben betöltött szerepét tovább erősítette a 2014–2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának tervezésével és intézményrendszerének kialakításával összefüggő aktuális feladatokról szóló 1600/2012. (XII. 17.) Korm. határozat, melynek értelmében **a megyék meghatározó szerepet kaptak a területfejlesztési források felhasználásának tervezésében**, jelesül biztosítani kell hatékony közreműködésüket a területi operatív programok tervezésében is.

14. Táblázat: A 2021–2027 közötti uniós források felhasználását biztosító operatív programok

Operatív program (indikatív megnevezés)	Forrás
Vállalkozásfejlesztési és Innovációs Operatív Program (VINOP)	ERFA, ESZA+
Zöld Infrastruktúra és Klímavédelmi Operatív Program (ZIKOP)	ERFA, KA, ESZA+, Igazságos Átmenet Alap
Mobilitás Operatív Program (MIOP)	ERFA, KA
Versenyképes Magyarország Operatív Program (VMOP)	ERFA, ESZA+
Humánfejlesztési Operatív Program (HOP)	ESZA+, ERFA
Digitális Megújulás Operatív Program (DIMOP)	ERFA
Magyar Akvakultúra-fejlesztési Operatív Program (MAKOP)	ETHAA

Forrás: palyazat.gov.hu

A megyei önkormányzatok e tekintetben meghatározott feladatait a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló többször módosított 1996. évi XXI. törvény definiálja. A törvény értelmében a megyei önkormányzat dönt a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról, továbbá monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján közreműködik a területi operatív programok irányításában, megvalósításuk végrehajtásában.

A megyei önkormányzat területfejlesztési feladatai:

- a ***területfejlesztési tervezéssel*** összefüggő feladatok ellátása keretében:
  - az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepcióval összhangban - a megyei jogú városok önkormányzatának egyetértésével - kidolgozza és határozattal elfogadja a megyei területfejlesztési koncepciót, illetve - a megyei területfejlesztési koncepció és a megyei területrendezési terv figyelembevételével - a megyei területfejlesztési programot, a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter állásfoglalásának beszerzését követően,
  - részt vesz az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepció, valamint az operatív programnak kidolgozásában, a megyei jogú városok önkormányzata és a fővárosi kerületi önkormányzatok kötelező bevonásával észrevételeik figyelembevétel,
  - előzetesen véleményezi az országos, valamint a megyét érintő ágazati fejlesztési koncepciókat és programokat a megyei jogú város önkormányzata kötelező bevonásával, észrevételeik figyelembevételével,
  - előzetesen véleményezi a térségi területfejlesztési koncepciókat és programokat,
  - a tervezés és a végrehajtás során gondoskodik a partnerség elvének érvényesítéséről,
  - részt vesz a határ menti megyék határon átnyúló nemzetközi fejlesztési programjainak tervezésében, kidolgozásában;
- a ***területfejlesztési tervek végrehajtásával*** kapcsolatos feladatok ellátása keretében:
  - nyomon követi és értékeli a megyei területfejlesztési koncepció és a megyei területfejlesztési programok végrehajtását,
  - dönt a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról,
  - monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján közreműködik a területi operatív programok irányításában, megvalósításuk végrehajtásában,
  - figyelemmel kíséri az operatív programok megyében jelentkező feladatainak megvalósítását, beleértve a megyehatáron átnyúló és más nemzetközi programok végrehajtását a megyei jogú város önkormányzata kötelező bevonásával, észrevételeik figyelembevételével,
  - más megyei önkormányzatokkal és az államigazgatási szervekkel közösen, monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján közreműködik a határon átnyúló nemzetközi fejlesztési programok irányításában, részt vesz azok lebonyolításában, végrehajtásában,
  - dönt a Kutatási és Innovációs Alapnak a miniszter által a megyei önkormányzat hatáskörébe utalt pénzeszközeinek pályázati kiírásairól, illetve felhasználásáról,
  - a megye gazdaságának és foglalkoztatásának fellendítése érdekében gazdaságfejlesztési, befektetés ösztönző tevékenységet lát el, aminek elősegítése érdekében külön szervezetet hozhat létre vagy megállapodás alapján más szervezettel működhet együtt;
- a ***területfejlesztési koordinációval*** kapcsolatos feladatok ellátása érdekében:
  - összehangolja illetékességi területén az államigazgatási szervek, a települési vagy kerületi önkormányzatok, a megyei jogú város önkormányzata, a gazdasági és civil szervezetek fejlesztési elképzeléseit,

- területileg összehangolja a politikai és a területi szerepéből, továbbá a nemzetközi és határon átnyúló együttműködésből adódó feladatait, biztosítja azok összhangját,
- a települési önkormányzatok felkérése alapján elősegíti a helyi önkormányzatok területfejlesztési társulásainak szerveződését,
- szakmai kapacitásával segíti a területfejlesztési önkormányzati társulások és a térségi fejlesztési tanácsok tervező, döntés-előkészítő, fejlesztési célokat feltáró, pályázatokat megalapozó tevékenységét,
- a térségi gazdaságfejlesztő szervezet útján koordinálja a megye területén az ipari parkok és a szabad vállalkozási zónák tevékenységét, az önkormányzatok és a gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseit a megye gazdasági szereplőivel együttműködve,
- vizsgálja és értékeli a megye társadalmi és gazdasági helyzetét, környezeti állapotát, adottságait, a vizsgálatok során felhasznált információkat és a vizsgálatok eredményeit a területi információs rendszer rendelkezésére bocsátja,
- kölcsönös információcserével segíti a területfejlesztési és területrendezési információs rendszer működését, információkat biztosít a területi tervek készítéséhez, valamint fogadja a törvényben szereplő megyei szintre delegált feladatok elvégzése érdekében a központi adatbázisok adatait,
- a területfejlesztési koordinációval kapcsolatos feladatok ellátása érdekében önkormányzati rendeletet alkot a települési önkormányzatok, a megye területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező gazdálkodó szervezetek által a megye területén uniós, központi vagy helyi önkormányzati költségvetési forrásból megvalósítandó fejlesztéseinek koordinációjáról.

A megyei önkormányzat területrendezési feladatkörében:

- az érintett települési önkormányzatok véleményeinek kikérésével elfogadja a megye területrendezési tervét,
- előzetesen véleményezi az országos, valamint a területét érintő területrendezési terveket,
- a megye területére vagy térségére - a megyei jogú város önkormányzata kötelező bevonásával, észrevételei figyelembevételével - területrendezési tervet készít,
- a tervezés és a végrehajtás során gondoskodik a partnerség elvének érvényesítéséről,
- együttműködik a többi érintett megyei önkormányzattal a kiemelt térségek összehangolt tervezése érdekében,

A megyei önkormányzat vidékfejlesztési feladatkörében:

- dönt a hatáskörébe utalt vidékfejlesztési források felhasználásáról,
- összehangolja a vidékfejlesztési stratégiákat és akciókat a megyei, térségi, határ menti és határon átnyúló fejlesztési és területfejlesztési koncepciókkal és programokkal, valamint a megyét érintő területrendezési tervekkel,
- egyetértési jogkört gyakorol a vidékfejlesztési stratégiák, akciók jóváhagyását megelőzően,

- a vidékfejlesztési források felhasználásával kapcsolatban közreműködői szervezeti feladatokat lát el a regionális fejlesztési ügynökség útján,
- elláthatja a helyi akciócsoportok, a közösségvezérelt helyi fejlesztésben érintett szervezetek munkaszervezeti feladatait,
- a helyi akciócsoportok és közösségvezérelt helyi fejlesztésben érintett szervezetek tevékenységében való részvétellel közreműködik azok tevékenységében,
- összehangolja a helyi akciócsoportok tevékenységét a fejlesztéspolitikához és a területfejlesztéshez kapcsolódóan,
- külön megállapodás szerint a vidékfejlesztési akciók végrehajtása során koordinációs és döntéshozatali feladatokat lát el,
- nyomon követi és értékeli a vidékfejlesztési akciók lebonyolítását és monitoring bizottsági feladatokat lát el a programok végrehajtásához kapcsolódóan,
- ösztönzi a települési önkormányzatok összefogását vidékfejlesztési programok kidolgozására és megvalósítására,
- a vidékfejlesztési koordinációval kapcsolatos feladatok ellátásáról önkormányzati rendeletet alkot.

A megyei önkormányzat koordinációs feladatkörében:

- együttműködik a települési önkormányzatokkal, a megye fejlesztésében közvetlenül és közvetve közreműködő területi államigazgatási szervekkel, az érdekelt civil és szakmai szervezetekkel,
- a jogszabályban meghatározott feladata végrehajtása érdekében önkormányzati rendeletet alkot,
- koncepcionálisan összehangolja települései településfejlesztési koncepciója és integrált településfejlesztési stratégiája, valamint településrendezési eszközei kidolgozását a megyei területrendezési tervhez való illeszkedésük érdekében,
- előzetesen véleményezi a megye települései településfejlesztési koncepcióját és integrált településfejlesztési stratégiáját, valamint településrendezési eszközeit a megyei területfejlesztési koncepcióhoz és programhoz való illeszkedésük érdekében,
- véleményezi települései településrendezési eszközeit, a megyei területrendezési tervvel való összhang megteremtése érdekében.

A megyei önkormányzat a törvényben meghatározott területfejlesztési feladataival összefüggésben végzett munkájáról évente tájékoztatja a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős minisztert, valamint a területrendezési feladataival összefüggésben a területrendezésért felelős minisztert.

A jogszabály értelmében a megyei önkormányzat jelentős koordinatív szerepet is kapott a programozásban, ami széles körű együttműködést vár el a területi tervezésben érintett megyei szervezetek, önkormányzatok tekintetében. Ennek okán a **megyei területfejlesztési koncepció elfogadására** a **megyei jogú városok önkormányzatának egyetértésével**, továbbá a **stratégiai tervezéséért felelős miniszter (pénzügyminiszter) állásfoglalásának beszerzését követően** kerülhet sor.

Ez az együttműködés, mely területi szinten átfogja a megyei jogú város, az egyes városok és várostérségek, valamint a vidék egészét, és mind a tervezést, mind a későbbi végrehajtását végig kíséri, egyben garanciát is jelent a megyei fejlesztések összehangolt, hatékony, a szinergiákat biztosítani képes, s ezen keresztül eredményes végrehajtására.